Alexandre Dumas

Kvinden med fløjlshalsbåndet

Bibliotek 1800

Alexandre Dumas

Kvinden med fløjlshalsbåndet

eBibliotek 1800

2023

Ophavsret og brugsbetingelser

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and*

cc
BY NC SA

1. Charles Nodier og Arsenalet

1. Arsenalet

Den 4. december 1846 kastede vi anker i bugten ved Tunis. Dagen efter vågnede jeg klokken 5 om morgenen i en dybt vemodig stemning, med et sådant tungsind, som plejer at udøve sit herredømme over os hele den påfølgende dag og som holder øjet fugtigt og tynger på vort bryst.

Denne misstemning hidrørte fra en drøm.

Jeg sprang ud af køjen, iførte mig en hosebrog – et par strikkede, eller som strikket tøj vævede, benklæder – og gik op på dækket for at nyde udsigten.

Jeg håbede, at det underfulde landskab, som udbredte sig for mig, skulle adsprede mit sind og forjage denne misstemning, der var så meget mere hårdnakket, som den kun hidrørte fra et hjernespind.

Foran mig lå i et bøsseskuds afstand havnedæmningen, imellem havnebatteriet og arsenalskansen, med en smal indsejling fra bugten til indsøen. Denne sø, der var blå som himlen, der spejlede sig i den, var hist og her i et formeligt oprør, frembragt ved svanernes basken med deres vinger. Hist og her sad på de pæle, der angav sejlrenden, så stille, som kunne den have været en afbildning i sten på et gravmæle, en cormoran eller skarv, og lurede på sit bytte. Opdagede den et sådant, lod den sig falde som en sten i vandet, dykkede og viste sig lidt efter atter på vandets overflade med en fisk i næbbet. Denne blev slugt, og fuglen indtog så igen sit tidligere stade og

sin tidligere tavse, ubevægelige stilling, indtil en ny fisk, der svømmede forbi indenfor dens rækkevidde og atter kildrede dens madlyst, rev den ud af dens tilsyneladende ladhed og fik den til på ny at dykke, for atter at vise sig på overfladen ligesom før.

Samtidig trak der sig fra tid til anden med fem minutters mellemrum ligesom en snor af flamingoer hen over himlen. Deres purpurfarvede vinger trådte stærkt frem mod deres for øvrigt matte hvide fjerdragt, og gav ved deres firkantede omrids sværmen udseende af et spil kort, der bestod af lutter ruder-esser, som et efter et på en linje fløj gennem luften.

Yderst i horisonten lå Tunis, en masse firkantede huse uden vinduer og døre, som en trappe det ene over det andet, som på grund af deres kridhvide farve stod tegnet med besynderligt skarpe træk mod himlen bagved.

Til venstre herfor hævede sig som en umådelig, med skydeskår udtakket mur Blybjergenes mørke masser, ved hvis fod Sidi-Fathallah-stammens tempel og landsby lå; til højre kunne man skimte Ludvig den Helliges grav og det sted, hvor Kartago har ligget, to af verdenshistoriens største mindesmærker. Bagved os vuggede *Montezuma*, en prægtig dampfregat på fire hundrede og halvtreds hestes kraft, sig for sit anker.

Der var altså mere end nok til at adsprede endog det mest formørkede sind. Ved synet af alle disse herligheder måtte man have kunnet glemme både i går, i dag og i morgen; men min ånd var gået ti år tilbage i tiden og havde hårdnakket klamret sig fast ved en eneste tanke, som en drøm havde befæstet i min hjerne.

Jeg stirrede ud i rummet uden at se. Det glimrende rundskue flød sammen i en tåge for mine øjne, og snart så jeg intet mere, af det der omgav mig. Virkeligheden forsvandt, og som fremmanet af en fe med hendes tryllestav trådte en salon med hvidt panel frem igennem tågen. I baggrunden af denne sad en kvinde ved et fortepiano og lod fingrene lege skødesløst med tangenterne. Hendes udtryk var på en gang begejstret og tankefuldt; hun lignede på en gang en muse og en helgeninden. Jeg genkendte denne kvinde og sagde halvhøjt, som om hun havde kunnet høre mig:

"Godmorgen, yndige Marie! I ånden er jeg nu hos dig."

Og nu opgav jeg min modstand, lod mig villigt lede af englen med de hvide vinger, som førte mig tilbage i mine ungdomsdage og i et yndigt syn fremstillede dette rene, ædle åsyn af en ung pige, ung kone og ung moder for mig, og fulgte ham ud på mindernes strøm, der i stedet for at falde ned i fremtiden løber op i fortiden.

Da blev jeg grebet af denne egenkærlige, altså menneskelige, lyst til ikke at være alene med min tanke, men at meddele den og de følelser, den vækkede, til en anden, at gyde noget af den glæde eller bitterhed, der opfyldte min egen sjæl, over i en andens.

Jeg greb en pen og skrev:

Ombord i *Vèloce*,
på højde med Kartago og Tunis,
den 4. december 1846.

Frue!

Idet De åbner dette brev fra Kartago og Tunis, vil De sikkert forundret spørge Dem selv, hvem det dog kan være,

der skriver til Dem fra sådanne steder, og måske nærer De endog et hemmeligt håb om, at det kunne være en af Regulus eller Ludvig den Hellige selv skrevet beretning om vedkommendes egne livshændelser. Ak, frue! Den, der fra disse fjerne egne i den dybeste ærbødighed vover at bringe sig i Deres erindring, er hverken en helt eller en helgen, og har han i nogen henseende noget til fælles med biskoppen af Hippona [Note 1)], hvis grav han for tre dage besøgte, så falder den lighed imellem dem bestemt kun på deres første ungdomsår. Vel kunne han, som denne, have grund til at bøde sit øvrige liv på ungdommens forvildelser; men det er nu allerede på den yderste tid at gøre bod, og efter al sandsynlighed vil han dø, som han har levet, og ikke engang vove at efterlade sig sine bekendelser, der til nød vel kunne lade sig høre, men ikke ville være til at læse.

De har naturligvis allerede set underskriften og ved nu, hvem jeg er; og nu spørger De Dem selv, hvorledes dog forfatteren til *De tre Musketerer* og *Monte Christo* midt i disse omgivelser, ved den underskønne sø, som skjuler en forsvunden by, og overfor en for længst afdød konges tarvelige gravmæle, dog er kommet på den tanke at tilskrive Dem, mens han dog i Paris ofte i årevis har boet så at sige dør om dør med Dem uden at aflægge Dem et besøg.

Ja, ser De, frue, Paris er nu en gang Paris, det vil sige en malstrøm, i hvis hvirvel man glemmer alt under den larmende verdens ilsomme hast og klodens snurrende løb. I Paris, må de vide, gør jeg som verden og jorden; der haster jeg frem og hvirvler mig rundt, og standser jeg en

tid, så er det kun for at skrive. Og når jeg skriver – ja, så er det en anden sag – da er jeg ikke længere så langt fra Dem, som De måske tror, frue; for De er et af disse få væsener, som jeg skriver for, og sjældent eller aldrig jeg fuldendt et kapitel, som jeg var tilfreds med, eller en bog, som er blevet godt modtaget, uden at sige til mig selv: "Det vil den åndrige, elskelige Marie Nodier læse". – Og så føler jeg mig stolt, frue, for samtidig opstår det håb i min sjæl, at jeg, når De har læst mit nys udførte arbejde, dog måske vil vokse et gran i Deres omdømme.

De kan nu tro mig, om De vil; men, for at komme tilbage til, hvad jeg oprindeligt tænkte på, det er dog vist, at jeg i nat har drømt om Dem, frue, at jeg i søvnens arme har glemt hulsøerne, som vugger den kæmpemæssige damper, som regeringen har stillet til min rådighed, og som foruden mig også huser en af Deres venner og beundrere, Boulanger, og min søn samt Giraud, Maquel, Chamel og Desbarolles, der jo alle roser sig af at høre til Deres omgangskreds; så meget er vist, siger jeg, at jeg i aftes sov ind, uden at tænke på noget som helst, og netop som jeg var lige ved at gå over i *Tusind og én Nat*s fædreland, fik jeg et besøg af en genius, der førte mig ind i en drøm, hvis dronning De var. Det sted, som han førte mig hen til, var meget bedre end et slot, meget mere værd end et kongerige; det var det herlige, gode, gamle Arsenal i dets glade, lykkelige dage, da Deres så højt elskede Charles herskede der og med hele den gode, gamle gæstfriheds åbne og ærlige hjertelighed udøvede sine pligter som vært, mens vor i dybeste ærefrygt beundrede og elskede Marie

med hele den hende egne ynde optrådte som forbillede på nutidens gæstfrihed.

O! tro mig, frue! idet jeg nedskriver disse linjer, kan jeg ikke tilbageholde et dybt suk. Det var lykkelige dage for mig. Deres milde, venlige væsen kastede en solstråle på enhver af Deres omgivelser, og, tør jeg håbe og udtale det, undertiden en lidt stærkere på mig end på de andre. Som De ser, er det en egenkærlig følelse, der drager mig hen til Dem. Jeg opfangede lidt af Deres muntre vid og elskelige, livsglade væsen, ligesom digteren Saadis flintesten, der lånte noget af rosens duft.

Husker De Pauls bueskyttedragt? Husker De Francisca Michals gule sko? Husker De min søn som debardeur? Husker De fordybningen i stuen, der hvor fortepianoet stod, hvor De sang Lazzara, denne henrivende melodi, som De lovede mig, men som jeg – tro nu ikke, jeg vil stikle til Dem – aldrig fik?

O! da jeg nu engang har henvendt mig til Deres hukommelse, så tillad mig at fortsætte lidt endnu: Husker De Fontaney og Alfred Johannot, disse to skydækkede pander, som altid forblev bedrøvede midt under vor latter og spøg? Jeg tror, at mennesker, der er bestemt til en tidlig død, bærer en svag forudfølelse af graven i sig. Husker De Taylor i sin krog, stille, ubevægelig, stum, altid drømmende om en eller anden ny rejse, der skulle sætte ham i stand til at berige Frankrig med et eller andet nyt spansk maleri, græsk basrelief eller en obelisk fra Ægypten? Husker De Vigny, som dengang måske endnu tvivlede på, om han virkelig skulle nå helgenglorien, og

dengang endnu kunne finde fornøjelse i at blande sig med andre mennesker? Husker De Lamartine stående foran kaminen, mens han lod sine velklingende vers i harmoniske strømme risle ned over os? Kan De se Hugo med øjet ufravendt fæstet på ham og med et udtryk, som man kan tænke sig Eteokles, mens han lytter til Polynices' ord, den eneste iblandt os, der smilede ad lighedstanken; mens fru Hugo lå lænet tilbage på kanapéen og legede med sit smukke hår med en mine, som om hun var træt og ked af den del af æren, som hun måtte bære på?

Og så, midt i alt dette, Deres moder, så ligefrem, så god, så venlig; Deres tante, den åndrige om milde fru de Tercy; den fantastiske, stortalende og overspændte Dauzats; Barye, der altid var så fraværende midt i vort muntre selskab, at man skulle tro, at hans ånd havde forladt legemet for at flyve ud og opsøge et eller andet af verdens syv underværker; Boulanger, der i dag er så modfalden og bedrøvet, i morgen jubler højt i sky, men altid er og bliver en stor maler, stor digter og prægtig ven, hvad enten han så er bedrøvet eller glad; og så denne lille pige, der smuttede rundt imellem alle disse digtere, malere, musikere, store mænd, skønånder og lærde; denne lille pige, som jeg tog i min hånd og overlod til Dem som en lille billedstøtte af Barre eller Pradier.

Gud har rystet hvælvingens grundpiller, den stolte bygning er faldet sammen, og de, som oplivede den, er flygtet bort. Nu er alt øde der, hvor før herskede et frisk og blomstrende liv.

Fontaney og Alfred Johannot er døde, Taylor har opgivet sine rejser, Vigny har gjort sig usynlig, Lamartine er deputeret, Hugo er blevet pair af Frankrig, og Boulanger, min søn og jeg, vi er i Kartago, hvorfra jeg skuer over til Dem, frue, med et suk, dette dybe, længselsfulde suk, som jeg nys talte til Dem om, og som, trods vinden, der fører den hendøende røg fra vort skib bort med sig som en sky, aldrig vil indhente de kære erindringer, som tiden med sorte vinger tavs river bort med sig ind i det forbigangnes grålige tågeskyer.

O forår, du årets ungdomstid!

O ungdomstid, du livets vår!

Nu har De fået en skildring af denne forsvundne verden, som en drøm i nat gengav mig lige så glimrende, lige så klar, men ak! samtidig lige så ulegemlig som de støvgran, der danser i en solstråle, som trænger ind i et mørkt værelse gennem en sprække i vinduesskodderne.

Og nu, frue, vil De ikke længere undres ved dette brev, vel? Nutiden ville idelig kæntre, hvis den ikke holdtes i ligevægt af håbet på den ene side og minderne på den anden, og jeg er nu uheldigvis, eller måske heldigvis, en af dem, hos hvem minderne har overvægt i forhold til forhåbningerne.

Men nu vil vi tale om andre ting; for man har nok lov til at være bedrøvet, men på den betingelse, at man ikke forplanter sin nedslåethed til andre. Hvad har min ven, Boniface, nu for? – Det er sandt, for otte-ti dage siden besøgte jeg en by, der nok ville kunne give ham stof til en del straffeopgaver, hvis han skulle finde grund til det i

denne afskyelige gamle plageånd, som går under navnet Sallust Note 2). Denne by er Constantine, det gamle Cyrta, der er bygget på toppen af en klippe, uden tvivl således som Herodot og Levaillant, disse to store opdagelsesrejsende, påstår, at en fantastisk slags væsener med ørnevinger og menneskehænder.

Derfra gik vi til Utica, hvor vi kun opholdt os kort, og til Bizerte, hvor vi blev i længere tid. I denne sidste by har Giraud tegnet en tyrkisk notarius og Boulanger hans fuldmægtig. Fruen vil finde dem indlagt. De kan nu sammenligne dem med notarer og fuldmægtige i Paris. Jeg tror næppe, de sidstnævnte ville beholde fortrinnet.

For nogle øjeblikke siden faldt jeg i vandet, mens jeg gjorde jagt på svanerne og flamingoerne. Et sådant uheld ville, hvis det var hændt mig på Seinen, der vel nu er tilfrosset, have haft sørgelige følger; men i Cato-søen gjorde det mig ingen anden skade, end at jeg fik et bad med klæderne på, og blev til genstand for Alexandres, Girauds og byens guvernørs forbavselse. Sidstnævnte stod nemlig oppe på en høj bakke og fulgte min båd med øjnene, og kunne ikke fatte, hvorledes jeg kunne få et sådant indfald; han tænkte slet ikke på muligheden af, at jeg kunne have tabt ligevægten; og det var dog den egentlige grund.

Jeg gjorde akkurat som nogle søravne, jeg netop har set på i morges, faldt i vandet som en sten, og dukkede derpå straks op igen, kun havde jeg ikke som dem en fisk i næbbet, da jeg kom op.

Fem minutter efter havde jeg glemt dette eventyr, og var nu lige så tør som hr. Valery; så meget holdt solen af mig.

O, frue, kunne jeg bare fængsle en eneste stråle af denne skønne sol til Dem, blot bringe den til så meget som at udklække en busk forglemmigejer i Deres vindue!

Farvel, frue! Tilgiv mig dette lange brev! Det er jo ikke min vane, og ligesom barnet, der blev beskyldt for at have skabt verden, lover jeg Dem, at jeg ikke skal gøre det oftere. Men, hvorfor har nu også dørvogteren deroppe i Himlen ladet denne elfenbensdør, gennem hvilken de gyldne drømme drager ud, stå åben i nat?

Med bøn om, at fruen ikke vil forkaste min i dybeste ærbødighed Dem ofrede hyldest,

Alexandre Dumas.

Overbring Jules et hjerteligt håndslag fra mig.

Men hvad skal dette rent private brev betyde? Jo, ser du, læser, for at kunne fortælle dig historien om – - med det fløjls halsbånd, må jeg absolut ind på Arsenalet med dig, netop i den lejlighed, hvor Charles Nodier boede.

Nu har hans datter åbnet os døren, og, da vi følgelig er sikre på at være velkomne, så: – Følg mig, enhver som er min ven!

2. Arsenalet (fortsat)

I en udkant af Paris ligger langs med Celestiner-kajen, med bagsiden ud mod Morland-gaden og udsigt over floden en stor, mørk, uhyggelig bygning, som man kalder Arsenalet.

Den del af byen, hvori denne bygning ligger, hed, før byen var blevet omgivet af grave, Gipsmarken. En gang, da Paris rustede sig til krig, købte byen denne mark, og lod opføre skure på den, til at opbevare artillerimateriel i. Omtrent ved året 1533 opdagede Franz den Første, at han ikke havde svært skyts nok, og fandt på at lade nogle støbe. Han lånte derfor et af disse skure af sin gode by, naturligvis på den betingelse, at det skulle afstås igen, når støbningen var tilendebragt. Senere lånte han under påskud af, at ville fremskynde arbejdet derved, endnu et, og senere igen under påskud, et til, og derpå beholdt han alle tre skure.

Tyve år efter gik der i omkring 20.000 pund krudt som blev opbevaret der. Det gav en forfærdelig eksplosion. Paris vaklede ligesom Catania på de dage, hvor Enceladus, giganten, der af Jupiter er begravet under Etna, rører på sig. Stenene fløj helt ud til den yderste ende af forstaden Saint-Marceau, og braget forplantede sig helt til Melun. Husene i nabolaget vaklede et øjeblik, som om de var drukne, og styrtede derpå sammen. Fiskene i floden døde på grund af det pludselige stød, og tredive mennesker sprang i luften og faldt ned i stumper og stykker. Hundrede og halvtreds blev sårede. Hvorledes var denne ulykke opstået? Hvad var grunden til denne rædselsfulde begivenhed? Det fik man ikke at vide, og derfor skød man skylden på protestanterne.

Carl den Niende genopførte de ødelagte bygninger i en mere storslået stil. Carl den Niende var nemlig en byggelysten herre. Det var også ham, der lod Louvre forskønne med billedhuggerarbejde og springvandet *Des Innocents* smykke med billedskærerarbejder af Jean Goujon, der, som enhver jo ved,

blev dræbt der ved nedfaldet af en tabt kugle. Sikkert nok ville han have fuldført alt, denne store kongelige kunstner og lige så store dig, hvis Gud ikke havde haft et regnskab at affordre ham i anledning af den 24. august 1572 – Bartholomæusnatten, og derfor indkaldte ham for sin domstol.

Hans efterfølgere tog fat, hvor han havde endt. Henrik den Tredje lod den port, som vender ud mod Celestiner-kajen, forskønne med billedhuggerarbejder i 1584; den blev udsmykket med søjler i form af kanoner, og på marmorpladen over den læste man dette distikon af Niccalas Bourbon, som Santeuil måtte bøde i galgen for:

> Etna hæc Henrico vulcania tela ministrat
> e la geiganteos debellatura furores.

hvilket i oversættelse omtrent lyder som så:

"Dette Etna her forarbejder de pile, med hvilke Henrik skal bekæmpe de rasende giganter."

Og ganske rigtigt bekæmpede Henrik den kæmpestærke liga, og anlagde derpå her den smukke have, som findes angivet på kortene fra Ludvig den Trettendes tid, mens Sully indrettede sin ministerbolig her, og lod de smukke sale, som endnu den dag i dag udgør Arsenal-biblioteket, male og forgylde.

I året 1823 blev Charles Nodier kaldet til bestyrelsen for dette bibliotek, og forlod derfor Choiseul-gaden, hvor han boede, for at indtage sin nye bopæl.

Det var en elskelig mand, denne Nodier, uden en eneste fejl, men fuld af små elskværdige svagheder, som giver den åndrige mand sit ejendommelige præg. Han var ødsel, sorgløs og noget af en drivert, men ligesom Figaro var en dovenlars, var han en elskværdig drivert.

Nodier vidste omtrent alt, hvad et menneske kan vide; var der noget han ikke vidste, så havde han den for åndrige folk egne ret til at slutte sig dertil, og hans slutninger var altid langt snildere, langt rigere i deres farvespil, langt mere antagelige end virkeligheden.

Nodier var fuld af systemer og søgte med iver efter paradokser, men havde spor af overtalelsessyge. Det var for sin egen fornøjelse, han var paradoks, for sig selv at han opstillede sine systemer; og hvis man optog hans systemer eller anerkendte hans paradokser, så ville han straks have forkastet dem og søgt efter andre.

Nodier var som den mand hos Terentius, som intet, et menneske kan kende, er fremmed. Han elskede og var lykkelig ved at elske; han elskede som solen lyser, som vandet risler, som blomsten dufter: Han måtte føle for alt, hvad der var godt, smukt og ædelt; og selv i det onde søgte han efter noget godt, ligesom kemikeren, der ved giftige blomster af selve giften uddrager et velgørende lægemiddel.

Hvor ofte havde Nodier elsket? Ja, det ville han ikke en gang have kunnet gøre sig selv regnskab for; men han var også i den grad digter, at han idelig forvekslede drøm og virkelighed med hinanden. Han havde omfattet fostrene af sin fantasi med så megen kærlighed og gået og kælet således for dem, at han til sidst selv troede på deres tilværelse. I hans tanker havde Therese Aubert, feen i *Miettes* og Ines de la Sierra i virkeligheden været til. De var lige så fuldt hans døtre som Marie; det var Maries søstre, kun havde de ikke fru Nodier til moder. De var sprunget ud af hans pande som Minerva af Jupiters.

Men det var ikke blot menneskelige væsener, ikke blot Eva-døtre og Adams-sønner, som Nodier skænkede livet med sin skabende beånding. Nodier havde også opfundet et dyr og givet det navn. Og senere gav han det af egen magtfuldkommenhed, uden at lade sig forurolige af tanken om, hvad Gud ville sige til det, et evigt liv.

Dette dyr hed taratantaleo.

Læseren kender ikke nogen taratantaleo, vel? jeg heller ikke; Nodier kendte den, Nodier kunne beskrive den udenad, fortælle dig om dens måde at være på, dens sædvaner og luner. Ja, han ville have kunnet fortælle dig om dens elskovseventyr, hvis han ikke, så snart han havde bemærket, at taratantaleoen bar spiren til et evigt liv i sig, havde fordømt den til at leve i ugift stand, da formeringen jo er overflødig der, hvor der en opstandelse.

Hvorledes havde Nodier opdaget taratantaleoen?

Nu skal du høre:

Da Nodier var atten år gammel, beskæftigede han sig med studiet af indsnitsdyrene. Nodiers liv gik i seks forskellige retninger.

Først studerede han naturhistorie og skabte det entomologiske bibliotek.

Så optrådte han som sproglærd med en ordbog over de fra naturlyd stammende ord.

Så som politiker: *La Napoleone*.

Så som religiøs gransker: *Betragtninger over Klosterlivet*.

Så som digter: *En ung bardes forsøg*.

Og endelig som romanforfatter: *Jean Sbogar, Smarra, Trilby, Maleren fra Salzburg, Frøken de Marsan, Adèle, Vampyren, Den gyldne Drøm, Ungdomsminder, Bøhmerkongen og hans syv Slotte, Doktor*

Neophoebus' Fantasier, og tusinde andre nydelige fortællinger, som du, jeg og alverden kender, men som det ville være mig umuligt at opregne.

Nodier var altså trådt ind på sin første bane; Nodier studerede entomologien og boede på femte sal – en etage højere oppe end Berenger lader digterne bo. – Han anstillede undersøgelser ved hjælp af forstørrelsesglasset med de uendeligt små dyr, og længe for Raspail havde han opdaget en hel verden af usynligt småkryb. Efter en dag at have undersøgt vand, vin, eddike, ost, brød og alle sådanne genstande, med hvilke man sædvanligvis anstiller forsøg, tog han en smule fugtigt sand fra tagrenden, lagde det under glasset og anbragte øjet ved linsen.

Da så han et vidunderligt dyr bevæge sig under den. Det så ud som en velocipede med to hjul, som den satte i hurtig bevægelse. Havde den en strøm at gå over, tjente disse den som hjulene på en dampbåd; skulle den over en tør strækning, som dem på et køretøj. Nodier betragtede den, tegnede den af og undersøgte den, indtil han pludselig kom i tanker om, at han havde glemt et stævnemøde og skyndte sig bort, idet han overlod forstørrelsesglas, den lille bunke sand og taratantaleoen, som udgjorde dens befolkning, til deres skæbne.

Da Nodier kom hjem var det sent på aftenen, han var træt, gik til sengs og sov, som man sover i sit attende år. Først dagen efter da han vågnede op, tænkte han på sit sand, forstørrelsesglasset og taratantaleoen.

Ak! om natten var sandet blevet tørt og den stakkels taratantaleo, som rimeligvis kun kunne leve i et fugtigt klima,

var død. Dens lille legeme lå på siden, dens hjul stod stille; dampbåden gik ikke mere, den rappe fod var standset.

Men lige så dødt som det var, var det lille dyr dog en lige mærkværdig afart af døgnlivene, og dens lig fortjente at opbevares med samme omhyggelighed som om det havde været en mammut eller en mastodont; kun hørte der naturligvis en langt større forsigtighed til for at behandle et dyr, der var tusinde gange mindre end en mida, end til at flytte et dyr, der ti gange så stort som en elefant.

Nodier tog derfor med en pennefane sin lille sandbunke ud fra rummet under forstørrelsesglasset, og lagde den ned i en lille papæske, der nu blev udset til taratantaleoens grav.

Han lovede sig selv at vise dette lille lig til den første, den bedste lærde, der ville vove sig op ad de mange trapper til ham.

Men man tænker på så meget i sit attende år, at det må være tilgiveligt at glemme liget af et døgnlivet insekt. Nodier forglemte i tre, ja i ti måneder, ja næsten et helt år igennem taratantaleoens lig.

Men da faldt endelig en dag æsken ham i hånden; han fik lyst til at se, hvilken forandring et år vel havde frembragt på hans dyr; vejret var mørkt, og regnen strømmede ned; for at kunne se bedre, flyttede han forstørrelsesglasset nærmere hen til det åbne vindue og tømte sin lille æskes indhold ud under det.

Det døde legeme lå ganske rigtig endnu der ganske ubevægeligt på sandet. Kun fortjente det at bemærkes, at tiden, der gnaver så ivrigt løs på de kæmpemæssige dyr, syntes aldeles at have glemt det uendeligt lille.

Der stod nu Nodier og betragtede dette døgnliv, da pludselig en regndråbe, der flygtede forfulgt af vinden, faldt ind under

forstørrelsesglasset og befugtede sandet.

Og Nodier, som om hans taratantaleo ved berøringen med denne oplivende forfriskning vågnede op fra de døde, bevægede først det ene og så det andet følehorn; så at den lod sine hjul løbe rundt, at den atter kom på benene, at dens bevægelser blev tydeligt vilkårlige, endelig at den var levende.

Vidunderet med genopstandelsen er sket, ikke efter tre dages, men efter et helt års forløb.

Ti gange anstillede Nodier forsøget på ny, ti gange blev sandet tørt, og taratantaleoen døde; ti gange blev sandet befugtet, og taratantaleoen levede op igen.

Det var intet døgnliv, det var et udødeligt dyr, Nodier havde opdaget. Efter al sandsynlighed havde hans taratantaleo set Syndfloden, og ville få den Yderste Dag at se.

Men ak! en dag, da Nodier vel for tyvende gang ville forny sit forsøg, kom der et vindstød og blæste det tørre sand, og med sandet taratantaleoens vidunderlig, bort.

Nodier tog mange små dynger sand fra sin tagrende og andetsteds fra, men uden nytte; aldrig fandt han magen til den, som han havde mistet. Taratantaleoen var den eneste af sin slags, og nu levede den, tabt for menneskene, kun i Nodiers hukommelse.

Men her levede den også et uforgængeligt liv.

Vi har sagt, at Nodier havde fejl; hans fremherskende fejl, i det mindste i fru Nodiers øjne, var hans sværmeri for bøger. Denne fejl, som udgjorde hans lykke, var en grund til fortvivlelse for hans kone.

Alt, hvad han tjente, gik op i bøger. Mange gange gik han ud for at tilvejebringe to-tre hundrede francs, som nødvendigvis

skulle bruges i huset, og så kom han i stedet for hjem med et sjældent binde, et enestående eksemplar.

Techener eller Guillemot havde opslugt pengene.

Fru Nodier gjorde sig klar til at skænde; men Nodier trak sit bind op af lommen, åbnede det og lukkede det, klappede det og viste sin kone en eller anden trykfejl, der afgav et bevis for bogens ægthed, og sagde så:

"Ja men, kære pige, de tre hundrede francs kan jeg jo altid få igen, men en bog som denne, hm! en bog som denne findes der ikke mage til; spørg bare Pixerecourt."

Pixerecourt var genstand for Nodiers største beundring; han har altid været indtaget for melodramaet. Nodier kaldte Pixerecourt for Boulevardens Corneille.

Næsten hver dag aflagde Pixerecourt et besøg hos Nodier.

Nodiers formiddag var helliget til at modtage besøg af bogelskere. På den tid samledes hos ham markis de Ganay, markis de Chateau-Giron, markis'en af Calabrien, grev de Labedoyere, Berard, denne Elzevierernes mester, der i sin fritid rettede på grundloven af 1830, bogelskeren Jacob, den lærde Wess de Besancon, den alsidige Peignot de Dijon; og endelig alle de udenlandske lærde, som straks efter deres ankomst til Paris lader sig præsentere eller præsenterede sig selv i denne forening, der besad europæisk berømmelse.

Der gik man hen for at rådføre sig med Nodier, der var forsamlingens ufejlbarlige sandsiger, for at vise ham bøger, og for at bede ham om anmærkninger, hvis affattelse var hans yndlingsadspredelse. Akademiets lærde kom derimod kun sjældent i disse forsamlinger; de så skævt til Nodier. Nodier var

på en gang digter og lærd, og det er en fornærmelse, som hverken videnskaberne eller det franske akademi tåler.

Nodier kunne også gøre nar og være bidende i sin spøg. Nu var han færdig med *Kongen af Bøhmen og hans syv Slotte*, og denne gang havde han hvæsset sin pen. Alverden troede, at Nodier nu lå i strid med Akademiet for evig tid. På ingen måde: Akademiet i Timbuktu kaldte Nodier ind i det franske Akademi.

Lige for lige, når venskab skal holdes.

Efter at have pillet lidt med et arbejde i tre-fire timer; efter at have skrevet ti-tolv sider af seks tommers højde og fire tommers bredde fulde med en læselig, regelmæssig skrift uden rettelser, gik Nodier ud.

Og var Nodier først kommet ud, så gik han på eventyr. Dog fulgte han næsten altid linjen langs kajerne, men snart på den ene, snart på den anden side af floden, eftersom nu de boder lå, hvor han ville købe; og fra boderne trådte han ind i bogladerne, og derfra igen hos bogbinderne.

Nodier satte nemlig ikke blot pris på bøger, men også på smukke bind. Han var så bevandret i Caseons mesterværker fra Ludvig den Trettendes tid, Desseuits fra Ludvig den Fjortendes, Pardeloupe fra Ludvig den Femtendes og Ludvig den Sekstendes tid, at han med lukkede øjne, blot ved at beføle dem, kunne sige, hvad det var for en af disse bøger, man rakte ham. Det var Nodier, der havde kaldt bogbinderkunsten, som under revolutionen og kejserdømmet var sunket ned til simpelt håndværk, til live igen. Det er ham, der har opmuntret Duveninerne, Bradelerne, Niedéarne, Bazonetterne og Legranderne, der har hævet den igen. Da Touvenin lå på sit yderste af brystsyge, rejste han sig midt under dødskampen

endnu en gang fra sit leje, for at kaste et blik på en indbinding, han havde i arbejde for Nodier.

Næsten altid endte Nodiers vandring hos Frozet eller Techener, disse to på grund af brødnid uenige svogre, som hans blide sind bød ham stifte fred imellem. Der mødtes alle bogvenner; der samledes man for at tale om bøger, udgaver og salg, der foretoges mageskifter; og når Nodier viste sig der, modtoges han med et enstemmigt udråb; men åbnede han munden, indtrådte der straks den dybeste tavshed. Så fik Nodier munden på gled, så kom han frem med sine paradokser, *de omni re scibili et quiburdam aliis* – om alt, hvad man kunne vide noget om, og lidt til.

Om aftenen, efter at familien havde spist til middag, arbejdede Nodier sædvanligvis i spisestuen mellem tre i en trekant opstillede lys, aldrig ved flere og aldrig ved færre. Vi har omtalt, på hvilket papir, han skrev, og hvordan han skrev; vi vil tilføje: Altid med gåsefjer. Nodier afskyede stålpenne, som i det hele taget enhver ny opfindelse. Gassen kunne sætte ham i raseri, dampen gjorde ham fortvivlet, han så verdens ende uundgåeligt nær forestående i denne skovenes rydning og olieminernes udtømmelse. Ja, i sin kamp mod civilisationens fremskridt glimrede Nodier ved sit begejstrede foredrag, hvori han knuste alt med sin tales lyn.

Henimod klokken ni om aftenen gik Nodier ud; men denne gang ikke langs med kajerne, men til boulevarderne, hvor han besøgte Port Saint Martin, Ambigu eller Funambules, især Funambules. Det er Nodier, der har ophøjet Debureau blandt guderne. For Nodier var kun tre skuespillere til i denne verden: Debureau, Potier og Talma. Potier og Talma var døde, men

Debureau stod endnu tilbage, for at trøste Nodier over tabet af de to andre.

Nodier havde set "Den rasende Tyr" over hundrede gange.

Hver søndag spiste Nodier frokost hos Pixerecourt. Der mødtes han med sine daglige omgangsvenner, bogelskeren Jacob, der var forsamlingens konge, når Nodier ikke mødte, markis de Ganay og markis'en af Calabrien.

Markis de Ganay var en ustadig ånd, en lunefuld tilbeder af en bog, ligesom de samvittighedsløse hofmænd fra rigsforstanderskabets dage i deres forhold til kvinder; dødeligt forelsket indtil han havde fået den, var han den tro i en måned, tro forslår ikke, han elskede den til raseri, førte den med sig overalt, standsede sine venner på gaden for at vise dem den, lagde den under sin hovedpude om aftenen, vågnede om natten og tændte lys for at tage den i øjesyn, men han læste den aldrig. Altid misundte han Pixerecourt hans bøger, som denne ikke ville sælge ham for nogen pris, og så hævnede han sig på ham ved at sælge fru de Castellane et manuskript, som Pixerecourt havde gået og koketteret med i ti år.

"Betyder intet," sagde Pixerecourt rasende, "jeg skal nok få det!"

"Hvad?" spurgte markis de Ganay.

"Deres manuskript."

"Hvornår?"

"Ved Deres død, for F...!"

Og Pixerecourt ville have holdt ord, hvis bare markis de Ganay ikke havde fundet for godt at overleve ham.

Markis'en af Calabrien attråede derimod kun en eneste ting: En Bibel, som ingen kunne opvise magen til; men den tørstede

han også efter med brændende gane. Han plagede Nodier så længe, for at denne skulle give ham anvisning på et enestående eksemplar, indtil Nodier gjorde endnu mere end markis'en ønskede: Gav ham anvisning på et eksemplar, som slet ikke var til.

Straks satte markis'en sig i bevægelse for at opsøge dette eksemplar.

Christopher Columbus kan ikke med større iver have søgt efter Amerika. Vasco da Gama kan aldrig have udfoldet en større standhaftighed i sine bestræbelser for at finde søvejen til Indien, end markis'en af Calabrien for at følge sporet af sin Bibel. Men Amerika var virkelig til og lå mellem 70 grader nordlig og 53 eller 54 grader sydlig bredde, og der fandtes virkelig en søvej til Indien; men markis'en af Calabriens Bibel lå hverken på nogen bredde eller længde, på denne eller den modsatte side af Seinefloden. Derfor fandt Vasco da Gama søvejen til Indien og Christopher Columbus Amerika, men markis'en af Calabrien søgte forgæves i nord og syd, øst og vest; han kunne ikke finde sin Bibel.

Jo vanskeligere det var at komme på sporet af Bibelen, med desto større iver søgte markis'en af Calabrien den.

Han havde budt 500, 1000, 2000, 4000 og endelig 10.000 francs for den. Alle bogfortegnelser tav angående denne ulykkelige Bibel. Der blev skrevet til Tyskland og England, men uden nytte. På markis'en af Calabriens ord ville man næppe have gjort sig så megen ulejlighed, men uden videre have sagt: "Den er ikke til". På Nodiers ord derimod, ja det var en anden sag. Havde Nodier sagt: Der findes en sådan Bibel, så måtte den findes. Paven kunne tage fejl, men Nodier var ufejlbarlig.

Efterforskningerne varede i tre år. Hver søndag, når markis'en spiste frokost med Nodier og Pixerecourt, begyndte han:

"Men Bibelen, kære Charles ..."

"Hvad den?"

"Den er ikke til at finde."

"*Quære et invenies* Note 3)," svarede Nodier.

Og med fornyet iver begyndte bogsværmeren at søge, men han fandt den ikke.

Endelig bragte man markis'en af Calabrien en Bibel.

Det var ikke den af Nodier beskrevne Bibel, men der var kun et års forskel på dateringen, den var ikke trykt i Kiel, men i Strasbourg; forskellen var jo ikke så stor; rigtignok var den ikke enestående, men det andet eksemplar, det eneste foruden dette, var i Libanon på et drusisk munkekloster. Markis'en af Calabrien bragte den hen til Nodier og spurgte ham om hans mening.

"Ih! min ven," sagde Nodier, der kunne se, at markis'en var i stand til at gå fra forstanden, hvis han ikke fik en Bibel, "tag denne, da det er umuligt af finde den anden."

Markis'en af Calabrien købte Bibelen for to tusinde francs, lod den indbinde på det prægtigste og satte den i sit eget lille skab.

Ved sin død overlod markis'en af Calabrien sit bibliotek til frøken Mars, og hun, der ikke havde det ringeste tilfælles med en bogsværmer, bad Martin om ordne den afdødes bøger og sælge dem. Martin, der var den redeligste mand på Jorden, trådte en skønne dag ind til frøkenen med tredive til fyrre tusinde francs i banknoter i hånden.

Han havde fundet dem i en slags portefølje, der var anbragt i denne næste enestående Bibels pragtbind.

"Hvorfor," spurgte jeg Nodier, "har De, der ellers ikke giver Dem af med at holde folk for nar, drevet denne spøg med den stakkels markis af Calabrien."

"Fordi han stod i begreb med at ødelægge sig, min ven, og i de tre år, han søgte sin Bibel, tænkte han ikke på andet. Da de tre år var omme, måtte han betale to tusinde francs; men havde han ikke haft den at søge efter, ville han i løbet af de samme tre år havde bortødslet halvtreds tusinde."

Nu, da læseren kender vor kære Charles' liv ugen igennem og søndag formiddag, så vil vi går over til at fortælle, hvad han foretog sig om søndagen fra klokken seks om aftenen indtil midnat.

3. Arsenalet (fortsat)

Hvorledes havde jeg gjort bekendtskab med Nodier?

Som man sædvanligvis lærte Nodier at kende. Han havde vist mig en tjeneste – det var i året 1827 – jeg havde fuldført "Christine"; jeg kendte ingen i ministerierne, ingen ved teatret; i stedet for at lette mig vejen til teatret, var mit embede mig netop en hindring. For to-tre dage siden havde jeg skrevet dette vers, som har været genstand for så megen hyssen og klappen:

"Nu vel ... jeg har medlidenhed, fader ...
man fuldbyrde dommen!"

Nedenunder dette vers havde jeg skrevet ordet "Ende", og der stod nu kun tilbage for mig at læse mit stykke for herrer

kongelige skuespillere for at blive antaget eller forkastet af dem.

Uheldigvis var dengang bestyrelsen af *Comédie-Française* i samme stil som Venedigs – republikansk, men aristokratisk, og det var ikke sådan lige at få adgang hos teatrets høje herrer.

Vel var der en censor, der skulle gennemlæse unge, hidtil ikke som forfattere optrådte menneskers arbejder, som selvfølgelig ikke ville blive tilstået tilladelse til at blive oplæst før en sådan prøve; men der gik i teatrets historie så mange mørke historier om manuskripter, der havde ligget i to-tre år og ventet på deres tur til gennemlæsning, at jeg, der kendte en del til Dante og Milton, slet ikke vovede at træde for disse skranker, da jeg frygtede for, at min stakkels "Christine" da kun ville komme til at forøge antallet af

Questi chianrati, che mai fur non vivi

Jeg havde hørt Nodier omtale som enhver vordende digters fødte beskytter. Jeg bad ham om et anbefalingsbrev, for at få adgang til baron Taylor. Han gav mig det, og otte dage efter blev jeg stedet til forelæsning ved "Det franske Teater" og var så godt som antaget.

Jeg siger "så godt som", fordi der i Christine, når der blev taget hensyn til den tid, hvori vi levede, det vil sige i det nådens år 1827, fandtes sådanne litterære afskyeligheder, at de herrer almindelige kongelige skuespiller ikke vovede at antage mig uden videre, men underordnede sig hr. Picards mening.

Hr. Picard, forfatteren til "Den lille by", var en af tidens orakler.

Firmin førte mig til hr. Picard, hr. Picard modtog mig i et bibliotek, der var optaget af alle udgaver af hans egne værker og prydet med hans egen buste. Han tog mit manuskript, bad mig komme igen om otte dage og affærdigede os.

Efter otte dages forløb indfandt jeg mig på den fastsatte tid ved hr. Picards dør; han ventede mig øjensynligt og modtog mig med Rigoberts smil i "Et hus til salg".

"Min herre," sagde han og rakte mig mit manuskript smukt sammenrullet, "har De nogen levevej?"

Indledningen var ikke opmuntrende.

"Ja, min herre," svarede jeg, "jeg har en lille ansættelse hos hertugen af Orleans."

"Nå, barn," svarede han da lagde mig forbindtligt min rulle i hænderne, idet han samtidig greb dem, "så gå De til Deres kontor."

Og henrykt over sine egne ord gned han sig i hænderne og betydede mig med en håndbevægelse, at jeg var færdig.

Trods mit uheld skyldte jeg dog Nodier at takke ham. Jeg gik til Arsenalet. Nodier modtog mig, som han plejede at modtage folk, med et smil ... Men der gives så mange slags smil, som Molière siger.

Måske kunne jeg glemme Picards smil, men Nodiers glemmer jeg aldrig.

Jeg ønskede at vise Nodier, at jeg måske dog ikke var hans beskyttelse så uværdig, som han kunne tro af Picards svar til mig. Jeg gav ham mit manuskript. Den følgende dag fik jeg et nydeligt brev, som gengav mig mit mod og indeholdt en indbydelse til at tilbringe aftenen på Arsenalet.

Disse aftener på Arsenalet var dejlige, dejlige som ingen pen ville formå at gengive dem. De afholdtes om søndagen og begyndte gerne klokken seks.

Klokken seks stod bordet dækket. Der indfandt sig, først og fremmest, stamgæsterne: Cailleux, Taylor og Francis Ney, som Nodier elskede som en søn, så måske én eller to særskilt indbudte – og så dem, der ellers havde lyst til at komme.

Når man først havde fået adgang til denne husets hyggelige, fortrolige kreds, så kunne man møde til middag hos Nodier så ofte, man ville. Der stod altid to-tre pladser ledige til uventede gæster, og slog de tre pladser ikke til, så blev der gjort plads og dækket til en fjerde, femte eller sjette. Måtte bordet forlænges, så blev det forlænget. Men, ve den trettende! Han blev uden nåde sat ved lille bord for sig selv, hvis han ikke var så heldig at blive udløst af sin straffedom ved en fjortendes ankomst.

Nodier havde sine særheder, han foretrak rugbrød for hvedebrød, tin- for sølvtøj, og talg- frem for vokslys.

Ingen uden fru Nodier, der bar omsorg for, at han fik det som han ønskede, lagde mærke til det.

Efter et til to års forløb blev jeg optaget i denne fortrolige kreds, som jeg netop har omtalt. Jeg kunne uden at melde mig møde ved middagsbordet, hvor man modtog mig med udråb, der satte det uden for enhver tvivl, at jeg var velkommen, og man satte, eller rettere jeg satte mig til bords mellem fru Nodier og Marie.

Efter nogen tids forløb blev det, som hidtil kun havde været en sædvane, til en ret. Hvis jeg kom for sent, og min plads var optaget, så bad man den, der havde den, at undskylde, jeg fik

min plads, og så kunne han, som jeg havde afsat, finde sig en anden.

Nodier sagde den gang, at jeg var et heldigt fund for ham, fordi jeg befriede ham fra at være den talende.

Men var jeg et godt fund for ham, så var jeg dog et slet for det øvrige selskab; for Nodier kunne fortælle så dejligt. Man kunne gøre, hvad man ville, for at opflamme min samtales ild, puste til den, lægge brænde på, kaste filspåner på den for at få den til at sprude gnister ligesom ilden i smedjen; den havde dog kun ungdommens begejstring og ordklang; men dette godmodige lune, denne uendelige ynde, dette henrivende noget, hvormed fuglefængeren trækker alle, både de store og de små fugle ind i sit garn, det manglede aldeles, jeg var ikke Nodier.

Men undertiden surmulede jeg, undertiden ville jeg ikke snakke, og så måtte Nodier som vært "gå i tøjet". Og når så Nodier sagde noget, ja så lyttede alle til, gamle og unge, voksne og børn. Han var på én gang en Walter Scott og en Perrault, det var den lærde og digteren, hukommelsen og fantasien i strid med hinanden. Da var Nodier ikke blot morsom at høre på; han var også elskelig at se på. Hans lange, udtærede legeme, hans lange magre arme, hans lange hvide hænder, hans lange ansigt med dets vemodige, blide udtryk, alt stemte så godt overens med hans lidt slæbende, syngende udtale, der mindede om hans afstamning fra France-Comté. Ja, så var der ingen ende på forrådet, så var der altid en ny historie, gentagelser forekom aldrig. Tiden, rummet, historien og naturen var for Nodier en slags Fortunatus-pung, som han ligesom Peter Schlemihl kun behøvede at lade hånden gå ned i for at trække den fuld ud igen. Han havde kendt alverden, Danton, Charlotte Corday, Gustav

den Tredje, Cagliostro, Pius den Sjette, Katharina den Anden, Frederik den Store og Gud ved, hvilke flere. Som greven af Saint Germain og taratantaleoen havde han oplevet Verdens skabelse og fulgt dens udvikling gennem århundreder. Ja, han havde endog sin egen overordentlig dybsindige forklaring på gangen i denne udvikling. Ifølge Nodiers anskuelse var drømme kun minder fra den forbigangne tid, om livet på en anden planet, utydelige, usammenhængende glimt i vor hukommelse om noget, der var foregået i et tidligere liv. Efter Nodiers mening havde endog det mest urimelige hjernespind af en drøm sit tilsvarende i en forhen på Venus, Saturn eller Merkur med os foregået begivenhed; de vidunderligste skikkelser var stykker af former, som havde sat sig fast i vor udødelige sjæls hukommelse. Da han første gang besøgte museet for fossile dyr i den botaniske have, undslap ham et højt udråb af forbavselse, da han her genfandt nogle dyr, som han havde set på Deucalions og Pyrrhas tid ved Syndfloden i Grækenland og Lilleasien, og undertiden havde han ladet sig forlyde med, at han, da han opdagede tempelherrernes bestræbelser for at gøre sig til herrer over hele verden, rådede Jacques Molay til dog at beherske sin ærgerrighed. Det var ikke hans skyld, at Jesus Christus blev korsfæstet; for han var den eneste blandt hans tilhørere, der havde advaret ham imod Pilatus. Nodier havde især ofte truffet på den evige jøde: Første gang i Rom på Gregor den Syvendes tid; anden gang i Paris, dagen før Bartholomæus-natten, og endelig sidste gang i Vienne i Dauphine, og havde yderst værdifulde oplysninger ham angående. Således mente han at burde berigtige en fejltagelse, som de lærde og digterne – frem for alle Edgar Quinet – var faldet i: Manden havde ikke

dette halvt græske, halvt latinske navn Ahasverus, han hed Isaak Laquedem; det kunne han svare for, da han havde det fra hans egen mund. Fra politikken, filosofien og sagaen gik han over til naturhistorien. O! i dette fag lod Nodier rigtignok Herodot, Plinius, Marco Polo, Buffon og Lacepade langt bag sig! Han havde set edderkopper, ved siden af hvilke Pelisons edderkop var et rent barn. han var stødt på skrubtudser, mod hvilke Methusalem var et rent barn, og endelig havde han står overfor kaimaner, mod hvilke vore største krokodiller ikke var for andet end firben at regne.

Nodier kom også til at opleve meget, som kun begavede folk kunne opleve. En dag, da han under sit ophold i Syrien, et land fuldt af granitbjerge og urskove, var ude på sommerfuglefangst – det var han vane at klatre op i træerne for at komme op til et eller andet hul, som han havde set i stammen, og som han plejede at undersøge ved at stikke hånden så langt ind som muligt, hvilket for resten var meget uforsigtigt gjort, for engang hændte det ham da også ganske rigtigt, at han, da han trak hånden ud igen, tog en slange, der havde viklet sig om hans arm med ud – en dag altså, mens han er ude på sommerfuglefangst, opdager han et hul i en træstamme, jager hånden ned i det og føler noget blødt og klæbrigt, som giver efter for det svageste tryk af hans finger. Han tog hurtigt sine fingre til sig og så derned: To matskinnende øjne lyste ham i møde fra bunden af hullet. Nodier troede på Djævelen. Derfor følte han sig også ved synet af dette par øjne, der ganske så ud som Carons kuløjne, som Dante kalder dem, først fristet til at flygte, men han samlede sine tanker, tog mod til sig, greb en økse, afmålte hullets dybde, og gav sig til at hugge en åbning i

stammen ind til det sted, hvor han mente, han ville støde på den ubekendte genstand. Ved sjette eller syvende slag, han gjorde, blødte træet, som Tassos forheksede skov under angrebet af Tancreds sværd; men det var ikke en smuk kriger, der trådte ham i møde, det var et stor uhyre af en flagermus, der havde været indespærret i træet, hvortil den uden tvivl var båret af vinden. Hvor længe havde den siddet der? Måske i to, tre eller fem hundrede år. Den var fem tommer lang og tre tommer bred.

En anden gang, da han rejste med Taylor for at opsøge de maleriske egne af Frankrig, trådte han en dag ind i en kirke; her så en kæmpemæssig edderkop og en uhyre skrubtudse hænge under hvælvingen, og henvendte sig til en gammel bonde for at erholde oplysning angående disse besynderlige prydelser.

Og denne fortalte ham da, efter først at have ført ham hen til en flise i gulvet, i hvilken der var udhugget en ridder i fuld rustning, følgende historie:

Denne ridder var en gammel baron, der på egnen havde efterladt sig så slemme minder, at selv den modigste gik af vejen for ikke at komme til at træde på hans gravsten, og det var ikke af agtelse, men af frygt. Over denne grav skulle der, ifølge et af ridderen på hans dødsleje udtalt ønske, dag og nat brænde en lampe, for hvis underhold han havde givet sognet rigelig erstatning ved at ofre betydelige midler til grundlæggelse af en mild stiftelse i samme.

En dag, eller rettere en nat, da præsten tilfældigvis ikke kunne sove, så han fra sit vindue, der vendte ud mod kirkegården, hvorledes lampen blev mattere og mattere og til

sidst helt udsluktes. Han troede, at dette var et rent tilfælde, og lagde for denne nat ikke videre vægt på det.

Men da han den følgende nat vågnede henimod klokken to om morgenen, faldt det ham ind at se efter om lampen brændte. Han stod ud af sengen, gik hen til vinduet og så, at kirken var indhyllet i det dybeste mørke.

Denne hændelses gentagelse to gange i løbet af otte og fyrre timer gav sagen en vis vægt. Ved daggry den følgende dag lod præsten hjælpedegnen kalde, og beskyldte ham for at have kommet olien på sin salat i stedet for på lampen. Hjælpedegnen svor højt og helligt på, at det ikke forholdt sig således, og at han hver eneste aften i de femten år, han havde haft den ære at være i kirkens tjeneste, samvittighedsfuldt havde fyldt lampen, og at det bestemt måtte være en ond streg af denne ondskabsfulde ridder, som, ikke tilfreds med at have pint folk i levende live, nu begyndte forfra efter tre hundrede års hvile.

Præsten erklærede, at han fuldt ud troede hjælpedegnen på hans ord, men at han dog alligevel kunne ønske næste aften at overvære lampens fyldning; og således blev da ved nattens anbrud i præstens påsyn olie gydt på lampen, og denne antændt.

Da dette var sket, lukkede præsten selv kirkedøren af, puttede nøglen i lommen og gik hjem.

Her tog han sin bønnebog, satte sig til rette i en stor lænestol tæt ved sit vindue, og ventede nu med øjnene skiftevis fæstet til bogen og til kirken.

Henimod midnat så han lyset, der skinnede ud gennem kirkeruderne, blive svagere, dø hen og udslukkes.

Denne gang måtte det have en fremmed, overnaturlig, uforklarlig grund, som den stakkels hjælpedegn ikke kunne være skyld i.

Et øjeblik troede præsten, at det var tyve, der havde skaffet sig adgang til kirken for at stjæle olien. Men hvis det var tyve, så var dog i grunden nogle skikkelige skælme, der således indskrænkede sig til at stjæle olien og lade de hellige kar i fred.

Det kunne altså ikke være tyve; der måtte da være en anden utænkelig, måske overnaturlig grund; og præsten besluttede at komme på sporet af denne grund, hvad den så end måtte være.

Den følgende aften gød han selv olie på lampen for at overbevise sig om, at han ikke blev holdt for nat ved et eller andet taskenspillerkneb; og i stedet for derpå at gå hjem, som han havde gjort aftenen i forvejen, skjulte han sig nu i en skriftestol.

Time for time hengik, og lampen lyste med et roligt, stadigt skin: Klokken slog tolv ...

Præsten syntes nu at høre en sagte støj, som af en sten, der flyttede sig ud af sit leje, derpå så han skyggen af et dyr med kæmpemæssige kløer, som løb op af en murpille, hen ad en murkrans, et øjeblik kom helt til syne i hvælvingen, løb ned ad snoren og standsede på lampen, der straks begyndte at blegne, flakkede lidt og dernæst slukkedes.

Præsten var nu indhyllet i det dybeste mørke. Han indså, at han måtte forny forsøget, næste gang fra et sted der var nærmere ved handlingens skueplads.

Det var jo den letteste sag af verden; i stedet for at sætte sig i den skriftestol, der var i den modsatte ende af kirken, behøvede

han jo blot at sætte sig i den, der var umiddelbart i lampens nærhed.

Næste da blev der da anvendt den samme fremgangsmåde som dagen forud, kun med den forandring, at præsten skiftede skriftestol og denne nat havde forsynet sig med en blændlygte.

Lige til midnat herskede overalt den samme ro, den samme stilhed og redelighed i udførelsen af sit hverv fra lampens side; men næppe var midnatsklokkens sidste slag forstummet, før der lød den samme støj som natten forud.

Men præsten sad denne gang i skriftestolen ikke fire skridt fra stedet, fra hvilket lyden kom, og havde fri udsigt til samme. Det var fra ridderens grav at støjen kom.

Den udhugne flise, som dækkede graven, blev langsomt løftet i vejret, og gennem den således tilvejebragte sprække så præsten nu en edderkop på en puddelhunds størrelse, med et seks tommer langt skæg og ben af en alens længde, komme frem og uopholdeligt, uden tøven, uden at lede efter vejen, der, som man kunne se, var den velbekendt, kravle op ad pillen, løbe langs med snoren ned på lampen og standse der for at drikke al olien, så at lampen gik ud.

Men nu tog præsten sin tilflugt til sin blændlygte, hvis stråler han rettede mod ridderens grav.

Da så han, at den, der holdt stenen løftet på klem, var en oppustet skrubtudse, der i størrelse kunne måle sig med en havskildpadde, og som til løn for sin umage fik sin del med af den stjålne olie.

Igennem århundreder havde disse to venner levet således i denne grav, hvor de måske endnu havde levet den dag i dag,

hvis ikke præsten ved et rent tilfælde var kommet til kundskab om at der måtte være en eller anden tyv i kirken.

Dagen efter kaldte præsten hjælp til, stenen blev taget bort, og insektet og krybdyret dræbt, og deres lig ophængt under loftet, hvor de endnu den dag i dag afgiver et troværdigt vidnesbyrd om denne vidunderlige begivenhed.

For øvrigt havde bonden, der fortalte Nodier historien, været med blandt dem, som præsten havde kaldt til hjælp, for at nedlægge frådserne i ridderens grav, og han havde især været opbragt på skrubtudsen. En dråbe af uhyrets blod havde sprøjtet ham i øjet og havde nær gjort ham blind ligesom Tobias.

Men han slap dog med at blive enøjet.

4. Arsenalet (fortsat)

Nodier havde endnu flere historier om skrubtudserne; disse dyrs lange levetid havde efter Nodiers anskuelser noget overnaturligt ved sig, og derfor kendte han også alle mulige historier om hundred- eller tusindårige skrubtudser; om skrubtudser, der var fundet i sten eller træstammer; lige fra den billedhuggeren Legrince i året 1756 fandt i Gretteville, midt inde i en hård sten, i hvilken den havde været indespærret, og til den, som Herissant i året 1771 indespærrede i en gipsplade, og som han i 1774 genfandt spillevende, da han slog pladen itu. Når man spurgte Nodier, hvoraf de ulykkelige fanger levede, svarede han, at de slugte deres eget skind. Han havde studeret en forfængelig, lapset tudse, der seks gange på en vinter havde skiftet ham, og hver gang havde fortæret sine aflagte klæder. Hvad dem angik, som var fundet i sten, hvis dannelse måtte

anses for at være foregået samtidig med verdens skabelse, såsom den skrubtudse, man fandt på Gotland i stenbruddet ved Bursvig, da mente han, at deres nødtvungne fuldstændige ørkesløshed, livsvirksomhedens standsning i en temperatur, der ikke tillod nogen opløsning, som ikke medførte noget tab eller nogen fordring på dettes erstatning og stedets fugtighed, der vedligeholdt dyrets, og forhindrede dets opløsning ved hentørring, at alt dette i forening vel kunne være tilstrækkelige bevisgrunde for en overbevisning, som for ham var lige så meget en trossætning som en videnskabelig slutning.

Nodier havde desuden et naturligt anlæg for ydmyghed, en vis hang til at gøre sig selv ringe, og dette drog ham hen til de ringe og ydmyge. Bogvennen Nodier fandt iblandt bøgerne oversete mesterværker, som han trak ud af deres med glemsel dækkede grav i bibliotekerne; menneskevennen Nodier fandt blandt de levende ukendte digtere, som han drog frem for dagens lys og førte til berømmelse; enhver uretfærdighed, enhver undertrykkelse opbragte ham, og efter hans mening var man uretfærdig mod skrubtudserne og oversā forsætlig eller uforsætligt deres gode sider. Skrubtudsen var en god ven, det havde Nodier allerede vist i sin fortælling om edderkoppens og skrubtudsens samliv, og han kunne, når det skulle være, fortælle en historie til – en ikke mindre fantastisk historie om en skrubtudse og et firben – og desuden var den en god fader og en god ægtefælle. Ved selv at være sin mages fødselshjælper, havde skrubtudsen givet ægtemændene en første lære i ægteskabelig kærlighed; ved at rulle æggene op om sine bagben eller bære dem på sin ryg, havde den givet dem det første begreb om faderpligter, og hvad det spyt angår, som

skrubtudsen udgyder eller udspyr, når man plager den, da forsikrede Nodier, at det var den uskyldigste væske af verden, og at han foretrak den for mange af de bekendte smagsdommeres spyt.

Derfor blev disse smagsdommere dog ikke modtaget mindre venligt hos ham end andre besøgende; men de trak sig dog lidt efter lidt tilbage; de kunne ikke trives i denne Arsenalets naturlige luft, der ene åndede velvilje, fordi den ikke gnistrede af spottegloser som en italiensk nat i Florenz eller Nizza.

Nu endte det fortræffelige middagsbord, ved hvilket alle uheld toges med filosofisk ro, undtagen det, at saltkarret blev væltet, eller at et brød blev lagt på den gale side, og kaffen blev budt om ved bordet. Nodier var i grunden en sybarit; han sandede til fulde den sætning i læren om den fuldendte velvære, der ikke tillader nogen bevægelse, nogen flytning eller anden ulejlighed mellem desserten og det, der sætter kronen på desserten. Under dette lille ophold, der var helliget en asiatisk nydelsesmåde, rejste fru Nodier sig fra bordet og lod bringe lys ind i salen.

Undertiden fulgte jeg, der ikke drikker kaffe, hende derind. Min høje skikkelse var hende til stor nytte ved lysekronens antændelse, som, når jeg var med, kunne foregå uden brug af stole til at stå på.

Nu blev der altså tændt lys i selskabssalen, for før middagsbordet og til daglig opholdt man sig kun i fru Nodiers soveværelse; nu blev salen oplyst og fremviste et hvidt panel med gesimser i Ludvig den Femtendes stil, et simpelt bohave, der bestod af tolv lænestole, en sofa med rødt kashmirs betræk,

gardiner af samme farve, en buste af Hugo, en statue af Henrik den Fjerde, et portræt af Nodier og et alpelandskab af Regnier.

Fem minutter efter antændelsen trådte gæsterne ind i denne sal, og Nodier sluttede optoget støttende sig enten på Dauzats' eller Bixios eller Francis Weys eller min arm, altid med suk, altid givende sig, som om han var på sit yderste.

Så gik han hen og strakte sig i en lænestol til højre for kaminen med fødderne langt frem foran sig, eller han satte sig oprejst foran kamin-indfatningen med benene hen foran ilde og ryggen mod spejlet. Strakte han sig i lænestolen, så vidste alle besked; da ville Nodier, fordybet i denne lyksalighedstilstand, som følger ovenpå kaffen, have lov til en egenkærlig nydelse af sig selv, og i stilhed hengive sig til sine drømmerier; satte han sig derimod op til kamin-indfatningen, ja så var det en anden sag, så ville han fortælle, og så indtrådte den dybeste stilhed, en eller anden af disse yndige historier fra hans ungdom udfoldede sig, der lignede en roman af Longes eller en idyl af Theokrit, eller en eller anden mørk begivenhed fra revolutionens tid, for hvilken altid enten en valplads i La Vendée eller revolutionens hovedkvarter var skuepladsen; eller måske en fortælling om Cadoudals eller Oudets, Staps eller Lahories hemmelige sammensværgelser. Trådte nogen ind under fortællingen, så hilste han tavs selskabet med hånden, tog plads i en lænestol eller stillede sig op imod væggen. Historien endte, som alt har en ende. Der faldt ingen bifaldsytringer; man gav her lige så lidt sit bifald til kende, som når man hører en bæk risle eller en fugl synge. Men bækkens rislen standser og fuglens sang tier, og tilhøreren står endnu og lytter. Da rejste Marie sig, satte sig tavs hen til pianoet, og

pludselig bruste en glimrende tonestrøm igennem luften, ligesom den ildregn, der tjener til indledning før et fyrværkeri, og så trådte spillerne frem fra deres kroge og satte sig ved spillebordene.

Nodier havde længe holdt sig alene til bulville, som var hans yndlingsspil, hvori han troede sig meget stærk, men til sidst gav han dog efter for århundredets fordringer og lærte ecarté.

Imens sang Marie Hugos, Lamartines eller mine sange, sat i musik af hende selv; og midt imellem disse henrivende melodier, der kun havde den fejl, at de altid var alt for korte, hørte man pludselig en eller anden kontradans; hver kavaler ilede hen og bød en dame op, og ballet begyndte.

Et herligt bal, hvori Marie var sjælen, idet hun midt under sit livlige, brusende spil henkastede et ord til dem, der kom i nærheden af hende, ved hver gennemgang, hver damekæde og hvert sidetrin. Fra dette øjeblik forsvandt Nodier og var nu aldeles glemt. Han var nemlig ingen tyrannisk herre, ikke en af disse brumbasser, hvis nærværelse man uvilkårligt føler, og hvis ankomst man har en forudfølelse af. Han var en vært fra de gode gamle dage, der forsvandt for at gøre plads for sine gæster, og som kun ønskede at være behagelig, så at han næsten blev svag som en kvinde.

Kort efter at Nodier var begyndt med at forsvinde et øjeblik, forsvandt han aldeles. Han gik tidligt til sengs, eller rettere lod sig tidligt bringe til sengs. Det måtte fru Nodier gøre. Om vinteren gik hun først ud af salen, og når der så en gang ikke var gløder i køkkenet, så man et varmebækken komme ind, blive fyldt og forsvinde ind i sovekammeret. Nodier fulgte bag efter bækkenet, og så vidste vi, hvad klokken var slået.

Ti minutter efter kom fru Nodier tilbage. Nodier var gået i seng, og lod sig nu lulle i søvn af sin datters musik og de dansendes trin og latter.

En gang fandt vi ved vor ankomst Nodier langt mere ydmyg end han plejede at være; den dag var han forvirret og skamfuld. Ængstelige spurgte vi ham, hvad der var hændt ham.

Nodier var blevet optaget blandt Akademiets medlemmer.

Han bad ydmygt mig og Hugo undskylde: Skylden var virkelig ikke hans; Akademiet havde udnævnt ham i det øjeblik, hvor han mindst ventede det.

Nodier, der alene var lige så lærd som hele Akademiet til sammen, nedbrød nemlig sten for sten Akademiets ordbog. Således blev der en dag af denne udødelige anstalt forelagt ham en artikel, "Krebsen", til bedømmelse.

Artiklen var affattet som følger:

"Krebs, en lille rød fisk, der går baglæns."

Der er kun en ganske lille fejl i denne beskrivelse, svarede Nodier, og det er, at krebsen ikke er nogen fisk, at den ikke er rød, og at den ikke går baglæns ... ellers er artiklen fortrinlig.

Men for ikke at forglemme noget vil jeg dog fortælle, at Marie blev gift og blev fru Menessier. Dette giftermål havde dog ikke i ringeste henseende indflydelse på livet i Arsenalet. Jules var afholdt af alle; man havde i lang tid set ham komme i huset, nu blev han boende der, i stedet for blot at komme der; det var hele forandringen.

Men nej, giftermålet medførte et stort offer; Nodier solgte sit bibliotek; for Nodier elskede vel sine bøger, men Marie var hans afgud.

Det fortjener også at omtales, at ingen forstod således at bringe en bog i ry som Nodier. Ville han sælge en bog eller hjælpe til at den blev solgt, så skrev han en rosende anmeldelse om den: Med det, som han formåede at drage ud af den, gjorde han den til et enestående eksemplar. Jeg kan netop huske, hvorledes det gik med en bog – "Zombien i det store Peru" – som Nodier foregav var trykt i kolonierne, idet han på egen hånd erklærede de påtrykte udgivelsessted for en falsk angivelse. Bogen var fem francs værd og steg til hundrede daler.

Fire gange solgte Nodier sine bøger, men han beholdt dog altid en vis lille stamme tilbage, en værdifuld kerne, ved hvis hjælp han så sig i stand til efter to-tre års forløb at se sit bibliotek genoprettet.

Endelig en dag hørte disse kære glædesdage i Arsenalet op. I en måned eller to havde Nodier været mere lidende og klynkende end sædvanlig, men vanen med idelige at høre ham give sig havde gjort, at vi ikke havde lagt stor vægt på hans klager, fordi det med en karakter som Nodiers var vanskeligt at skelne mellem det virkelige og de indbildte ildebefindende. Men denne gang blev han øjensynlig svagere og svagere. Han drev ikke længere om på kajerne, spadserede ikke mere på boulevarderne, kun en langsom pilgrimsgang, når en sidste solstråle trængte igennem på den grå efterårshimmel, kun en langsom pilgrimsgang til Saint Mandé blev tilbage.

Målet for denne spadseretur var en simpel kro, hvor Nodier i sin fuldkomne sundheds skønne dage havde forskaffet sig en nydelse ved at forlange en portion rugbrødssmørrebrød. Sædvanligvis fulgte hele familien – Jules, der måtte blive på sit kontor, undtaget – ham på disse hans udflugter. Alle, fru

Nodier, Marie og børnene, Charles og Georgette, de ville alle bestandig være om manden, faderen og bedstefaderen. De følte, at de ikke havde lang tid tilbage at være sammen med ham i, og derfor ville de tage tiden i agt.

Lige til det sidste hold Nodier fast ved sammenkomsterne om søndagen; men endelig lagde man mærke til, at den syge ikke kunne tåle den støj og det, der fra selskabssalen trængte ind i sovekammeret til ham. Endelig en aften meddelte Marie os bedrøvet, Arsenalet næste søndag ville være lukket; men til husets fortrolige venner sagde hun dog ganske sagte: "De må gerne komme, så kan vi sidde ganske stille og tale sammen."

Endelig gik Nodier til sengs, for aldrig mere at stå op.

Jeg besøgte ham.

"O, kære Dumas," sagde han og strakte mig armene i møde, så snart han fik øje på mig, "i mine sunde dage havde De kun en ven i mig; men siden jeg er blevet syg, har De fået krav på min taknemmelighed. Arbejde kan jeg ikke mere, men endnu kan jeg læse, og som De ser, læser jeg Dem, og når jeg er blevet træt, kalder jeg på min datter, og så læser hun Dem."

Og virkelig lå der flere af mine bøger rundt omkring på hans seng og bordet ved siden af den.

Det var et af mine stolteste øjeblikke. I sin ensomhed, da han ikke længere selv formåede at arbejde, læste Nodier, denne højtbegavede Nodier, der besad vidtstrakte kundskaber i enhver retning, mine bøger og morede sig ved dem.

Jeg tog hans hænder og ville trykke dem, så taknemmelig var jeg for disse ord.

Jeg havde netop også dagen før læst noget af ham, et lille stykke, der for nylig i to omgange havde gået i *Revue des deux*

mondes.

Det var *Ines de las Sierras*.

Den havde henrevet mig. Denne roman, et af Charles' sidste offentliggjorte skrifter, var så frisk, så livlig, at man kunne føle sig fristet til at antage den for et ungdomsarbejde, som Nodier havde fundet igen og bragt for dagens lys i sit livs aften.

Denne historie om Ines var en historie om spøgelser og syner; men lige så fantastisk, som den var i første del, lige så fri for den slags var den i anden del. Enden var en forklaring på indledningen. Jeg beklagede mig bittert over denne løsning for Nodier.

"Ja," svarede han, "det var ikke rigtigt at mig; men jeg har én historie til, og den skal jeg ikke ødelægge, det kan De være rolig for."

"Ih," sagde jeg, "og hvornår vil De lægge hånd på dette arbejde?"

Nodier greb min hånd.

"Jeg vil ikke ødelægge den," sagde han, "fordi det ikke er mig, der vil komme til at skrive den."

"Og hvem skal da skrive den?"

"De."

"Hvorledes! jeg, kære Charles? Men jeg kender den jo slet ikke."

"Jeg skal nok fortælle Dem den. Jeg har gået og gemt den på den for mig selv, eller rettere for Dem."

"Men, kære Charles, De skal selv fortælle den, selv skrive den og selv lade den trykke."

Nodier rystede på hovedet.

"Nu fortæller jeg den til Dem," fortsatte han, "og så kan De give mig den tilbage, hvis jeg skulle komme mig."

"Men vent til mit næste besøg; vi har jo tiden for os."

"Nej, min ven, jeg vil sige til Dem, som jeg sagde til en kreditor, da jeg betalte hans regning: Se til, at De får, hvad der tilkommer Dem."

Og så begyndte han at fortælle.

Aldrig havde Nodier før fortalt så smukt.

O! havde jeg haft pen og papir, havde jeg kunnet skrive så hurtigt, som ordene forlod hans mund!

Fortællingen var lang, og jeg blev til middagsbordet.

Efter måltidet var Nodier faldet i søvn, og jeg forlod Arsenalet uden at gense ham.

Jeg så ham aldrig mere.

Nodier, som man troede havde så let til at klynke, havde tværtimod til det yderste skjult sine lidelser for sin familie. Da han endelig fortalte, hvad han fejlede, indså man, at sygdommen var dødelig.

Nodier var ikke blot kristen, men en god og sand katolik. Han havde ladet Marie love sig, at hun ville sende bud efter en præst, når timen kom. Nu var timen kommet, og Marie sendte bud efter præsten ved Saint Paul.

Nodier skriftede. Stakkels Nodier! han havde måske mange fejltrin at skrifte, men sikkert ikke en eneste fejl.

Efter endt skriftemål kom hele familien ind til ham.

Nodier lå i en mørk alkove, hvorfra han strakte armene ud imod sin kone, sin datter og sine børnebørn.

Efter familie kom tjenestefolkene.

Efter tjenestefolkene biblioteket, det vil sige, de uforanderlige venner – bøgerne.

Præsten fremsagde med høj og tydelig stemme bønnen, som Nodier ligeledes højt besvarede, som en mand, der nøje kendte den kristelige dødsbøn. Efter endt bøn omfavnede han alle de omkringstående, trøstede dem med hensyn til sin tilstand, forsikrede dem, at han følte liv nok i sig til endnu at leve en eller to dage, især hvis man ville lade ham sove nogle timer.

Man forlod Nodier, og han sov i fem timer.

Den 26. januar, aftenen før hans dødsdag, tog feberen til og han fantaserede en smule; hen imod midnat kunne han ikke længere kende sine omgivelser, og hans mund udtalte usammenhængende ord, blandt hvilke man skelnede Tacitus og Fenelon.

Hen imod klokken to begyndte Døden at banke på døren; Nodier måtte gennemgå en heftig krise, hans datter bøjede sig hen over hans leje og rakte ham en beroligende drik; han åbnede øjnene, så på Marie og genkendte hende på hendes tårer; så tog han koppen af hendes hænder og drak begærligt den drik, som den indeholdt.

"Lindrede det?" spurgte Marie.

"Ja, barn, som alt hvad der kommer fra din hånd."

Og den stakkels Marie skjulte sit hoved i puderne på hans leje og tilslørede med sit hår den døendes i dødssveden perlende pande.

"Ak! når du bliver således ved," sagde Nodier med brudt stemme, "vil jeg aldrig kunne dø [Note 4)]".

Dødens komme viste sig for hvert øjeblik tydeligere.

Hans hænder og fødder blev kolde, men, efterhånden som livet flygtede fra det øvrige legeme, samlede det sig i hjernen, og gjorde Nodiers ånd så klartseende, som den aldrig før havde været.

Da velsignede han sin kone og sine børn og spurgte om, hvilken dag i måneden man var i.

"Den 27. januar," svarede fru Nodier.

"Den dag vil I aldrig glemme, vel, mine venner?" spurgte Nodier.

Derpå vendte han sig om mod vinduet og sagde med et suk: "Jeg ville dog gerne se dagens lys endnu en gang."

Derpå sov han ind.

Hans åndedræt blev ustadigt.

Og endelig, netop som den første solstråle tittede ind ad ruden, åbnede han igen sine øjne, et farvel svævede på hans læber og udtalte sig i hans blik, og han opgav ånden.

Med Nodier var alt, glæde, liv og lys, uddøet på Arsenalet; det var en sorg, der greb os alle, enhver iblandt os tabte noget af sit eget jeg, idet han mistede Nodier.

Og jeg for min del; ja, jeg ved ikke, hvorledes jeg skal forklare mig, men jeg følte mig, som om noget af døden var trængt ind i mig ved Nodiers død.

Kun når jeg taler om Nodier, fortrænges dette.

Derfor taler jeg så meget om ham.

Og nu; den historie, som jeg skal til at fortælle, det er den, som Nodier har fortalt mig.

2. Hoffmanns familie

Blandt alle de fortryllende byer, der ligger langs med Rhinens bredder, ligesom perlerne på en rosenkrans, hvori floden danner snoren, fortjener Mannheim, hertugdømmet Badens anden hovedstad, storhertugens andet sæde, at bemærkes.

Nu til dags, da dampskibene løber op og ned ad Rhinen og i forbigående berører Mannheim, nu til dags, da en jernbane fører til Mannheim, nu til dags, da Mannheim midt under geværildens knitren, med vildtflagrende hår og blodbestænkt kjole, har hævet oprørsbanneret imod sin storhertug, ved jeg ikke længere, hvorledes Mannheim ser ud; men hvad det var på den tid, til hvilken vor fortælling hører, for hen ved seksoghalvtreds år tilbage, det vil jeg nu vise mine læsere.

Det var en ægte tysk by, på én gang rolig og politisk, en smule kedelig måske, eller vel rettere, lidt drømmerisk. Det var en by, som den skildres i Lafontaines romaner og i Goethes digte, Henriette Bellmanns og Werthers by.

Ja, man behøvede rigtignok kun at kaste et eneste blik på Mannheim, for straks, ved synet af de smukt og regelmæssigt i lige linje indrettede huse, af dens inddeling i fire kvarterer, ved synet af de brede, smukke gader, hvor græsset tittede frem imellem stenene, dens med billeder fra sydens gudelære prydede springvand og dens gennem hele byen fra den ene til den anden ende førende akacieallé, at kunne indse, hvor blidt og let livet måtte henglide i et sådant paradis, når kun ikke

forelskede eller politiske griller gav Werther pistolen eller Sand dolken i hånden.

Der er især et torv, som bærer et ganske ejendommeligt præg; det, hvor kirken og teatret ligger i venskabeligt genboskab til hinanden.

Begge bygninger er vistnok opførte til samme tid og af samme bygmester, sandsynligvis midt i forrige århundrede, da en frilles luner udøvede en sådan indflydelse på kunsten, at en hel gren af samme kom til at bære hendes navn, lige fra kirken til det mindste hus, lige fra den tiarmede bronzestatue til den lille porcelænsdukke fra Sachsen.

Kirken og teatret i Mannheim er altså i Pompadour-stil.

Kirken har to ydre nicher, i den ene er anbragt en Minerva, i den anden en Hebe.

Over indgangen til teatret er der anbragt to sfinkser, af hvilke den ene skal forestille lyst-, den anden sørgespillet.

Den ene af disse sfinkser har en maske, den anden en dolk under sin lap; men begge har de pudret hår og pisk i nakken, hvilket passer ganske fortrinligt ni deres for øvrigt ægyptiske præg.

For resten stemmer alt på hele pladsen, dens med billeder oversåede huse, de i form af blomsterlænker på murene anbragte stukkaturarbejder og de klippede træer, godt overens med hinanden og gør et behageligt indtryk.

Men nu vil vi føre læseren ind i et værelse i stueetagen i et af de huse, som ligger skrås overfor indgangen til jesuitternes kirke, og kun erindre ham om, at vi sætter ham over et halvt århundrede tilbage i tiden, at vi for øjeblikket har som møntstempel nådens eller unådens år 1793, søndagen den 10.

maj. Alt er således i skønneste flor, sivet ved flodbredderne, tusindfryden på engen, hvidtjørnen i hegnene, rosen i haven og kærligheden i hjerterne.

Og endelig vil vi tilføje, at det hjerte, der slog heftigst i Mannheim og omegn, tilhørte den unge mand, som beboede det værelse, som vi nys har omtalt, og hvis vinduer lå skrås overfor indgangen til jesuiterkirken.

Både værelset og den unge mand fortjener hver for sig en beskrivelse.

Kammeret tilhørte bestemt en på én gang lunefuld og malerisk ånd; for det så på en gang ud som et kunstnerværksted, en musikhandel og et arbejdsværelse.

Der lå et palet og nogle pensler, og der stod et staffeli og på staffeliet et påbegyndt udkast.

Der hang en guitar og en bratsch og der stod et piano, på hvilket en sonate lå opslået.

Der var pen, blæk og papir, og på papiret stod henkradset begyndelsen til et vers.

Endelig hang der langs med væggene buer, pile og armbrøster fra det femtende, kobberstik fra det sekstende og musikalske instrumenter fra det syttende århundrede. Kasser fra enhver tidsalder, drikkekar af enhver form, kander af alle slags, glashalsbånd, fjervifter, udstoppede firben, tørrede blomster og Gud ved hvad mere, lå rundt omkring, men det hele var ikke fem og tyve daler værd i rede penge.

Var det en maler, en musiker eller en digter, der boede her? Det ved vi ikke.

Men det ved vi med bestemthed, at det var en tobaksryger, for blandt alle hans samlinger var en pibesamling den

fuldstændigste, den, der faldt mest i øjnene, den der indtog hæderspladsen og bredte sig i solen ovenover en gammel sofa, indenfor den i samme siddende persons rækkeevne.

Men hvad beboeren så end må være, digter eller musiker, maler eller ryger, for øjeblikket hverken røg, malede, skrev eller komponerede han.

Nej, han *så*.

Ubevægelig med tilbageholdt åndedræt stod han støttet op til muren og så ud gennem det åbentstående vindue, mens han derimod holdt sin egen person omhyggelig skjult bag gardinet. Hans øjne hæftede ved den genstand, det betragtede, med et blik, der vidnede om, at øjet kun var hjertets briller.

Og hvad betragtede han?

Et punkt, som for øjeblikket var aldeles øde, jesuiterkirkens indgang.

Men indgangen var rigtignok kun øde, fordi kirken var fuld.

Men hvorledes så beboeren af dette værelse ud, han, som stod der bag gardinet og skuede ud med bankende hjerte?

Det var et ungt menneske på højst atten år, lille, mager og med et vildt ydre. Det lange sorte hår hang ham langt ned over øjnene og dækkede dem som et slør, når han ikke af og til fjernede det med hånden, og gennem dette hårslør flammede et stift vildt blik, der tydede på, at ejermandens åndelige evner ikke altid var i fuldkommen ligevægt med hinanden.

Denne unge mand var hverken maler, digter eller musiker, han var en blanding af alt dette. Han var selv en blanding af maleri, musik og digtekunst, han var en besynderlig overspændt, på en gang god og slet, tapper og frygtsom, flittig

og doven blanding af et menneske; denne unge mand var Ernst Theodor Vilhelm Hoffmann.

Han kom til verden i en streng vinternat i året 1776 under en hylende storm, mens sneen hvirvlede ned, og alle mennesker, som ikke netop var rige, måtte døje ondt; han kom til verden i Königsberg, i hjertet af det gamle Preussen; han var ved sin fødsel så svag, så fin, så usselt bygget, at hans spinkle skikkelse bragte alverden til at tro, at det hastede langt mere med at forskaffe ham en grav end en vugge. Han var født i det år, da Schiller, efter at have skrevet sit skuespil "Røverne", underskrev sig: "Schiller, Klopstocks slave"; han var født i en af disse gamle borgerlige familier, som vi havde magen til i Frankrig før Fronde-krigen, som endnu findes i Tyskland, men som om nogle år ikke længere vil være at finde nogetsteds i verden; han var født af en sygelig, men alt opofrende, i sine tilskikkelser hengiven moder, der med hele sit lidende ydre, sin vemodige fremtræden, dog kun kunne vække kærlighed og ærefrygt, og han stammede fra en i sit indre og ydre streng fader, der var medlem af provinsens højeste ret.

Omkring denne fader og denne moder havde der dannet sig en kreds af onkler, der var dommere, amtmænd og borgermestre, og tanter, der endnu var unge, endnu smukke og endnu behagesyge; onkler og tanter, der alle var musikalske, alle besad et eller andet kunstnerisk anlæg, alle var i deres skønneste blomstringstid og alle muntre. Hoffmann har fortalt, at han godt kunne mindes dem fra den tid, da han var en seks-otte-ti år gammel; især så han ofte sig selv midt inde i en kreds af onkler og tanter, der var i færd med at udføre en vidunderlig koncert, ved hvilken de alle behandlede et eller andet forældet

instrument, som man nu til dags næppe ville kende af navn, såsom: Timpaner, rebeker, cithere, sistra, bratscher og gamber. Rigtignok har da ingen uden Hoffmann set disse musikalske onkler og tanter, der trak sig tilbage én for én ligesom spøgelser, efter først at have slukket det lys, der brændte på deres nodestol.

Af disse onkler var der dog endnu én tilbage, og ligeledes gik det med tanterne.

Og denne tante var et af Hoffmanns kæreste minder.

I hjemmet, hvor Hoffmann havde tilbragt sin ungdom, levede der en søster af hans moder, en ung kone med et blidt blik, der kunne trænge en til bunden af sjælen, en blid, åndrig og skarpsindig ung kone, der i dette barn, som alle andre troede var gal, bindegal, fuldkommen rasende, så en ualmindelig begavet ånd, der ene, i forening med hans moder naturligvis, talte hans sag, der flere gange spåede ham, at han ved åndens magt skulle vinde hæder og ære, så at drengens moder fik tårer i øjnene, fordi hun vidste, at ulykken er åndrighedens og hæderens uadskillelige følgesvend.

Denne tante var tante Sophie.

Hun var musikalsk ligesom hele den øvrige familie; hun spillede lut. Når Hoffmann vågnede i sin vugge, var han ombølget af tonestrømme, straks, som han åbnede sine øjne, var det første, han fik at se denne kones yndige skikkelse med det uadskilleligt med hende forbundne instrument i hånden.

Sædvanligvis bar hun en søgrøn kjole med røde sløjfer, og sædvanligvis fulgte hende en gammel musikus med krogede ben, hvid paryk og en bas, der var langt større end han selv, og til hvilken han klamrede sig fast, mens hans hånd idelig løb

frem og tilbage på den, som et firben på et græskar. Det var af denne tonestrøm, der som en perleregn strømmede ud fra denne skønne Euterpes fingre, at Hoffmann havde drukket den trylledrik, der havde gjort ham selv til musiker.

Derfor var tante Sophie også et af Hoffmanns kære minder.

Med onklen forholdt det sig anderledes.

Hoffmanns faders død og hans moders sygdom havde bragt ham i denne onkels varetægt.

Han var lige så nøjagtig, som den stakkels Hoffmann var uensartet i sin sammensætning, han var lige så mønsterværdig som den stakkels Hoffmann underlig fantastisk, og denne sin sans for orden og nøjagtighed ville han altid indpode sin nevø, men han var heri lige så uheldig som kejser Karl den Femte med sine ure. Onklen kunne gøre, hvad han ville, uret slog altid efter nevøens fantasi, aldrig efter onklens vilje.

Imidlertid var denne onkel dog ikke, sin punktlighed og regelmæssighed uagtet, en svoren fjende af kunst og indbildningskraft; ja, han tålte både musik, digterforsøg og maleri; men han holdt fast på, at et fornuftigt menneske ikke måtte tage sin tilflugt til slige adspredelser før efter middagsbordet for at lette fordøjelsen. Han havde ordnet Hoffmanns liv efter følgende timeliste: Så og så mange timer til studium af retsvidenskaben, så og så lang tid til at spise, så og så mange minutter til musik, så og så mange til malen, så og så mange til digten og så og så mange timer til søvn.

Men Hoffmann ville have listen omordnet til så og så mange minutter til studiet af retsvidenskaben, så og så mange timer til digten, til malen og musik; men Hoffmann var ikke herre her, og derfor fattede han afsky for retsvidenskaben og sin onkel,

flygtede en skønne dag ud fra Königsberg og sin onkel med et par daler i lommen og nåede Heidelberg, hvor han opholdt sig et par timer, men hvor han ikke kunne holde ud at blive på grund af den slette musik i teatret dér.

Følgelig drog han fra Heidelberg til Mannheim, hvis teater, i nærheden af hvilket han, som vi har set, havde opslået sin bopæl, gik for med hensyn til de lyriske fremstillinger at kunne måle sig med Frankrig og Italien. Vi siger Frankrig og Italien, for at læseren ikke skal forglemme, at det kun var fem eller seks år før den tid, hvori vor fortælling bevæger sig, at der på det kongelige musikalske Akademi forefaldt den store væddekamp mellem Gluck og Piccini.

Hoffmann var således altså, i det øjeblik, hvor vi tiltager os Haltefandens ret, tager loftet bort fra hans værelse og viser vore læsere ham, som han står der støttet op til væggen, ubevægelig bag sit gardin, med tilbageholdt åndedræt og øjet ufravendt vendt mod indgangen til jesuiterkirken – i Mannheim, hvor han boede tæt ved teatret og levede af sin pensels frembringelser, af sin musik og sine digtninger i forbindelse med nogle frederiksdorer, som hans gode moder fra tid til anden sendte ham.

3. En forelsket og en gal mand

Netop i det øjeblik, da nogle enkelte mennesker forlod jesuiterkirken, uagtet messen kun var halvvejs færdig, og Hoffmann således kom i en endnu større spænding, blev der banket på hans dør. Den unge mand rystede på hovedet og stampede i gulvet af utålmodighed. Men han svarede ikke.

Der bankedes anden gang på.

Et rasende blik lynede henimod døren, som om det ville knuse fredsforstyrreren igennem den.

Der blev tredje gang banket på.

Denne gang stod den unge mand ganske stille; han var øjensynlig bestemt på ikke at lukke op.

Men i stedet for at fortsætte sin banken, gav besøgeren sig nu til at udtale et af Hoffmanns fornavne.

"Theodor!" sagde han.

"Nå, er det dig, Zacharias Werner!" mumlede Hoffmann.

"Ja, det er mig; vil du absolut være ene?"

"Nej, vent lidt!"

Og Hoffmann gik hen og lukkede op.

En høj, bleg, mager, lyshåret ung mand med et lidt forvildet udseende trådte ind. Han kunne vel være tre til fire år ældre end Hoffmann.

I det øjeblik, da døren gik op, lagde han sin hånd på Hoffmanns skulder og trykkede sine læber mod hans pande, som en ældre broder kunne have gjort det.

Han var i virkeligheden en sand broder for Hoffmann. Født i samme hus som han, var Zacharias Werner, der senere blev forfatter til "Martin Luther", "Attila", "Den 24. Februar" og "Korset på Østresaltets Vover", vokset op i ly af både sin egen og Hoffmanns moders vinger.

Begge disse koner led af nervesvækkelse, der endte med afsind. Sygdommen havde forplantet sig over på deres børn, men i formildet grad, så at den hos Hoffmann kun forekom som en overspændt fantasi, hos Zacharias som hang til melankoli. Den sidstes moder troede sig besiddelse af en lignende hellig sendelse, som den hellige Jomfrus. Hendes barn, hendes Zacharias, skulle blive en ny Kristus, den kommende i skrifterne bebudede Silva. Mens han sov, flettede hun ham kranse af kornblomster og slyngede dem om hans pande, lagde sig på knæ for ham og sang med sin blide, velklingende stemme Luthers smukkeste salmer for ham, i det stadige håb, at hun nu skulle se blomsterkransen forvandle sig til en glorie.

De to børn blev opdraget sammen, og det var især fordi Zacharias boede i Heidelberg, hvor han studerede, at Hoffmann var flygtet bort fra sin onkel, og senere gjorde da atter Zacharias gengæld ved at forlade Heidelberg og tage til Mannheim, da Hoffmann var rejst derhen for der at finde en bedre musik end den i Heidelberg.

Men da de nu en gang var kommet sammen igen i Mannheim, og var langt udenfor deres blide moders område, så fik de unge mennesker lyst til at rejse, hvilket jo er en uundværlig slutsten på en tysk students opdragelse, og således havde de besluttet at aflægge Paris et besøg.

Werner på grund af det vidunderlige skue, som Frankrigs hovedstad nødvendigvis måtte frembyde midt i den rædselsperiode, som netop nu hvilede over landet.

Hoffmann for at sammenligne den italienske og franske musik med hinanden, frem for alt for at sætte sig ind i den franske operas hjælpekilder, såsom kunsten at sætte et stykke i scene og udstyre det. Hoffmann havde nemlig på den tid fået en tanke, som hele hans øvrige liv igennem vedblev af være hans yndlingsdrøm; at stræbe efter at blive teaterdirektør.

Werner, der af naturen var en vellystning, om end hans religiøse opdragelse holdt ham nogenlunde inden for grænserne, tænkte sig måske også, at han samtidig kunne drage sig den overordentlige frihed i sæderne, som man i året 1793 var kommet til, til nytte for sin fornøjelses skyld.

En af hans venner, der for nylig var kommet hjem fra en rejse til Paris, havde afmalet ham sit ophold her med så forføreriske farver, at dette maleri helt havde fordrejet hovedet på den til vellystige drømmerier hengivne student.

Hoffmann tænkte på at få museerne, om hvilke man havde fortalt ham mange forbavsende ting, at se, og, som sædvanlig vaklende i sit valg af, hvad han egentlig ville lægge sig efter, agtede han også at sammenligne den italienske og den tyske skole i dette fag.

De hemmelige drivfjedre for de to venner være nu, hvilke de være ville; vist er det, at de begge lige inderligt ønskede at aflægge et besøg i Frankrig.

For at kunne tilfredsstille dette ønske, manglede de kun en ting: Penge. Men ved et besynderligt tilfælde traf det sig, at

Zacharias og Hoffmann, begge på en og samme dag, hver fik fem frederiksdorer tilsendt af deres mødre.

Ti frederiksdorer var omtrent så meget som to hundrede livres, hvilket var en ret køn, lille sum for to studenter, som havde husly, varme og føde for fem thaler om måneden; men til at iværksætte den dejlige, påtænkte rejse, var den dog næsten for lille.

Imidlertid fik begge på en gang en idé, som på grund af den samtidige optræden hos begge, af dem blev betragtet som en guddommelig indskydelse.

Denne idé var den: At gå hen på et spillehus og vove deres fem frederiksdorer.

Med disse frederiksdorer kunne de ikke tænke på nogen rejse. Ved at vove de ti frederiksdorer, kunne de vinde en sum, for hvilken de kunne rejse hele verden rundt om det skulle være.

Som sagt så gjort. Badetiden var begyndt og spillehusene havde åbnet den 1. maj. Werner og Hoffmann gik da ind på et sådant.

Werner forsøgte først sin lykke og tabte på fem gange sine fem frederiksdorer.

Nu kom turen til Hoffmann.

Hoffmann vovede skælvende sin første frederiksdor og vandt.

Opmuntret ved denne lykkelige begyndelse lod Hoffmann den vundne sum blive stående. Hoffmann havde en heldig dag; af fem gange vandt han de fire, og han var af dem, der stoler på lykken. Uden at betænke sig lod han roligt indsats og vinding stå flere gange efter hinanden. Man kunne fristes til at tro, at en overnaturlig magt ledede hans spil. Uden at gå efter nogen

som helst sandsynlighedsberegning, uden at der i hans spil viste sig ringeste spor til en plan, rent på lykke og fromme kastede han sit guld på et kort, og hans guld fordobledes, tripledes og quintrupleredes. Zacharias stod bleg som et spøgelse ved hans side og rystede som en febersyg.

"Det er nok, Theodor, det er nok," sagde han sagte til spilleren; men denne spottede hans barnagtige frygt. Guldet søgte guldet, og guldet avlede guld.

Endelig var klokken blevet to om morgenen, huset skulle lukkes, og spillet ophørte. Uden at tælle pengene, tog hver af de unge mennesker en dynge til sig. Zacharias, der ikke kunne få i sit hoved, at denne formue tilhørte ham, gik først ud, og Hoffmann stod i begreb med at følge efter ham, da i det samme en gammel officer, der hele natten igennem ikke havde tabt ham af syne, standsede ham, netop som han ville gå ud af døren, lagde sin hånd på hans skulder, så ham stift i øjnene og sagde:

"Blot en gang til en lignende lykke, unge mand, og De vil sprænge banken; det indrømmer jeg; men bagefter vil De være et så meget desto sikrere bytte for Djævelen."

Og uden at afvente noget svar fra Hoffmann, forsvandt han. Hoffmann gik ud efter ham; men han var ikke længere den samme. Den gamle soldats forudsigelse havde afkølet ham som et isnende bad, og guldet, hvoraf hans lommer struttede, var ham nu kun en byrde, der gjorde ham det vanskeligt at beholde ligevægten.

Werner ventede fornøjet på ham.

Begge to gik de hjem til Hoffmann, den ene leende, dansende og syngende, den anden drømmerisk og mørk.

Det var Werner, der dansede, lo og sang.

Den drømmerisk næsten nedslåede var Hoffmann.

Men begge to var de dog bestemt på næste aften at rejse til Frankrig.

De skiltes ad med en omfavnelse.

Nu stod Hoffmann ene tilbage og talte sine guldstykker.

Han havde fem tusinde thaler, tre til fire og tyve tusinde francs.

Han tænkte længe efter og lod til at have svært ved at fatte en beslutning.

Mens han således stod og overvejede, belyst af skinnet af en kobberlampe, som oplyste værelset, var han dødbleg og sveden perlede ned over hans pande.

Ved den mindste støj omkring ham, om den end var så svag som lyden af flagermusens vingeslag, skælvede Hoffmann og så med rædsel om bag ved sig.

Officerens forudsigelse randt ham atter i hu; sagte mumlede han nogle vers af Faust hen for sig, og det forekom ham, som om han så den gnavende rotte på dørtærsklen, og henne i hjørnet af værelset, den sorte puddel.

Endelig havde han fattet en beslutning.

Han lagde de tusinde thaler, som han anså for aldeles uundværlige til rejsen, til side, lavede af de øvrige fire tusinde en rulle, som han forseglede og forsynede med udskriften: "Til borgmesteren i Königsberg! Til uddeling blandt byens fattigste familier."

Og glad over den sejr, han havde vundet over sig selv, genoplivet ved denne sin handling, klædte han sig af, gik i seng, og sov uafbrudt til den følgende morgen klokken syv.

Klokken syv vågnede han, og det første, som hans øjne søgte, var de tusinde blanke thalere, der lå lige for øjnene af ham, og pakken med de fire tusinde forseglede brødre. Det hele forekom ham som en drøm.

Synet af pengene overbeviste ham om virkeligheden af gårsdagens begivenheder.

Men hvad der især var en virkelighed for Hoffmann, uagtet der ikke forefandtes nogen legemlig genstand, der umiddelbart kunne minde ham derom, det var den gamle officers forudsigelse.

Uden nogen som helst vaklen i sin bestemmelse klædte han sig derfor også på som sædvanlig, tog de fire tusinde thaler til sig og bragte dem hen til diligencen til Königsberg, efter at han dog først havde været så forsigtig at gemme de tilbageblevne tusinde thaler i en skuffe.

Og derpå gav han sig, da det jo, som man vil erindre, var en aftale, at de to venner samme aften skulle afrejse til Frankrig, til at iværksætte forberedelserne til rejsen.

Mens Hoffmann således gik frem og tilbage, bankede en klædning lidt ud, lagde et stykke linned sammen eller samlede sine lommetørklæder, faldt hans øjne en gang tilfældigt ud igennem ruden, og han blev stående i den stilling, hvori vi har truffet ham med blikket ufravendt hæftet på ruden.

En ung, smuk pige på omtrent seksten eller sytten år, der bestemt ikke kunne høre hjemme i Mannheim – for så måtte Hoffmann jo have kendt hende – kom fra den modsatte ende af gaden og gik henimod kirken.

Hoffmann havde aldrig i sine digteriske, maleriske eller musikalske drømme set mage til dette syn.

Det overgik ikke blot alt, hvad han hidtil havde set, men tillige alt, hvad han hidtil havde tænkt sig muligheden af at kunne få at se.

Og dog kunne han på denne afstand ikke se andet end et henrivende hele: Enkelthederne kunne hans øjne ikke skelne.

Den unge pige ledsagedes af en gammel tjenestepige.

Begge gik de langsomt op ad trappen til jesuiterkirken og forsvandt i indgangen.

Hoffmann lod sin kuffert stå halvt pakket, en vinfarvet kjole hænge halvt udbanket, sin snorefrakke ligge halvt sammenlagt og blev stående som naglet til gulvet bag gardinet.

Således var det, at vi først så ham, mens han stod og ventede på atter at få hende, som han havde set gå ind, at se, når hun gik ud.

Han frygtede kun for ét; at det muligvis kunne være en engel, der i stedet for at gå ud af døren igen, fløj ud af et eller andet vindue og tilbage ind i Himlen.

I denne stilling var det at vi, og senere hans ven Zacharias, traf ham.

Ved sin indtrædelse lagde han, således som vi allerede har sagt, i samme nu sin hånd på hans skulder, trykkede sine læber mod hans pande og udstødte et dybt suk.

Uagtet Zacharias Werner altid var meget bleg, var han dog i dette øjeblik langt blegere end sædvanlig.

"Men hvad er der dog galt med dig?" spurgte Hoffmann med uforstilt ængstelse.

"O, min ven!" råbte Werner, "jeg er en røver! En elendig karl! Jeg fortjente at straffes med døden ... kløv hovedet på mig med

en økse ... gennembor mit hjerte med en pil. Jeg fortjener ikke længere at se solens lys."

"Nå, nå," sagde Hoffmann i sin lykkelige, fredelige stemning; "hvad er der da hændt dig?"

"Der er hændt mig ... hvad der er hændt mig ... ikke sandt, du spurgte, hvad der var hændt mig? ... Nu vel, min ven, Djævelen har ført mig i fristelse!"

"Hvad skal det sige?"

"Da jeg i morges så alt mit guld, var der så meget, at det hele forekom mig som en drøm."

"Hvorledes! En drøm?"

"Der var et helt bord skjult under gulddyngen," vedblev Werner, "og da jeg så det, en hel formue, tusinde frederiksdorer, min ven, ja så ... Da jeg så det, da hvert stykke kastede mig en stråle i øjet, da blev jeg grebet af raseri, jeg kunne ikke modstå, jeg tog tredjedelen af mit guld og gik hen og spillede."

"Og så tabte du?"

"Alt, lige til den sidste kreutzer."

"Og hvad gør så det? Det er jo kun et lille uheld, da de to øvrige tredjedele bliver tilbage for dig ..."

"O ja, de to øvrige tredjedele! ... Nej, min ven, jeg gik hjem og hentede den anden og ..."

"Og du tabte den ligesom den første?"

"Langt hurtigere, min ven, langt hurtigere."

"Og så gik du hjem og hentede den tredje?"

"Jeg gik ikke, jeg fløj; jeg tog de tilbageværende femten hundrede thaler og kastede dem på rødt."

"Og så kom sort, ikke sandt?"

"Jo, min ven, sort, det gruelige sort, uden vaklen, uden samvittighedsnag, som om det ikke ved sit komme berøvede mig det sidste håb! Der kom sort, min ven, sort!"

"Og kun for rejsens skyld smerter dette tab dig?"

"Ikke af anden grund. O! havde jeg blot lagt så meget til side, at jeg derfor kunne rejse til Paris, blot fem hundrede thaler!"

"Trøst dig, det tab skal du nok få oprejsning for."

"Straks?"

"Ja, når det ikke er andet end det, min kære Zacharias," sagde Hoffmann; førte ham hen til skuffen og vedblev: "Vær så god, der er fem hundrede thaler, og rejs så!"

"Hvorledes?" udbrød Werner, "jeg skal rejse? Og du?"

"O! Jeg rejser ikke."

"Hvorledes, du vil ikke længere rejse?"

"I det mindste ikke i dette øjeblik."

"Men hvorfor, af hvilken grund? Hvad forhindrer dig i at rejse? Hvem holder dig tilbage i Mannheim?"

Hoffmann førte ivrigt sin ven hen til vinduet. Man begyndte at forlade kirken, messen var til ende.

"Se, se bare!" sagde han og henledte med fingerpeg Werners opmærksomhed på nogen.

Og ganske rigtigt, der kom den unge ubekendte ud igennem kirkedøren og gik langsomt ned ad trappen med messebogen i de over brystet foldede hænder, med sænket hoved, beskeden og tankefuld, som Goethes Marguerite.

"Ser du, ser du?" mumlede Hoffmann.

"Javel, jeg ser hende."

"Hvad siger du så til det?"

"Jeg siger, at der ikke er nogen kvinde i verden, der fortjener, at man for hendes skyld skulle opgive en rejse til Paris, var det end den skønne Antonia selv, datteren af den gamle Gottlieb Murr, vor nye musikdirektør her ved teatret i Mannheim."

"Du kender hende altså?"

"Jo, til visse."

"Kender du da også hendes fader?"

"Han var før musikdirektør ved teatret i Frankfurt."

"Oh! du kunne give mig et anbefalingsbrev til ham?"

"Gerne!"

"Sæt dig ned der, Zacharias, og skriv!"

Zacharias satte sig ved bordet og skrev.

Idet han selv stod i begreb med at rejse til Frankrig anbefalede han sin unge ven Theodor Hoffmann til sin gamle ven Gottlieb Murr.

Hoffmann gav næppe Zacharias tid til at slutte sit brev; så snart det var forseglet, tog han det, omfavnede sin ven og styrtede ud af værelset.

"Ja, ja," råbte Zacharias endnu efter ham. "Du skal nok få at se, at der ikke gives nogen kvinde, hun være så smuk, som hun være vil, der vil kunne bringe dig til at glemme Paris."

Hoffmann hørte sin vens ord, men fandt det ikke en gang umagen værd at vende sig om, for at svare ham.

Zacharias Werner derimod stak sine fem hundrede thaler i lommen, og for ikke endnu engang at lokkes i fristelse af spilleånden, ilede han lige så hurtigt ad posthuset til, som Hoffmann ad vejen til den gamle musikdirektørs bolig.

I samme øjeblik, som Hoffmann bankede på hos mester Gottlieb Murr, steg Zacharias Werner ind i diligencen, der gik

til Strasbourg.

4. Mester Gottlieb Murr

Musikdirektøren i egen person kom ud og lukkede op for Hoffmann.

Hoffmann havde aldrig set mester Gottlieb, og dog kunne han straks se, at det måtte være ham.

Så besynderligt afstikkende som denne mand end var, kunne han dog ikke være andet end en kunstner og tilmed en stor kunstner.

Det var en lille, gammel mand på måske femoghalvtreds eller tres år, med et forvredet ben, der lignede en proptrækker, men som dog ikke bragte ham til at halte synderligt.

Idet han gik, eller rettere hoppede – og i denne hoppen havde han noget til fælles med en vipstjert – væk foran dem, som han ville føre ind i sit hus, standsede han af og til og slog en piruette med det forvredne ben, så at det så ud som om han borede et vridbor ned i jorden, og derpå hoppede han videre.

Undervejs tog Hoffmann ham rigtigt i øjesyn og indprentede i sin ånd et af disse fantastiske, vidunderlige portrætter, som vi finder fremstillet i så rigelig mængde i hans værker.

Den gamle mands ansigt vidnede om en brændende iver, klogskab og åndrighed; dets hud var som et pergamentsblad og oversået med røde og sorte pletter som en side i en koralbog. Ud af dette vidunderlige ansigt lyste et blik fra de livfulde øjne, et blik, der kom til at synes endnu mere gennemborende, idet det enten faldt ud under brillerne, når disse var skudt op på panden eller ud over dem, når de hang på den yderste spids af

næsetippen. for mester Gottlieb gik altid med briller, ja, han ikke blot gik med dem, han sov med dem på om natten; men han brugte dem kun, når han med tilbagekastet nakke og nodebogen langt borte foran sig spillede sin violin. Brillerne synes hos ham ikke nogen nødvendigheds-, men en luksusgenstand.

Hans hoved var skaldet og til stadighed dækket med en sort kalot, der var blevet en fra hans person uadskillelig genstand. Dag og nat ville man, hvis man aflagde ham et besøg, træffe mester Gottlieb med sin kalot. Kun når han gik ud, skjulte han den under en lille paryk *à la Jean-Jacques*, og naturligvis bekymrede han sig da ikke det ringeste om den smule sort fløjl, der kom til at stikke frem under det falske hår, der havde mere tilfælles med hatten end med hovedet, og stadigere fulgte med førstnævnte, når mester Gottlieb lettede på den, for at hilse.

Hoffmann så sig ivrigt om, men fik ikke øje på nogen.

Han fulgte mester Gottlieb, hvorhen mester Gottlieb, der, som vi allerede har fortalt, gik foran, behagede at føre ham.

Mester Gottlieb gjorde holdt i et stort værelse, der lå fuldt af ophobede partiturer og musikalske flyveskrifter. På bordet stod ti til tolv mere eller mindre smukt udstyrede kasser, som en musiker aldrig ville kunne tage fejl af, idet formen tydeligt viste, at de alle var violingemmer.

For øjeblikket var mester Gottlieb beskæftiget med, for teatret i Mannheim, hvor han agtede at gøre et forsøg med den italienske musik, at opsætte *Il Matrimonio Segreto* (Det hemmelige Ægteskab) af Cimarosa.

En bue var anbragt i hans bælte, ligesom Harlekins brique, eller rettere ophængt på en knap foran på brystet, en pen

tronede stolt bag hans øre, og hans fingre var besudlede med blæk.

Han tog det brev, Hoffmann rakte ham, med sine tilblækkede fingre, kastede hurtigt et blik på udskriften, og kendte straks hånden.

"Ah!" sagde han, "fra Zacharias Werner, en digter, men spiller." Og derpå gentog han, som om begavelsen bar en smule op imod fejlen: "Spiller, spiller, men digter."

Så brød han seglet og tilføjede i det samme:

"Rejst, ikke sandt, rejst?"

"Han er netop rejst i dette øjeblik, min herre."

"Gud være med ham!" svarede Gottlieb, og kastede et blik op mod himlen, som om han ville anbefale sin ven til Vorherre. "Men han gjorde ret i at rejse: Rejser uddanner ungdommen, og havde jeg ikke rejst, så kendte jeg ikke nu den udødelige Paisiello og den guddommelige Cimarosa."

"Men," faldt Hoffmann ind, "De ville dog ligegodt have lært deres værker at kende, mester Gottlieb."

"Deres værker, ja, ja til visse; men hvad betyder det at kende værket uden at kende kunstneren? Det er jo det samme som at kende sjælen uden at kende legemet; værket, det er spøgelset, synet; værket er det, som bliver tilbage efter vor død. Men legemet, ser De, det er det, som har levet. De vil aldrig til fulde kunne opfatte en mands værk uden at have kendt manden."

Hoffmann gjorde et bekræftende tegn med hovedet.

"Rigtigt," sagde han, "jeg har aldrig forstået til fulde at vurdere Mozart, før efter at jeg havde set ham."

"Ja, ja," svarede Gottlieb, "der er en hel del godt ved Mozart, men hvorfor? Fordi han har rejst i Italien. Den tyske musik,

unge mand, er menneskelig musik; men læg vel mærke dertil, den italienske musik er guddommelig."

"Og dog," svarede Hoffmann med et smil, "er det ikke i Italien, at Mozart har skrevet *Figaros bryllup* og *Don Juan*. Den ene har han jo skrevet i Wien for kejseren, og den anden i Prag for det italienske teater."

"Rigtigt, unge mand, ganske rigtigt, og det glæder mig at finde denne nationale ånd i Dem, som bringer Dem til at forsvare Mozarts musik. Ja, til visse havde den stakkels djævel blot levet og kunnet gøre endnu en eller to rejser i Italien, så ville han have været en mester, en meget stor mester. Men hvorpå har han bygget denne *Don Juan* og dette *Figaros bryllup*, som De nævnte? På italienske librettoer og italienske ord, under et genskin af solen i Bologna, Rom og Neapel. Tro mig, unge mand, man må have set, man må have følt denne sol, for at skatte den efter dens sande værd. Se, jeg har nu for fire år siden forladt Italien; i fire år har jeg frosset, undtagen, når jeg tænker på Italien. Den blotte tanke om Italien opvarmer mig igen; jeg behøver ikke længere nogen kappe, når jeg tænker på Italien; ja, så behøver jeg ingen klæder mere, ikke en gang en kalot. Mindet opliver mig igen; o, Bolognas musik, o, Neapels sol! Oh! ..."

Og den gamle mands ansigt bar et øjeblik sporet af den højeste lyksalighedstilstand, mens hele hans legeme syntes at skælve af uendelig vellyst, som om den sydlige sols stråler flød ned over hele hans person.

Hoffmann tog sig vel i agt for at rive ham ud af hans henrykkelse, men benyttede derimod øjeblikket til at lade et spejdende blik løbe om i stuen, idet han endnu bestandigt

håbede at få Antonia at se. Men dørene var lukkede, og man hørte ikke den ringeste støj bag ved, der forrådte et eller andet levende væsens tilstedeværelse i en af de tilstødende stuer.

Han måtte nu atter henvende sin opmærksomhed på mester Gottlieb, som lidt efter lidt kom sig af sin henrykkelse og endelig syntes at vågne helt af den med en slags gysen.

"Brrr! Unge mand," begyndte han atter, "hvad siger De så?"

Hoffmann skælvede.

"Jeg siger, mester Gottlieb, at jeg kommer med en hilsen fra min ven Zacharias Werner, som har fortalt mig om Deres godhed for unge mennesker, og da jeg er musiker ..."

"Ah! De er musiker!"

Og Gottlieb rettede sig, hævede hovedet i vejret, kastede nakken tilbage, og kastede et prøvende blik ud over sine briller, der for øjeblikket hvilede på den yderste spids af næsetippen, hen på Hoffmann.

"O ja," tilføjede han, "et hoved som en musikers, en pande og et øje som en musikers; og hvad er De da egentlig? Komponist eller instrumentalist?"

"Begge dele, mester Gottlieb."

"Begge dele!" sagde mester Gottlieb, "begge dele! De går modigt løs på al ting, disse unge mennesker! Man kunne bruge et helt, to – ja tre hele menneskeliv til at blive en af delene, og De er straks begge dele."

Og han drejede sig rundt, hævede armene mod himlen og gav sig mine af at ville bore sit proptrækkerben ned i gulvet.

Efter endt piruette standsede han foran Hoffmann med de ord:

"Lad se, unge, indbildske herre, hvad har du komponeret?"

"Sonater, hymner og kvintetter."

"Sonater efter Sebastian Bach! Hymner efter Pergolesi! Kvintetter efter Franz Joseph Haydn! Oh! ungdom! ungdom!"

Og derpå fortsatte han med et udtryk af den dybeste medlidenhed.

"Og nu som instrumentalist, som instrumentalist, hvilket instrument spiller De?"

"Omtrent på alle lige fra rebekken til klaveret, fra bratschen til basluten; men det instrument, jeg især har dyrket, er violinen."

"Virkelig," sagde mester Gottlieb med en spottende mine. "Virkelig, så du har dog vist violinen den ære! Hvor den må være glad over det, den stakkels violin! Men, ulykkelige," tilføjede han og hoppede på et ben henimod Hoffmann for at komme raskere af sted, "ved du også, hvad en violin er? Violinen!" og mester Gottlieb vuggede sit legeme på sit ene sunde ben, mens han holdt det andet svævende i luften ligesom tranerne, "violinen! Den er det allervanskeligste af alle instrumenter; violinen har Satan selv opfundet for at få menneskene fordømte, da han ikke mere vidste, hvad han skulle hitte på. Med violinen, ser du, har Satan styrtet flere mennesker i fordærvelse end med alle syv dødssynder. Ingen uden den udødelige Tartini, Tartini, min mester, min Gud! der er ingen uden ham, der har opnået nogen fuldendthed på violinen; men han alene ved også, hvad det har kostet ham i denne og hin verden, at have spillet en hel nat på Satans violin, og bemægtiget sig hans bue. Oh! ved du også, ulykkelige helligdomsskænder, at violinen, dette næsten foragteligt simple instrument, gemmer i sig den mest uudtømmelige skat af harmonier, som det er muligt for

mennesket at drikke af gudernes bæger. Har du studeret dette træ, disse strenge, denne bue, disse hår, især disse hår? Tør du virkelig nære det håb, i én sum at forene og med dine fingre at blive herre over alle disse vidundergenstande, som nu i to århundreder har budt de dygtigste musikeres anstrengelser spidsen og klaget og sukket og jamret sig under deres fingre; men ikke spillet, ikke sunget, undtagen for den udødelige Tartini, min mester. Da du første gang tog en violin i hånden, har du da, unge mand, vel overvejet, hvad du gjorde? Men du er ikke den første," tilføjede mester Gottlieb efter et fra brystets dybeste bund hentet suk. "Du er ikke den første, og bliver heller ikke den sidste, som violinen, denne evige frister, har styrtet i fordærvelse. Mange flere end du har troet på deres kaldelse og sat livet til ved at skrabe på tarmstrengene; og du vil nu rimeligvis forøge antallet af disse ulykkelige, der allerede er flere end nok, ikke til ringeste nytte for samfundet, men en utålelig plage for deres medmennesker."

Uden nogen som helst overgang tog han nu pludseligt en violin og en bue, omtrent som en fægtemester tager to fleuretter, og rakte dem hen til Hoffmann, idet han med en vantro mine tilføjede:

"Nå, spil mig så noget! Lad høre! Spil! Og så skal jeg sige dig, hvordan du har det; og hvis der endnu er tid, skal jeg trække dig tilbage fra afgrunden, som jeg har gjort det ved den stakkels Zacharias Werner. Han spillede også violin, gned løs på den som en gal mand og troede, at han spillede evigt dejligt; men jeg åbnede så forstandskisten på ham. Så brød han sin violin itu og kastede den i ilden. Så gav jeg ham en bas at spille på, og så blev han rolig. Der fik han en tumleplads for sine lange magre

fingre, som han i begyndelsen lod løbe fem mil i timen, og nu – ja, nu spiller han dog altid godt nok bas til at lade sig høre blandt venner og bekendte, mens han før spillede en violin, der kun kunne høre hjemme i Satans helvedesmusik. Værs'god, værs'god, unge mand, her er en violin, vis mig så, hvad du formår."

Hoffmann tog violinen og beså den.

"Ja, ja," sagde mester Gottlieb, "du ser efter, af hvem den er, ligesom kenderen lugter til vinen, før han drikker den. Slå en streng an, blot en eneste; og hvis dit øre så ikke siger dig navnet på den, der har lavet denne violin, så er du ikke værdig til at røre ved den."

Hoffmann slog en streng an; denne gav en bølgende, vedholdende, skælvende lyd.

"Det er en Stradivarius," sagde han.

"Nå, ja, ikke så galt; men fra hvilket tidspunkt i hans liv? For ser du, han har lavet mange violiner i tidsrummet fra 1698 til 1728."

"Ja, i så henseende tilstår jeg min uvidenhed," svarede Hoffmann; "det må jo næsten være en umulighed."

"En umulighed! Du, gudsbespotter; en umulighed! Kan man da ikke skelne, fra hvilket år vinen er, ved at smage på den? Hør mig nu: Lige så sikkert som vi i dag skriver den 10. maj 1793, lige så sikkert er denne violin lavet i året 1705, på den tid, da den udødelige Antonio gjorde en rejse fra Carmona til Mantua, og imens lod sit værksted bestyre af sin første discipel. Og ser du, den Stradivarius der, det glæder mig at kunne sige dig det, er først af tredje rang; men jeg er dog bange for, at den er alt for god til sådan en stakkels læredreng som du. Nå, nå, begynd så."

Hoffmann lagde violinen mod skulderen og begyndte, ikke uden en levende hjertebanken, med nogle variationer på et tema af Don Juan:

"Reich mir die Hand mein Leben ..."

Mester Gottlieb stod lige ved siden af ham og slog på én gang takt med hovedet og tåspidsen af foden på det forvredne ben. Efterhånden som Hoffmann spillede, oplivedes atter hans ansigt, hans øjne lyste, hans overkæbe bed ned over hans underlæbe, så at der på hver side af munden blev en tand synlig i underkæben og trådte frem som hugtænderne på et vildsvin. Endelig fremkaldte en allegro, som Hoffmann gjorde sig en hel del til af, en hovedbevægelse hos mester Gottlieb, som en hel del lignede et bifald.

Hoffmann endte med en applikaturforandring, som han troede glimrende udført, men som, langt fra at tilfredsstille den gamle musiker, kun aflokkede ham en forfærdelig ansigtsforvridning.

Imidlertid opklaredes hans ansigt dog lidt efter lidt, og endelig slog han den unge mand på skulderen og afbrød ham:

"Godt så, godt så; det er dog ikke så galt, som jeg havde troet; når du først får glemt alt, hvad du hidtil har lært, når du ikke længere vil forsøge dig i disse modespring, når dit strøg bliver mindre hoppende, og du vil lade de skrigende applikaturforandringer fare, så kan du endnu blive til noget."

Denne lovtale af en så vanskelig mand som den gamle musiker, gjorde Hoffmann henrykt; og endelig forglemte han ikke, hvor fordybet han end var i tonebølgernes hav, at mester Gottlieb var Antonias fader.

Derfor greb han også straks den ved den gamle mands sidste ytring givne lejlighed og spurgte:

"Og hvem skulle vel ville hjælpe på mig? Vil De måske, mester Gottlieb?"

"Hvorfor ikke, unge mand, hvorfor ikke, hvis du vil følge den gamle Murr med opmærksomhed?"

"Jeg skal være så opmærksom, mester, og arbejde på liv og død, så meget som De vil."

"Oh!" sagde den gamle mand med et vemodigt anstrøg, idet han kastede et blik tilbage på fortiden og i hukommelsen gennemløb de henrundne år, "jeg har kendt mange virtuoser, jeg har kendt Corelli, kun af omtale rigtignok; han åbnede banen, han var den første, der brød sig vej i denne retning; men man må spille efter Tartinis manér eller opgive violinen. Han har først af alle lært os, at dette instrument, om ikke selv en gud, dog er et tempel, hvorfor en mægtig guddom udøver sin tryllemagt. Efter ham kommer Pugnani, en tålelig god violin, fornuftigt spillet, men blød, alt for blød, især i visse sløjfninger; så kommer Geminiani, en kraftig violin, men lunet kraftig, uden overgang; jeg har været i Paris, alene for at få ham at se, ligesom du vil til Paris for at se Operaen; han var en vanvittig, min ven, en søvngænger, barn, en mand, som i drømme slog om sig med armene, der ret godt forstod sit *tempo rubato*, det slemme *tempo rubato*, som har dræbt flere musikere end børnekopperne, den gule feber pesten. Så spillede jeg mine sonater for ham, efter min mesters, den store Tartinis, manér, og så indrømmede han sin vildfarelse. Uheldigvis var denne discipel indtil op over ørene løbet falsk i sin metode. Han var en og halvfjerds år gammel, stakkels barn! Havde han været fyrre

år yngre, så havde jeg kunnet frelse ham ligesom Giardini, ham havde jeg fået fat på i tide; men desværre var han uforbederlig; Djævelen selv havde sat sig fast i hans venstre hånd, og så kilede den på og fo'r af sted i en sådan fart, at den højre ikke kunne følge med. Det var en vild flugt, med spring og applikaturforandringer, der kunne skaffe en hollænder en Sanct-Veits-dans på halsen. Derfor gav den gode Jomelli, der var den skikkeligste mand af verden, ham også en gang, da han i hans nærværelse ødelagde et glimrende musiknummer, en sådan ørefigen, at Giardinis kind var ophovnet en hel måned, og Jomellis hånd forstuvet i tre uger. Han var ligesom Lully, en gal, en fuldkommen afsindig, en linedanser, en luftspringer, en ekvilibrist uden balancestang, som man gjorde bedre i at give en sådan end en bue i hænderne. Ak, ak, ak!" udbrød den gamle mand, "jeg siger det med sorg, med Nardini og mig vil den smukke violinspillekunst uddø; denne kunst, ved hvilken Orfeus, mesteren over alle mestre, lokkede dyrene til sig og kaldte stenene sammen, så at de selv byggede sig sammen til store byer. I stedet for at bygge op, ligesom den guddommelige violin, river vi ned, som de fordømte trompeter. Hvis franskmændene atter skulle finde på at rykke ind i Tyskland, så behøver de, for at bringe murene om Philipsburg, som de så ofte har belejret, til at falde, kun at lade fire violinister af mit bekendtskab udføre en kvartet udenfor dets porte!"

Her trak den gamle mand vejret og fortsatte i en blidere tone:

"Jeg ved nok, at Viotti, en af mine disciple, et barn fuldt af gode anlæg, men utålmodig, tøjlesløs og uden grundsætninger, endnu står tilbage. Hvad derimod Giarnowichski angår, han er en nar, en dosmer, og hvad jeg først og fremmest har pålagt

min gamle Lisbeth, er, at hvis hun nogensinde skulle høre dette navn nævne ved min dør, at hun da rask smækker døren i og lukker af. Jeg jager Lisbeth på porten, hvis hun lader Giarnowichski komme ind til mig; den sarmatier, det kryb, som har tilladt sig at tale ilde om mesteren for alle mestre, den udødelige Tartini. O den som kan bringe mig Giarnowichskis hoved vil jeg give alle de læretimer og alle de råd, som han ønsker. – Men hvad dig angår, min dreng," vedblev den gamle mand, idet han nu kom tilbage til Hoffmann, "du er ikke meget stiv i dine ting, det er vist; men Rode og Kreutzer, mine disciple, kunne ikke mere end du; hvad dig angår, sagde jeg, så har du ved at opsøge mester Gottlieb og lade dig anbefale til ham af en mand, som sætter pris på ham, denne gale Zacharias Werner, vist, at der bag dette bryst banker et kunstnerhjerte. Og derfor unge mand, ja derfor er det ikke længere en Antonio Stradivarius, jeg vil lægge dig i hænderne; nej, det bliver ikke engang en Gramulo, denne gamle mester, som den udødelige Tartini agtede så højt, at han aldrig spillede på andre instrumenter end Gramulos; nej, det skal være en Antonio Amati, en bedstefader, en ane, en stamfader til alle violiner, som hidtil er forfærdigede, et instrument, som bliver min datter Antonias medgift, jeg vil give dig og høre dig spille på, og dette er Ulysses' bue, ser du, og den, som kan spænde Ulysses' bue, er Penelope værdig."

Nu åbnede den gamle mand en med fløjl betrukket og med guldtresser rigt besat kasse, og udtog deraf en violin, hvis mage man næppe skulle tro der fandtes, og som Hoffmann ene måske formåede at mindes fra hans grandonkels og grandtanters fantastiske koncerter.

Derpå bukkede han sig hen over det ærværdige instrument og overleverede det til Hoffmann med de ord:

"Tag den og forsøg på at gøre dig nogenlunde værdig til den."

Hoffmann bukkede, modtog ærbødigt instrumentet og begyndte på et gammelt skolestykke af Sebastian Bach.

"Bach, Bach," sagde Gottlieb sagte hen for sig; "går an, hvad orgelet angår, men han forstod sig ikke det ringeste på en violin. Men det gør intet til sagen."

Ved det første strøg Hoffmann gjorde på instrumentet skælvede han; for han, den fremragende musiker, fattede til fulde, hvad det var for en skat, man havde lagt i hans hænder.

Buen, der lignede en stridsbue, så bøjet var den, tillod sin fører på én gang at anstryge alle fire strenge, og den sidste af disse strenge gik op til en af disse underfulde himmelske toner, som Hoffmann aldrig havde troet det muligt for menneskelige hænder at fremlokke.

Imidlertid stod den gamle mand tæt ved ham, med nakken kastet tilbage, blinkede med øjnene og udtalte sig af og til for at opmuntre ham.

"Ikke så ilde, ikke så ilde unge mand; den højre hånd, den højre hånd! Venstre hånd er kun til bevægelighed; højre hånd er sjælen. Ja, ja, der er ånd! der er ånd! der er ånd deri!"

Hoffmann følte godt, at den gamle Gottlieb havde ret, og han indså, hvad denne ved første prøve havde sagt ham, at han måtte forkaste alt, hvad han tidligere havde lært; og med en umærkelig, men vedholdende voksende overgang gled han fra pianissimo over til fortissimo, fra det kælne til det truende, fra glimtet til lynstrålen, og han henreves aldeles i den tonestrøm, som han lod stige som en sky, styrte ned som et rislende

vandfald i klare perler, i en skumsky; han var aldeles henrevet under indtrykket af den nye stilling, hvori han i øjeblikket befandt sig, han var i en tilstand, der grænsede til en seers henrykkelse, da pludselig hans venstre hånd som lammet gav slip på strengene, buen standsede, og violinen gled ned ad brystet på ham, mens hans øjne flammede og ufravendt blev fæstede ved ét punkt.

Døren var gået op, og i spejlet, foran hvilket han stod og spillede, havde Hoffmann set den skønne Antonia komme frem med åben mund, bølgende barm og svømmende øjne, som havde hun været en af de himmelske tonestrømme fremkaldt skygge.

Hoffmann udstødte et glædesskrig, og mester Gottlieb fik netop tid nok til at redde sin ærværdige Antonio Amati fra at falde ud af den unge mands hænder.

5. Antonia

Antonia var forekommet Hoffmann endnu tusinde gange skønnere i det øjeblik, da hun åbnede døren og skred over dørtærsklen, end i det øjeblik, da hun gik ned ad trappetrinene foran kirken.

Og det af den grund, at han i spejlet, som havde gengivet den unge piges billede og som i det højeste var to skridt fra ham, med et eneste øjekast havde kunnet opfatte alle de skønne enkelheder, som han ikke havde kunnet skelne på afstand.

Antonia var næppe sytten år gammel, af middelstørrelse, snarere stor end lille, spinkel uden at være mager, bøjelig uden at være svag, så at alle lignelser om liljer, der vugger sig på deres stængler, og palmer, der bøjer sig for vinden, ville have været utilstrækkelige til at give os et billede af dette italienske "mælk og blod", hvis dette ord er betegnende nok for nogenlunde at fremkalde et begreb om den blide længsel, som synet af hende måtte opvække. Hendes moder var, som Romeos Julie, en af de smukkeste vårblomster i Verona, og hos Antonia fandt man, ikke sammensmeltet, men stillet side om side, de skønheder, som tilhører to folkeslag, der kæmper med hinanden om prisen i skønhed. Således forbandt hun de nordiske kvinders finhed i huden med de sydlige kvinders matte skær; hendes blonde, på en gang lette og svære hår, der ved det mindste vindpust flagrede som en gylden sky, tilslørede et par sorte øjne med sorte, fløjlsagtige øjenbryn og øjenvipper. Og, hvad der var endnu mere ejendommeligt, det var især, at man i hendes

stemme sporede en velklingende blanding af de to sprog. Når Antonia således talte tysk, mildnede det blide i det smukke sprog, hvor, som Dante siger, *si* er den fremherskende lyd, det tyske sprogs hårdhed, og modsat, når hun talte italiensk antog Metastasios og Goldonis lidt vel bløde sprog i hendes mund noget af den kraft, som tilhører Schillers og Goethes stærkt betonede sprog.

Men ikke blot i den legemlige natur kunne man iagttage denne vekselvirkning. Antonia var i åndelig henseende et underfuldt og sjældent billede på en sammenslyngning af to hinanden modstridende digteriske opfattelser, af Italiens sol og Tysklands tåge. Hun lignede på én gang en muse og en fe, Loreley i balladen og Beatrice i *Den guddommelige Komedie*.

Antonia var selv en udmærket kunstnerinde og datter af en stor kunstnerinde. Hendes moder, der var opdraget og velbevandret i den italienske musik, var faldet i kampen for at gøre sig til herre over den tyske. Partiturerne til Glucks *Alceste*, var faldet i hænderne på hende, og hun havde bevæget sin mand, mester Gottlieb, til at lade digtet oversætte til italiensk, og derpå var hun rejst til Wien for at overtage Alcestes parti ved operaen der; men hun havde overvurderet sine kræfter, eller rettere, den beundringsværdige sangerinde havde intet begreb om sit nervesystems alt for store modtagelighed. Da operaen, der vandt allermest bifald, når Alcestes solo blev afsunget, gik tredje gang over scenen, og hun i følgende passus:

I strenge guder, hist i dødens skyggedal,
Ej Eders grumme mildhed jeg påkalder;
En elsket ægteherre atter leve skal,
En trofast viv til Eder da hjemfalder

havde nået *re*, som hun sang ren og klar ud af brystet, blegnede hun, vaklede og besvimede; et blodkar var sprunget i det ædle bryst; offeret til underverdenens guder var i virkeligheden blevet fuldbragt: Antonias moder var død.

Den stakkels mester Gottlieb førte orkesteret an; fra sin stol så han hende, som han elskede over alle ting, vakle, blegne og falde; ja, hvad mere er, han hørte livstråden springe i hendes bryst og udstødte et frygteligt skrig, der blandede sig med virtuosindens sidste suk.

Derfra stammede mester Gottliebs had til de tyske mestre; det var ridder Gluck, der – ganske vist aldeles uden skyld – var kommet til at slå hans Teresa ihjel, og derfor ønskede han alt muligt ondt over ridder Gluck til gengæld for den dybe smerte, han havde lidt, og som kun var blevet stillet lidt efter lidt, efterhånden som Antonia var vokset til og havde draget hele den kærlighed, han havde næret for hendes moder, over på sig.

Nu, i sit syttende år, var Antonia blevet den gamle mands et og alt; han levede og åndede kun for hende. Aldrig var det faldet ham ind, at Antonia kunne dø; men var den tanke også en gang opstået, så ville den ikke have foruroliget ham meget, da han ikke ville have kunnet tænke sig muligheden af, at han skulle overleve Antonia.

Det var således ikke med mindre henrykkelse end Hoffmann, men vel med en langt renere følelse, at han så Antonia træde frem i døren til hans kabinet.

Den unge pige kom langsomt hen imod dem; to tårer glinsede i hendes øjne, og nu gik hun et par skridt frem imod Hoffmann og rakte ham hånden, idet hun i en ligefrem og

hjertelig tone, som om hun havde kendt ham i over ti år, tillige hilste ham med et:

"Goddag, broder!"

Mester Gottlieb var ved sin datters fremtræden blevet aldeles stum og ubevægelig, hans sjæl havde forladt legemet og omsvævede nu hende og ombølgede hendes øren med alle de kærlige, glædeåndende melodier, som en faders hjerte synger ved synet af en elsket datter.

Han havde da lagt sin Antonio Amati på bordet og så nu med foldede hænder efter sin indtrædende datter, som om hun kunne have været den hellige jomfru selv.

Hoffmann vidste ikke rigtig, om han var vågen eller om han drømte, om han var på Jorden eller i Himlen, om det var en kvinde, der kom hen til ham, eller en engel, der viste sig for ham i et syn.

Derfor gjorde han også næsten et skridt tilbage, da han så Antonia komme hen imod sig, række ham hånden og kalde ham sin broder.

"De, min søster!" svarede han med kvalt stemme.

"Ja," svarede Antonia, "det er ikke blodet, der skaber slægtskabet, det er ånden. Alle blomster er i slægt med hinanden på grund af deres duft. Alle kunstnere er brødre gennem kunsten. Rigtignok har jeg aldrig set Dem, men jeg kender Dem meget godt alligevel; Deres bue har fortalt mig Deres livshistorie. De er digter, lidt forstyrret, stakkels ven! Ak ja! det er denne brændende glød, som Gud nedlægger i vort hoved eller vort bryst, som enten antænder vor hjerne eller fortærer vort hjerte."

Derpå vendte hun sig om til mester Gottlieb og fortsatte:

"Goddag, fader, hvorfor har du endnu ikke omfavnet din Antonia? Nå ja! ja, nu kan jeg forstå det; *Il Matrimonio Segreto, Stabat Mater*, Cimarosa, Pergolesi, Porpora! Hvad har Antonia at betyde overfor disse store ånder? Der er hun et stakkels barn, som er dig med liv og sjæl hengiven, men som du dog glemmer for deres skyld."

"Jeg skulle glemme dig!" råbte Gottlieb, "den gamle Murr skulle glemme sin Antonia! Faderen skulle glemme sin datter? og hvorfor? for nogle usle noder, for et sammensurium af kredse og prikker, af sort og hvidt, af krydser og B'er! jo, nu skal vi høre! Se nu, hvorledes jeg har glemt dig!"

Og i det samme gav han sig til at hvirvle rundt på sit forvredne ben, mens han med det andet ben og begge hænder kylede partiturerne til *Il Matrimonio Segreto*, der var færdige til uddeling blandt orkestret, rundt omkring i stuen.

"Men fader, kære fader!" sagde Antonia.

"Ild, ild!" råbte mester Gottlieb, "Ild! Alt dette her skal brændes Ild! Pergolesi skal brændes! Ild, ild! Cimarosa skal brændes! Ild, ild, ild! Paisiello skal brændes! Mine Stradivarier skal brændes!! Mine Gramuler! Min Antonio Amati skal brændes! Min datter, min Antonia siger, at jeg holder mere af strengene, træstumperne og papiret end af mit eget kød og blod! Ild, ild, ild!"

Og den gamle mand snurrede sig rundt som en rasende, hoppede omkring som Haltefanden og lod sine arme gå som et par møllevinger.

Antonia, så med et fornøjet, af tilfredsstillet datterlig stolthed fremkaldt smil på hans raseri, for hun, som aldrig havde spillet nogen komedie overfor sin fader, vidste også

meget godt, at hans hjerte var et kongerige, hvor hun herskede med uindskrænket magt. Derfor standsede hun ham da også midt i hans faren omkring, trak ham hen til sig, og trykkede et kys på hans pande.

Den gamle mand udstødte et glædesskrig, tog sin datter i sine arme, løftede hende i vejret, som om hun havde været en fugl, og satte sig derpå, efter at have drejet sig tre til fire gange rundt på pletten, hen i en sofa, hvor han begyndte at vugge hende som en moder, der vil dysse sit barn i søvn.

I begyndelsen havde Hoffmann set på mester Gottlieb med skræk. Idet han så ham kaste partiturerne omkring i stuen og tage sin datter på armen, troede han først, at han var vanvittig, bindegal. Men ved synet af Antonias rolige smil, var han straks blevet beroliget, havde samlet de spredte partiturer op og lagt dem på bordet og på nodestolene. Men under dette arbejde kunne han dog ikke lade være med, af og til at kaste et hemmeligt blik hen på den besynderlige gruppe, hvori også den gamle mand havde sit digteriske præg.

Pludselig svævede noget blidt, blødt, æterisk gennem luften, det var et åndepust, det var en melodi, nej, det var noget endnu langt guddommeligere, det var Antonias stemme. Med hele sin kunstneriske opfattelse istemte hun denne underfulde komposition af Stradella, som frelste sin forfatters liv, *Pietà Signore* [Note 5)].

Næppe var denne englestemmes første bølgen nået hen til Hoffmanns øre, så stod han som fastgroet stille, mens den gamle Murr derimod sagte løftede sin datter op fra sit knæ, satte hende hen på sofaen og ilede hen til sin Antonio Amati; og nu udsendte også han, mens han lempede sin ledsagelse efter

teksten, en tonestrøm gennem buen, og på denne tonestrøm vuggede sig Antonias sang, som den mod Himlen stigende sjæl i englens arme.

Antonias stemme var en sopran, der besad hele det omfang, som den himmelske gavmildhed formår at begave, jeg vil ikke sige en kvinde-, men en englestemme med. Antonia kunne gennemløbe fem og en halv oktav, og udsang med samme lethed det høje *ut*, denne guddommelige node, der, som det synes, kun hører hjemme i de himmelske kor, og *ut* i den femte oktav af noderne under stregen. Aldrig havde Hoffmann hørt noget så blødt som de fire første takter, som hun sang uden ledsagelse: *Pietà, Signore, di me dolente* [Note 6)]. Denne den lidende sjæls længsel mod Gud, denne, den sig våndende sjæls brændende bøn om nåde og medlidenhed hos Herren, antog i Antonias mund et anstrøg af hellig ærefrygt, ja næsten dødsangst. På sin side var også ledsagelsen, der så at sige havde taget den mellem himmel og jord svævende bøn i sine arme, lige som *la*'et var hendøet, og som nu ganske sagte som i et ekko gentog klagesangen, i et og alt sangen værdig, klagende og jamrende som den. Det sagde, ikke på italiensk, ikke på tysk, ikke på fransk, men i dette for alle forståelige sprog, som kaldes musik:

"Nåde, Herre, nåde med mig ulykkelige! Nåde, Herre! O, lad min bøn trænge igennem til dig! Lad den afvæbne din vrede, og lad dit blik hvilke med mindre strenghed og større mildhed på mig!"

Og mens ledsagelsen således fulgte og omsluttede stemmen, lod den den dog aldeles fri i hele sit omfang; den omfavnede den uden at trykke den, den var en hjælp for den, intet bånd på

den; og da ved første *sforzando* stemmen begyndte at hæve sig på *re*'et og de to *fa*'er, som om den ville forsøge på at svinge sig mod himlen, da syntes ledsagelsen bange for at komme til at tynge på den som noget jordisk, lod den svæve videre på troens vinger, mens den nu kun understøttede den på *mi* med kvadrat-*b* for, det vil sige, når den var ved at hendø, når stemmen ligesom udmattet af sine anstrengelser sank sammen og ligesom Madonna knælede, lå på sine knæ og ydmygt bøjede sjæl og legeme for Herren, trykket til jorden af den frygtelige tanke, at Skaberens barmhjertighed dog måske ikke var stor nok til at udslette denne sin skabnings synder.

Og da hun derpå med skælvende stemme fortsatte: "O, lad mig aldrig blive fordømt og af din vrede nedslynget i den evige ild! o, store Gud!" da dristede ledsagelsen sig atter til at forene sin stemme med den bævende sang, som med de evige flammer for øje, beder Gud at redde ham og føre ham bort fra den. Da bad, bønfaldt og sukkede ledsagelsen med den, steg med den helt op til *fa* og sank med den lige til *ut*, idet den trøstende fulgte den i dens svaghed og holdt den fast, når den grebes af rædsel; da endelig stemmen udmattet og kraftløs døde hen i Antonias bryst, da vedblev ledsagelsen endnu efter at stemmen var forstummet, ligesom de efterlevendes bønner, der sagte og klagende følger den hedenfarne ånd på dens flugt mod himlen.

Da sluttede en uventet, på en gang blid og mægtig, næsten himmelsk tonestrøm sig til mester Gottliebs violins bønner. Antonia hævede sig på sin albue og mester Gottlieb drejede sig halvt om og lod buen hvile på strengene. Hoffmann, der først var blevet lynslået, beruset, ikke vidste ud eller ind, havde opfattet, at denne sønderknuste sjæl måtte have lidt håb, at den

ville briste, hvis den ikke fik en lille stråle af Himlens glans og herlighed at se; han havde sat sig til orgelet, havde lagt sine ti fingre på de bævende tangenter og med et langt suk sluttede orgelet sig til Gottliebs violin og Antonias stemme.

Nu fulgte en henrivende gentagelse af hovedemnet *Pietà, Signore*, ledsaget af denne håbefulde stemme i stedet for som tidligere af den i dødsangst nedsænkede, og da Antonia, fuld af tillid til sin begavelse såvel som af tro på bønnens magt, med hele sin stemmes kraft istemte *fa*'et i *Volgi*, da fo'r en gysen gennem gamle Gottliebs legeme og et udråb ud af Hoffmanns mund, som, mens han aldeles overvældede Antonio-Amati'en med tonestrømmen fra sit orgel, optog Antonias stemme, hun holdt inde, og nu ikke længere på engle- men på stormens vinger, bar sjælens sidste suk hen for den almægtige og altforbarmende Herres fødder.

Et øjebliks tavshed indtrådte, og de tre stod og så på hinanden, med deres hænder broderligt slynget i hinandens, som deres sjæle havde været det i den fælles tonestrøm.

Og fra dette øjeblik var det ikke blot Antonia, der kaldte Hoffmann sin broder, men den gamle Gottlieb Murr, der kaldte ham sin søn!

6. Løftet

Læseren kunne måske finde på at spørge sig selv, eller rettere mig om, hvordan det kunne være, at mester Gottlieb Murr, da hans kone dog var omkommet ved at synge, tillod sin datter, denne hans sjæls sjæl, at udsætte sig for en lignende fare.

Rigtignok havde også den stakkels fader, da Antonia prøvede sin første sang, rystet derved som bladet, i hvis umiddelbare nærhed sangfuglen slår sine triller. Men Antonia var en rigtig sangfugl, og den gamle musiker mærkede snart, at sangen var hendes egentlige sprog; og Vorherre havde måske også, ved at give hende en så omfangsrig stemme, at der måske ikke fandtes dens mage i verden, herved villet tilkendegive mester Gottlieb, at han i den retning intet havde at frygte; da derfor hendes musikalske uddannelse begyndte og hun med en vidunderlig lethed straks besejrede de sværeste prøver i nodeskolen, uden nogen ansigtsfordrejninger, uden nogen anstrengelse, uden en eneste fold på halsen eller den ringeste blinken med øjnene, havde han jo straks set at hendes udstyrelse var fuldkommen, og da Antonia, når hun sag de stykker, der var udsat for de højest gående stemmer, altid blev under sin stemmes omfang, så havde han fået den overbevisning, at han ikke burde tilbageholde den blide nattergal fra dens kald.

Men et havde mester Gottlieb aldeles glemt; at der i en ung piges hjerte er en anden streng at slå på end musikkens, og denne er langt mere modtagelig, langt stærkere i sine

svingninger og langt farligere for hendes liv; det var ikke faldet ham ind at tænke på, at hun kunne blive berørt af kærligheden.

Denne var vækket i det stakkels barns hjerte ved Hoffmanns buestrøg; hun sad bøjet over sit broderi i det tilstødende værelse, mens hendes fader prøvede den unge mand, og ved den første tone, som bævede gennem luften, hævede hun hovedet. Hun lyttede, og lidt efter lidt trængte en hidtil ukendt følelse ind i hendes sjæl, og berusede med en uvant strømning gennem hendes årer. Da rejste hun sig langsomt, støttede sig med den ene hånd til sin stol, mens den anden lod broderiet glide ud af de slappede fingre. Et øjeblik stod hun ubevægelig stille; derpå nærmede hun sig langsomt til døren, og viste sig nu, som vi har fortalt ovenfor, som en af tonerne fremkaldt skygge, et digterisk syn, i døren til Gottlieb Murrs arbejdsværelse.

Vi har set, hvorledes musikken i sin brændende smelteovn har sammensmeltet disse tre sjæle til en, og hvorledes Hoffmann ved koncertens ende var blevet optaget som søn i huset.

Det var gamle Gottliebs middagstid. Han indbød Hoffmann til at spise med sig, en indbydelse, som Hoffmann modtog med samme hjertelige glæde, som den var udtalt med.

Da forvandledes for nogle øjeblikke den smukke, digteriske koralsangerinde til en god husholderske. Antonia skænkede te, som en Clarisse Harlowe, smurte smørrebrød som en Charlotte og endte med at sætte sig selv til bords og spise som en almindelig dødelig.

I Tyskland er man ikke så poetisk som hos os. I vor forskruede verdens anskuelser taber den kvinde, som spiser og

drikker, sit digteriske præg. Sætter en ung smuk dame sigt til bords, da er det kun, for at have forsædet ved samme; har hun et glas foran sig, er det kun for at gemme sine handsker i det, hvis hun overhovedet tager handskerne af; og har hun en tallerken foran sig, er det kun for at pille en klase druer fra hinanden på den hen imod måltidets ende. Af dem tør det æteriske væsen dog nok indlade sig på at udsøge de skønneste og udsuge dem, ligesom bien blomsten.

Man kan vel begribe, at Hoffmann som en følge af den modtagelse, han havde fået af mester Gottlieb, kom igen næste dag, dagen efter denne igen og så fremdeles. Disse hyppige besøg syntes ingenlunde at forurolige den gamle mester Gottlieb; Antonia var alt for ren, alt for jomfruelig, alt for åbenhjertig overfor sin fader, til at han skulle kunne fatte mistanke om, at hun kunne begå et fejltrin. Hans datter var for ham den hellige Cæcilie, den hellige Jomfru, eller en af Himlens engle. Det guddommelige i hendes væsen havde i den grad bragt den gamle mand til at glemme de jordiske i hende, at han aldrig havde anset det fornødent, at advare hende mod de farer, som har sit udspring fra det ældste og bedste i vor natur, kærligheden med dens blinde tillid og tro, med dens drift til at stadfæste sin tilværelse ved opofrelsen for den elskede genstand.

Hoffmann var altså lykkelig, det vil sige, så lykkelig som et dødeligt menneske kan være det. Glædens sol oplyser aldrig helt og holdent et menneskehjerte. Der findes altid i en eller anden afkrog af hjertet et mørkt sted, som minder mennesket om, at den fuldkomne lyksalighed ikke findes her på Jorden, men kun i Himlen.

Men Hoffmann havde én fordel frem for menneskene i almindelighed. Som oftest kan mennesket ikke forklare sig grunden til denne smerte, der drager sig gennem hele hans velvære til den skygge, der tegner sig mørk og sort på hans strålende glædessol.

Hoffmann vidste, hvad der gjorde ham bedrøvet.

Det var dette til Zacharias Werner givne løfte, at opsøge ham i Paris, det var dette besynderlige ønske om at se Frankrig, som tav, så længe han befandt sig Antonias nærhed; men som genvandt hele sin styrke, når han befandt sig ene; ja det gik endog videre: Efterhånden som tiden randt hen, og Zacharias i sine breve heftigere og heftigere påmindede sin ven om det givne ord, blev Hoffmann mere og mere bedrøvet.

Nu var den unge piges nærværelse ikke engang i stand til at forjage det spøgelse, som forfulgte Hoffmann lige til hendes side. Ofte faldt Hoffmann ved siden af Antonia hen i dybe drømmerier. Hvad drømte han om? om Zacharias Werner, hvis stemme han syntes at høre; ofte fæstede hans i begyndelsen ligegyldige øje sig til et bestemt punkt i synskredsen. Hvad så dette øje, eller rettere, hvad troede det at se? Vejen til Paris, og så på et sted, hvor vejen bugtede sig, Zacharias, der gik foran ham og vinkede til ham om at følge sig.

Lidt efter lidt kom synet, der fra først af med længere og ubestemte mellemrum havde vist sig for Hoffmann hyppigere og mere regelmæssigt igen, og endelig forfulgte det ham bestandigt.

Hoffmann fattede en stadig heftigere og heftigere kærlighed til Antonia. Hoffmann følte, at Antonia var ham uundværlig for livet, at hun var indbegrebet af hans fremtidslykke; men

Hoffmann følte også, at han, førend han hengav sig til denne lykke, og for at denne lykke skulle blive holdbar, måtte gøre den påtænkte pilgrimsfart, eller også ville den i hans bryst indesluttede længsel, så besynderlig den end måtte være, gnave i det.

En dag, da Hoffmann sad hos Antonia, mens mester Gottlieb sad i sit arbejdsværelse og udsatte partituren til *Stabat Mater* af Pergolesi, som han agtede at udføre i det Philharmoniske Selskab i Frankfurt, henfaldt han atter til sine vante drømmerier. Da greb Antonia, efter at have betragtet ham længe, hans hænder og sagde:

"De *må* rejse derhen, min ven."

Hoffmann så forbavset på hende og gentog spørgende:

"Derhen? Hvorhen?"

"Til Frankrig, til Paris."

"Og hvem, Antonia, har fortalt Dem denne mit hjertes hemmeligste tanke, som jeg ikke en gang vover at tilstå mig selv?"

"Jeg kunne overfor Dem, Theodor, give mig udseende af at være en fe – og sige: – Jeg har læst i Deres tanker, i Deres øjne, i Deres hjerte – men jeg vil ikke lyve. Nej, jeg kom simpelthen til at mindes ..."

"Hvilket, elskede Antonia?"

"At Zacharias Werner, aftenen før De aflagde min fader Deres første besøg, kom her og fortalte om Deres rejseplan og Deres brændende længsel efter at se Paris, et ønske, som De havde næret næsten et helt år igennem, og som nu endelig skulle gå i opfyldelse. Siden har De selv fortalt mig, hvad der holdt Dem tilbage. De har fortalt mig, hvorledes De straks, da De første

gang så mig, blev grebet af den samme uimodståelige følelse, som også greb mig den første gang, jeg hørte Dem, og nu står der kun tilbage for Dem at tilføje, at De bestandig elsker mig lige så højt."

Hoffmann gjorde tegn til at ville sige noget.

"De behøver ikke at sige mig det; jeg ved det," vedblev Antonia, "men at der også er noget mægtigere end denne kærlighed: Længslen efter at se Frankrig, efter atter at slutte Dem til Zacharias, og endelig at se Paris."

"Antonia!" råbte Hoffmann, "alt, hvad De har sagt er sandt, kun ikke det, at der skulle være nogen ting i mig, der er stærkere end min kærlighed! Nej, det sværger jeg Dem til, Antonia, denne længsel, denne vidunderlige længsel, som jeg slet ikke formår at fatte, den ville være blevet begravet i mit hjertes dyb, hvis De ikke selv havde draget den ud. Nej, De bedrager Dem ikke, Antonia! Ja, der er en stemme i mit indre, der kalder mig til Paris, en stemme, som er stærkere end min vilje, og som jeg dog, jeg gentager det, ikke ville have fulgt; denne stemme er min bestemmelses kald!"

"Nu vel; så lad os fuldbyrde vor bestemmelse, min ven. Rejs i morgen. Hvor lang tid vil De blive borte?"

"En måned, Antonia; om en måned er jeg her igen."

"En måned slår ikke til, Theodor; på en måned vil De ikke få noget set; jeg tilstår Dem to, tre, så lang tid, som De selv ønsker; men jeg stiller en, eller rettere to fordringer til Dem."

"Hvilke, dyrebare Antonia, hvilke? Sig det!"

"I morgen er det søndag; i morgen er der messe; se da ud igennem Deres vindue, som De så den dag, da Zacharias Werner rejste, og De skal få mig at se, min ven, som De så mig

den dag, kun noget mere bedrøvet, stige op ad trappen til kirken; kom da og sæt Dem hos mig på min sædvanlige plads, og i det øjeblik, da præsten indvier vor Herres og Frelsers blod, skal De tilsværge mig to ting – at De vil forblive mig tro, og at De ikke vil spille."

"Alt! Alt, hvad De ønsker, på øjeblikket, kæreste Antonia! Jeg tilsværger Dem ..."

"Ti stille, Theodor! I morgen kan De sværge."

"Antonia! Antonia, De er en engel!"

"Men da vi nu skal skilles, Theodor, har De da ikke noget at sige fader?"

"Jo, De har ret. Men, sandelig, jeg tilstår Dem det, Antonia, jeg vakler, jeg skælver. O, min Gud! Hvad er jeg, at jeg skulle håbe ..."

"De er den mand, som jeg elsker, Theodor. Gå ind og tal med fader, gå!"

Og idet hun samtidig gjorde et tegn med hånden til Hoffmann, åbnede hun døren til et lille kammer, som hun havde omskabt til modtagelsesværelse.

Hoffmann fulgte hende med øjnene, indtil døren var lukket i for ham, og derpå tilkastede han hende gennem døren en mængde fingerkys, der hver bar et budskab om hans hjertes kærlighedsfylde til hende.

Endelig trådte han ind i mester Gottliebs arbejdsværelse.

Mester Gottlieb var så velbekendt med Hoffmanns trin, at han ikke en gang hævede øjnene fra den nodestol, hvorpå han udskrev *Stabat Mater*. Den unge mand trådte ind og blev stående bag hans stol.

"Å! Det er dig, min dreng," sagde han og kastede hovedet tilbage, for at komme til at se på Hoffmann ud over sine briller. "Nå, hvad har du nu at fortælle mig?"

Hoffmann åbnede munden, men lukkede den igen uden at have fået et ord frem.

"Er du blevet stum?" spurgte den gamle mand; "Fy! Det ville være slemt; en Uglspil, der således tør slå sig løs som du, når du får det i sinde, kan for ingen ting være gået fra mund og mæle – uden at det da skulle være til straf, fordi han havde misbrugt dem!"

"Nej, mester Gottlieb, nej, jeg er ikke blevet stum, Gud være lovet. Men hvad jeg ville sige ..."

"Nå?"

"Nå! ... Det falder mig lidt vanskeligt."

"Ih! Er det da så svært at få frem: Mester Gottlieb, jeg elsker Deres datter?"

"De ved det, mester Gottlieb!"

"Ja vel, ja vel! Jeg måtte da være tosset eller vel snarere meget dum, hvis jeg ikke havde kunnet se det."

"Og De har tålt, at jeg vedblev at elske hende."

"Hvorfor ikke? da hun jo også elsker dig."

"Men mester Gottlieb, De ved jo dog, at jeg ingen formue har."

"Og så! Har måske himlens fugle formue? De synger, de parrer sig og bygger rede og Gud føder dem. Og vi kunstnere har meget tilfælles med fuglene; vi synger og Gud kommer os til hjælp. Slår sangen ikke til, så kan du jo male; når malerkunsten ikke slår til, kan du være musikus. Jeg var ikke rigere end du, da jeg ægtede min stakkels Teresa; men vi har dog aldrig savnet

hverken brød eller husly. Jeg har altid haft brug for penge, og de har aldrig manglet mig. Er du rig på kærlighed? Se det er mit eneste spørgsmål til dig; fortjener du den skat, som du attrår? Det er alt, hvad jeg ønsker at vide. Elsker du Antonia højere end dit liv, din egen sjæl? Så er jeg rolig, så vil Antonia aldrig savne noget. Holder du ikke af hende? Ja, så er det en anden sag; havde du end hundrede tusind på rente, ville hun dog altid være fattig."

Hoffmann var nær ved at knæle for denne olding med hans kunstnerfilosofi. Han bukkede sig for at kysse hans hånd, men den gamle mand trak ham hen til sig og trykkede ham til sit hjerte.

"Nå, nå," sagde han til ham, "det er altså en afgjort sag; rejs og hør denne hr. Mehuls og hr. Dalayracs vrængemusik, da det raseri nu en gang er kommet over dig; det er en ungdomssyge, som du snart vil blive helbredet for, rejs, min ven, og når du kommer tilbage, skal du her forefinde Mozart, Beethoven, Cimarosa, Pergolesi, Paisiello og Porpora, og oven i købet mester Gottlieb og hans datter, en fader og en viv. Rejs, barn, rejs!"

Og mester Gottlieb omfavnede Hoffmann, der ved synet af nattens frembrud mente, at der ikke var nogen tid at spilde, og derfor tog afsked og gik hjem for at træffe sine forberedelser til rejsen.

Dagen efter passede Hoffmann på ved sit vindue.

Efterhånden som tidspunktet for hans afsked med Antonia kom nærmere, forekom denne skilsmisse ham mere og mere umulig. Hele dette henrivende afsnit af hans liv, disse syv måneder, der var henrundne for ham som én dag, og som nu

trådte frem igen i hans hukommelse, dels som en vid synskreds, som han med et eneste blik kunne overskue, dels som en række af glade dage, der nu smilende og oversåede med blomster fremstillede sig for ham; Antonias sange, der havde skabt ham et helt lufthav gennemstrømmet af blide melodier; alt dette indeholdt så stærk en tillokkelse, at han atter var ved at trodse den ukendte, uberegnelige fremtid, denne understærke troldmand, som griber og fastholder de stærkeste hjerter, de koldeste sjæle.

Klokken ti, på samme tid som syv måneder i forvejen, da Hoffmann havde set hende for første gang, kom Antonia frem om gadehjørnet. Den gode Lisbeth fulgte hende som sædvanlig, og begge gik ind i kirken. På sidste trappetrin foran kirkedøren vendte Antonia sig om, så Hoffmann, vinkede ad ham med hånden og gik ind i kirken.

Under hele ofringen sang hun med en stemme, som dén må være, med hvilken Himlens engle synger deres lovsange, indtil kordrengens lille klokke forkyndte nadverens indvielse. I det øjeblik, da hele den troende skare ydmygt bøjede sig for Gud, som på præstens hånd hævede sig op over deres hoveder, da forblev Antonia ene oprejst.

"Sværg!" sagde hun.

"Jeg sværger," sagde Hoffmann "jeg sværger aldrig mere at spille."

"Er det det eneste løfte, De har at give mig, min ven?"

"O, nej hør! Jeg sværger, at jeg vil forblive Dem tro i hjerte og ånd, på legeme og sjæl."

"Og hvorved sværger De?"

"O!" udbrød Hoffmann i den heftigste bevægelse, "ved det, som er mig det dyrebareste, det helligste, ved Deres liv!"

"Tak," sagde nu Antonia, "for holder De nu ikke Deres ed, så må jeg dø."

Hoffmann skælvede, en gysen fo'r ham igennem legemet. Han fortrød intet, men han blev grebet af frygt.

Præsten steg ned fra altertrinene og bar det hellige sakramente ind i sakristiet.

I det øjeblik, da Herrens legeme og blod blev båret forbi, greb Antonia Hoffmanns hånd og sagde:

"Du har hørt hans ed, o Herre, har du ikke?"

Hoffmann ville tale.

"Ikke et ord, ikke et eneste ord; jeg vil, at Deres ed skal være det sidste ord, som jeg har hørt af Dem, og som evigt skal klinge for mit øre. Farvel, min ven! Vi ses igen."

Og idet hun smuttede bort let som en skygge, lod den unge pige en medaljon blive tilbage i sin elskers hånd.

Hoffmann så efter hende, idet hun trak sig tilbage, som Orpheus må have set efter Euridice. Da hun endelig var ham helt ude af sigte, åbnede han medaljonen.

Den indeholdt Antonias portræt, strålende af ungdom og skønhed.

To timer efter tog Hoffmann plads i den samme diligence, som Zacharias Werner var rejst med, mens han idelig og atter gentog for sig selv:

"Vær du kun rolig, min Antonia! Jeg skal *aldrig* spille! Jeg *skal* forblive dig tro!"

7. En "barrière" i Paris anno 1793

Den unge mands rejse i dette Frankrig, som han havde set over til med så længselsfulde blikke, var bedrøvelig nok. Der lå ikke deri, at han mødte lige så mange vanskeligheder undervejs mod landets midtpunkt, som han havde haft for at nå dets grænse – nej, den franske republik modtog de kommende bedre, end den afskedigede de udvandrende.

Imidlertid opnåede man dog ikke, at få lov til at prøve livet under denne dejlige regeringsform, førend man havde underkastet sig nogle temmelig strenge prøver.

Det var netop på den tid, da franskmændene mindst kunne skrive og skrev mest. – Alle de nybagte embedsmænd var overordentlig tilbøjelige til at forlade deres hjemlige sysler i køkken og kælder eller deres offentlige pligter som statuer på gadehjørnerne, for at undertegne pas, lave signalementer, undersøge pas, udstede anbefalingsskrivelser, og, med ét ord, foretage sig alt, hvad der påhviler en god fædrelandsven.

Aldrig har smøreriet haft en større udstrækning end i denne tid. Denne i den franske embedsstand hjemmehørende sygdom frembragte, da den var blevet indpodet på terrorismen, de dejligste prøver på en skønskrift, der har holdt sig i omtale lige til den dag i dag.

Hoffmanns pas var mærkværdigt lille. Det var småsagernes tid: Aviser, bøger og plakater var alle højst i oktavformat. Dette

pas blev i Alsace påtegnet med nogle embedsunderskrifter, der ikke så lidt endda lignede en drukken mands bane, når han krydser op ad gader og snart sejler ind på den ene, snart på den anden husrække.

Dette nødte Hoffmann til at føje et blad til sit pas der, og i Lorraine, hvor skriften især antog en bemærkelsesværdig størrelse, et til. Der, hvor fædrelandskærligheden var på sit højeste, var skriverne mest barnligt enfoldige. Der var der en borgmester, der brugte to blade, som han beskrev på begge sider, for at få plads til følgende, for Hoffmann affattede håndskrift:

"Auphemanne, chune Allemans, ami de la libreté,
se rendan à Pari pa pié

Signé
Golier."

eller "Auphemann, ung tysker, en ven af friheden, på vegen til Pari, goende til fos. I embees mæføer, Golier".

Forsynet med dette udmærket selvstændige dokument, hvad oplysninger om hans fædreland, hans alder, hans sæder, hans bestemmelse og rejsemåde betræffende angik, skyndte Hoffmann sig kun med at sy alle disse borgerlige lapperne sammen, og vi kan efter hans eget udsagn fortælle, at han ved sin ankomst til Paris besad et ret anstændigt bind, som han måtte opbevare i en blikkasse, hvis han ville tænke på at foretage en rejse, da bladene, som han altid måtte have ved hånden, ville have lidt for meget ved simpelt hen at blive opbevaret i en papirsmappe.

Over alt gentog man for ham:

"Bedst' herrn, i provinserne er der endnu tåleligt at være, men Paris er i et heftigt røre. Vær forsigtig, borger, der er i Paris et meget prikkent politi, og da De er en tysker, er det dog muligt, at man ikke vil behandle Dem som en god franskmand."

Herpå svarede Hoffmann med et stolt smil, der mindede om spartanernes stolte holdning, da de thessalske spioner kom og gav dem en overdreven skildring af perserkongen Xerxes' hærstyrke.

Da han nåede Paris, var det aften og bommene var lukkede.

Hoffmann talte tåleligt fransk, men enten er man tysker eller ikke; i sidste tilfælde har man en udtale, som lidt efter lidt kan opnå at blive betragtet som en eller anden vore provinsial-dialekter, men i første tilfælde vil man altid være kendt som tysker.

Nu må vi først fortælle, hvorledes politiet ved bommene var ordnet.

Først og fremmest var disse bomme altså lukkede; og så drev der bag ved dem en syv eller otte vagthavende borgere, ledige og indsigtsfulde folk, der forsøgte sig i Lavaters kunst (at bedømme folk efter deres ydre), rundt mellem hinanden med piben i munden. Til at lede forretningerne var der desuden ved hver bom ansat to eller tre af byens politibetjente.

Disse skikkelige folk, der i patrulje efter patrulje efterhånden havde været omkring i alle forsamlingshuse, på alle distriktskontorer og overalt, hvor politikken trådte eller blev draget frem; disse folk, der havde set enhver deputeret enten i Nationalforsamlingen eller i konventet, enhver mandlig eller kvindelig aristokrat på gallerierne, enhver udpeget løve på

spadseregangene, de mistænkeligste størrelser i teatrene, officererne ved paraderne, og for domstolene alle mere eller mindre sagesløse anklagede, i fængslerne alle de stående præster; disse værdige fædrelandsvenner kendte så godt deres Paris, at ethvert mere bekendt ansigt, som kom forbi, ved første øjekast måtte slå dem, og virkelig også, kan vi godt tilføje, slog dem.

Den gang var det ingen let sag at forklæde sig. En for rig påklædning vakte opmærksomhed, en for fattig vakte mistanke. Da smudsighed var det mest udbredte kendetegn på borgerlighed, så kunne der i enhver kuldrager, vandbærer eller køkkendreng være skjult en adelsmand, og hvorledes skulle man skjule den hvide hånd og de smukke negle helt og holdent? Hvorledes skulle man skjule den for adelsmanden særegne gang, der den gang var et ganske anderledes ufejlbarligt kendetegn end nu, da de simpleste folk går på de højeste hæle; hvorledes skulle man den gang skjule den for en snes begærligt spejdende øjne, der var mere påpassende end sporhundens, når den søger sit bytte.

En rejsende blev da straks ved sin ankomst udspurgt, undersøgt og følt på tænderne, hvad hans tænkemåde angik, med en lethed, som vanen gav, og med en frihed, som … friheden gav.

Den 7. december om aftenen henimod seks fremstillede Hoffmann sig for denne domstol. Vejret var gråt og råt med rimtåge og isslag; men fædrelandsvennerne, hvis hoveder var godt beskyttede under deres bjørneskinds- eller castorhuer, havde det varmt nok om hjerne og øren til at være herrer over deres tanker og iagttagelsesevner.

Hoffmann blev standset af en hånd, der let lagde sig på hans bryst.

Den unge rejsende var iført en stålgrå kjole, en stor overfrakke og et par tyske støvler, der fremviste et ret net ben, for siden den sidste station var han ikke stødt på snavs, og da vognen ikke kunne køre videre på grund af haglvejret, havde Hoffmann tilbagelagt tre mil til fods på en med frostsne let bestrøet vej.

"Hvor vil du hen, borger, med dine smukke støvler?" spurgte en politibetjent ham.

"Til Paris, borger."

"Du er jo en køn fyr, unge preusser," sagde den vagthavende. og udstyrede sit "preusser" med en overflod af s-lyde, som hidkaldte et halvt dusin nysgerrige.

Preusserne var dengang lige så ilde ansete i Frankrig som filistrene fordum blandt israelitten Samsons landsmænd.

"Ja vel! jeg er en ung preuzer," svarede Hoffmann, idet han ombyttede de mange s'er med et z.

"Nå så! så er du vel også noget af en spion for Pill og Coburg, hvad?"

"Her er mit pas," svarede Hoffmann og overrakte en af de lærde bommænd sit bind.

"Kom med!" svarede denne og gjorde omkring, for at føre den fremmede ind i vagtstuen.

Hoffmann fulgte med fuldstændig ro sin fører.

Da nu fædrelandsvennerne fik denne unge kraftige mand med det rolige blik, det slet ordnede hår og det ikke ligefrem flydende franske sprog at se ved de osende tællepråses matte skin, udbrød en af dem:

"Han er åbenbart en adelsmand, se hvilke hænder og fødder han har!"

"Og De er en dosmerpande, borger!" svarede Hoffmann, "jeg er en lige så god fædrelandsven som De, og tilmed en kunstner."

Og mens han talte, trak han en vældig tobakspibe op af lommen, en af den slags, som kun en tobaksryger ville finde bunden på.

Denne pibe gjorde en overordentlig virkning på vagtmandskabet, der røg deres tobak af små bitte næsevarmere.

Hele selskabet så forbavset på den unge mand, der stoppede denne pibe med en dygtighed, der vidnede om hyppig brug, og fyldte tobak for næsten en hel uge i den.

Derpå satte han sig ned, tændte sin pibe, så at hele overfladen stod i en skinnende glød, og udsendte så med regelmæssige mellemrum store røgskyer, der, idet de væltede ud af hans mund og næse, formede sig i smukke blålige søjler.

"Han ryger godt," sagde en af embedsmændene.

"Og som det lader er han en rask karl," sagde en anden, "lad os efterse hans papirer."

"Hvad vil du i Paris?" spurgte en tredje.

"Studere friheden," svarede Hoffmann.

"Og hvad mere?" vedblev franskmanden, der ikke syntes at lægge videre vægt på denne højtravende sætning, måske fordi den var blevet til et helt ordsprog.

"Malerkunsten," svarede Hoffmann.

"Så du er maler ligesom borger David?"

"Kan ikke nægtes."

"Kan du da male nøgne romerske frihedsvenner ligesom ham?"

"Jeg kan male dem med klæderne på," sagde Hoffmann.

"Men det er ikke så kønt."

"Det er som man tager det," svarede Hoffmann med uforfærdet koldblodighed.

"Så mal mig da mit portræt," sagde en af embedsmændene med et beundrende udtryk.

"Gerne!"

Hoffmann tog et stykke trækul fra ovnen, gjorde sig næppe umage for at slukke ilden i enden af det, og tegnede nu på den hvidtede væg et af de hæsligste ansigter, der nogensinde har vanæret den civiliserede verdens hovedstad.

Den lodne hue med rævehalen, den savlende mund, det tykke kindskæg, den korte pibe og den vigende hage blev efterlignede med et så sjældent held, at hele vagten forlangte at blive aftegnet.

Dette gjorde Hoffmann jo gerne, og snart var hele muren oversået med tegninger, der ganske vist lige så tro, men i en mindre ædel stil end Rembrandts borgerronde, fremstillede en hel række af fædrelandsvenner.

Da disse sidste først var kommet i godt lune, så var der ikke længere tale om at nære mistanke, og tyskeren havde nu fået borgerret i Paris; man drak ham til i velkomstøllet, og han, som var en fyr med omløb i hovedet, bød til gengæld værterne burgundervin, hvilken disse modtog med den hjerteligste velvilje.

Da var der en iblandt dem, der var mere polisk end de øvrige, som lagde fingeren på næsen, blinkede med det venstre øje til

Hoffmann og sagde:

"Fortæl os én ting, tyske borger!"

"Hvilken, min ven?"

"Sig os målet for din sendelse."

"Det har jeg jo fortalt dig, politik og malerkunst."

"Oho, der er nok en lille bihensigt til."

"Jeg forsikrer dig, nej, borger."

"Du kan jo nok begribe, at vi ikke vil angive dig; du behager os, og vi vil beskytte dig; men ser du nu, her er to af Franciscanerklubbens og to af Jacobinerklubbens medlemmer; jeg hører til Broder- og Venneklubben; vælg nu iblandt os, hvilket af disse selskaber du agter at hylde."

"Hylde?"

"Åh, du behøver ikke at forstille dig; det er så smukt af dig, at du stolt kunne gøre dig til af det overalt."

"I sandhed, borger, du bringer mig til at rødme; forklar dig!"

"Se her, og sig så, om jeg ikke forstår at gætte," sagde fædrelandsvennen.

Og i det samme slog han pasbogen op og pegede med sin tykke finger på et stykke papir, hvor der under rubrikken "Strasbourg" stod:

"Hoffmann, en rejsende fra Mannheim, har i Strasbourg modtaget en kasse med udskriften *O.B.*"

"Ja, det er rigtigt," sagde Hoffmann.

"Men hvad er der så i den kasse?"

"Det har jeg forklaret på toldstedet i Strasbourg."

"Her skal I se, fædrelandsvenner, hvad denne lille hemmelighedskræmmer bringer os ... I husker jo nok gaven til fædrelandsvennerne i Auxerre?"

"Ja," svarede de, "en kasse med flæsk."

"Til hvad?"

"Til at smøre guillotinen med!" råbte et fornøjet kor i munden på hinanden.

"Men," spurgte Hoffmann lidt bleg, "hvad skulle den kasse, jeg fører med mig, vel have at gøre med fædrelandsvennernes gave fra Auxerre?"

"Læs," sagde pariseren og pegede på hans pas; "læs, unge mand: Han rejser på *politikkens og kunstens vegne*, står der."

"O, republik!" sagde Hoffmann hen for sig.

"Sig nu kun frem, unge frihedsven!" sagde hans beskytter.

"Det ville være at rose mig af en tanke, som aldrig er faldet mig ind," sagde Hoffmann, "og jeg holder ikke af ufortjent ære; nej, den kasse, som jeg har modtaget i Strasbourg, og som vil komme til mig med fragtvognen, indeholder kun en violin, en farvelade og nogle ruller malerlærred."

Disse ord nedsatte betydeligt den høje mening, som nogle havde fattet om Hoffmann. Man gav ham hans papirer tilbage, man lod hans drikkevarer vederfares retfærdighed, men man betragtede ham ikke længere som en befrier for de i slavelænker hensunkne folkeslag.

To af fædrelandsvennerne sagde endog:

"Han ligner St. Just, men jeg holder mere af St. Just."

Hoffmann sank nu hen i drømmerier, fremkaldt ved varmen, tobakken og burgundervinen, og sad i nogen tid tavs. Men pludselig løftede han hovedet i vejret og spurgte:

"Man guillotinerer altså stærkt her?"

"O, ja, o, ja; det har sagtnet lidt af efter at man er blevet færdig med girondisterne, men det går dog endnu ret stærkt."

"Kan De sige mig, hvor jeg kan få en god bopæl, mine venner?"

"Overalt."

"Men når jeg nu ønsker at se så meget som muligt?"

"Ja, så må du søge dig en bopæl på Blomsterkajen."

"Vel!"

"Ved du, hvor Blomsterkajen ligger?"

"Nej, men jeg kan godt lide navnet 'blomster', jeg ser mig allerede boende på denne Blomsterkaj. Hvad vej går man derhen?"

"Først går du lige ned ad Helvedgaden, og så kommer du ud på kajen."

"En kaj vil jo sige en gade langs med vandet," sagde Hoffmann.

"Ja rigtigt."

"Og vandet, det er Seinen?"

"Det er Seinen."

"Blomsterkajen ligger altså ved Seinen?"

"Du kender jo Paris bedre end jeg, borger fra Tyskland."

"Tak! Farvel; kan jeg gå?"

"Endnu har du kun en lille formsag at iagttage."

"Sig frem!"

"Du må op til politikommissæren for at få en tilladelse til at tage ophold her."

"Godt! Farvel."

"Nej, vent lidt. Med denne tilladelse skal du gå op på politikammeret."

"Nå så."

"Og der må du opgive din bopæl."

"Godt! Er jeg nu færdig?"

"Nej, så skal du fremstille dig for politivagten."

"Hvorfor?"

"For at forklare, hvad du lever af."

"Så gør jeg alt dette, og dermed er jeg vel færdig?"

"Nej, endnu ikke; så må du give noget ud til fædrelandsvennerne."

"Med fornøjelse."

"Og sværge på, at du vil hade franskmændenes og hvilke som helst andres tyranner."

"Af ganske hjerte. Tak for disse værdifulde oplysninger."

"Så må du ikke forglemme at skrive dit fulde navn tydeligt og læseligt på en seddel, som du hæfter på din dør."

"Det skal ske."

"Gå så, borger; du er os nu til ulejlighed."

Flaskerne var tomme.

"Farvel, borgere, og tak for Deres forekommenhed."

Og Hoffmann gik ud med piben i munden og klar ild på den.

Således var hans ankomst til hovedstaden i den franske fristat.

Det smukke navn "Blomsterkajen" havde gjort ham lækkersulten. Hoffmann så i tankerne et lille værelse, hvis altan vendte ud mod den skønne blomsterkaj.

Han glemte december, nordøstenvinden, sneen og naturens midlertidige død. Blomsterne udsprang af hans indbildning under den varme tobaksrøg, der strømmede ud over hans læber; han så nu kun jasminer og roser, trods stanken fra forstadens slamkister.

På slaget ni ankom han til Blomsterkajen, som var fuldkommen mørk og øde som nordens havne om vinteren. Men denne tomhed var i aften mere følelig, mere mørk end ellers.

Hoffmann led af sult og frøs alt for stærkt til at fordybe sig i tankeeksperimenter på vejen; men der var intet herberg på denne kaj.

Idet han nu så i vejret, opdagede han endelig på hjørnet af kajen og Barrilleri-gaden en stor, rød lygte, igennem hvis glas en søvnig lyseprås udsendte sit flakkende skin.

Denne lygte hang i enden af en jerngalge, der i denne tid var særdeles vel skikket til at ophænge en politisk modstander på.

Hoffmann så kun på den grønne indskrift på det røde glas:

"Herberg for fodgængere. – Møblerede værelser og kamre."

Han bankede hårdt på gadedøren; denne åbnede sig, og vor rejsende gik ravende ind i en mørk gang.

"Luk døren!" råbte en rå stemme.

"Vogt skankerne!" gøede en stor hund.

Men Hoffmann kom dog overens med en ret forekommende værtinde, og da han havde valgt sig et værelse, stod han nu der som herre over et femten fod langt og otte fod bredt rum, der på én gang forestillede soveværelse og arbejdsstue, hvilket han skulle betale med tredive "sols" (sous), 29 rigsbankskilling, om dagen, hver morgen, når han stod op.

Hoffmann var så fornøjet, at han betalte for fjorten dage forud, for at man ikke skulle komme og leje ham ud af denne dejlige bopæl.

Derpå lagde han sig til hvile i en temmelig fugtig seng; men en seng er en seng, når man er atten år.

Og hvorledes skulle det kunne falde en ind at gøre vanskeligheder, når man er så lykkelig at bo på Blomsterkajen?

Desuden gav Hoffmann sig nu til at drømme om Antonia, og når man har en engel i hjertet, så bærer man Paradiset med sig.

8. Biblioteker og museer er lukkede, men Revolutionspladsen glæder sig ved et talrigt besøg

Det værelse, som i fjorten dage skulle være Hoffmanns paradis, indeholdt en seng, som vi allerede ved, et bord og to stole.

Det var forsynet med en kamin, på hvilken der stod to blå glasvaser med kunstige blomster. En frihedens skytsånd af sukker udfoldede sine vinger under en glasklokke, hvori hans trefarvede fane og røde hue afspejlede sig, hvorfra man end så hen på den.

Når dertil kommer en messingstage, et gammelt rosentræs hjørneskab og et par gardiner fra det tolvte århundrede, så kender læseren nu værelset, således som Hoffmann så det ved sin opvågnen den følgende morgen.

På disse gardiner var Orfeus fremstillet i færd med at kalde Euridice tilbage med sit violinspil. Violinen henledte ganske naturligt Hoffmanns tanker på Zacharias Werner.

"Den dyrebare ven," tænkte vor rejsende, "han er i Paris, det er jeg jo også; vi er atter sammen; jeg vil få ham at se i dag eller senest i morgen. – Hvor skal jeg begynde? Hvorledes skal jeg bære mig ad for ikke at komme til at spilde tiden, for at få alt at se her i Frankrig? I flere dage har jeg nu ikke set andet end hæslige levende billeder. Nå, til den fordums tyrans værelser på

Louvre! der forefindes jo endnu de smukke malerier, som han havde af Rubens og Poussin. Af sted!"

Han stod op for foreløbig at nyde udsigten fra sit vindue.

En mørk, grå himmel, en sort snavset plads under nogle rimbelagte træer, en ivrigt beskæftige befolkning, der hastede af sted i løb, en summen og brusen, som af et vandfald, var alt, hvad han kunne se.

Det var ikke meget blomstrende. Hoffmann lukkede vinduet igen, spiste sin frokost og gik ud, for først og fremmest at opsøge Zacharias Werner.

Men netop, som han ville vælge sig en vej, huskede han på, at Werner aldrig havde opgivet ham sin bopæl, og at det således ville være meget vanskeligt at få fat på ham.

Det var en lille streg i Hoffmanns regning.

Men i det samme tænkte han:

"O, jeg tosse! Zacharias har jo samme smag som jeg. Jeg er begærlig efter at få malerierne at se; han må også have været begærlig efter det samme. I Louvre må jeg enten støde sammen med ham eller finde hans spor. Til Louvre altså!"

Louvre kunne man se fra vinduet. Hoffmann gik da lige hen imod den store bygning.

Men her havde han den sorg ved porten at høre en højrøstet tale, hvori han erfarede, at franskmændene, siden de var blevet fri, ikke længere lod sig hendysse i blødagtige drømmerier ved at se på malerier, der var udført af slaver, og at man, selv om kommunalbestyrelsen i Paris, hvilket dog næppe var troligt, ikke havde brændt alle rammerne for at smede våben ved deres ild, dog ganske vist ville vogte sig vel for at berøve rotterne al

denne olie, der i tilfælde af, at preusserne skulle komme og belejre Paris, skulle tjene fædrelandsvennerne til føde.

Hoffmann følte sveden perle på sin pande; for den mand, der talte således, havde noget i sin måde at være på, der noksom lod se, at han var sig sin mægtige stilling i samfundet bevidst.

Der var mange, som hilste denne veltalende herre.

Hoffmann erfarede af en af dem, der stod i nærheden, at han havde haft den ære at høre borger Simon, "Frankrigs børns" (dvs. Ludvig den 16.s børns) opdrager, der tillige havde opsyn med de kongelige museer.

"Jeg får ingen malerier at se," sagde han med et suk, "o, hvilken skade! men jeg kan gå til den afdøde konges bibliotek, og i mangel af malerier kan jeg dog dér more mig med at bese kobberstik, medaljer og håndskrifter. Der vil jeg finde Childerichs, Clodevigs faders portræt og Coronellis himmel- og jordglober."

Til sin smerte erfarede Hoffmann, da han kom derhen, at den franske nation, idet den betragtede videnskab og litteratur som en kilde til fordærvelse og svækkelse for borgersindet, havde lukket alle de steder, hvor de såkaldte lærde og litterater samledes for at stifte sammensværgelser, og det af den rene og skære menneskekærlighed, for ikke at blive nødt til at guillotinere de stakkels djævle. For øvrigt havde biblioteket selv under tyrannen ikke været åbent mere end to gange om ugen.

Hoffmann måtte gå igen uden at have fået noget at se, ja han måtte endog opgive at spørge efter sin ven Zacharias.

Men Hoffmann var mere udholdende; han ville dog endnu gøre et forsøg på at få museet Sainte-Aurie at se.

Men her fortalte man ham, at ejermanden var blevet guillotineret for to dage siden.

Derfra gik han til Luxembourg; men dette slot var blevet forvandlet til et fængsel.

Nu var hans mod og kræfter udtømte, og han gik hjemad for at hvile lidt, drømme om Antonia og Zacharias, og i sin ensomme ro nyde en god to-timers-pibe.

Men hvilket under! den rolige, øde Blomsterkaj var nu sort af mennesker, der trængtes og skreg, så det var en gru at høre.

Hoffmann, der ikke var ret stor, kunne intet se over skuldrene på alle disse folk; han skyndte sig at bore sig igennem mængden med sine spidse albuer og ilede op på sit værelse.

Her gik han hen til vinduet.

Alle øjne hæftede sig nu på ham, og dette gjorde ham et øjeblik forvirret, da han nu netop opdagede, hvor få vinduer, der var åbne. Dog hendroges de omståendes opmærksomhed snart på et andet punkt end Hoffmanns vinduer, og nu gjorde den unge mand ligesom mængden, han kastede sit blik hen på pladsen foran en stor sort bygning med spidst tag, med et stort, firkantet tårn, der endte i et lille klokketårn.

Hoffmann kaldte på sin værtinde og spurgte:

"Hvad er dette for en bygning, borgerinde?"

"Paladset, borger."

"Og hvad foregår der på paladset?"

"På Retfærdighedens Palads, borger, fælder man dom."

"Jeg troede, at der ikke længere fandtes nogen domstol?"

"Jo, Revolutionsdomstolen."

"Det er sandt ... Og alle disse gode mennesker?"

"Venter på karrernes komme."

"Karrernes? ... Jeg forstår Dem ikke ret; undskyld! jeg er fremmed."

"Karrerne, borger, er omtrent det samme som de dødsdømtes ligvogne."

"Ah!"

"Ja, om morgenen ankommer de fanger, som skal dømmes."

"Ja vel."

"Klokken fire er alle fangerne dømt og bliver så sat på de karrer, som borger Fouquier har fordret til dem."

"Hvem er denne borger Fouquier?"

"Den offentlige anklager."

"Nu forstår jeg, og så?"

"Og så kører karrerne langsomt til Revolutionspladsen, hvor guillotinen har sin stadige plads."

"Virkelig?"

"Hvad! De har været ude og har ikke været henne at se guillotinen? Den er det første, som fremmede ved deres ankomst tager i øjesyn; som det lader, har kun vi franskmænd guillotiner."

"Og jeg lykønsker Dem dertil, madam."

"De må sige borgerinde."

"Om forladelse."

"Se, der kommer karrerne!"

"De går bort, borgerinde?"

"Ja, jeg holder ikke *mere* af at se på det."

Og værtinden trak sig tilbage.

Hoffmann tog hende sagte i armen.

"Undskyld mig, om jeg ulejliger Dem med et spørgsmål til?"

"Spørg kun!"

"Hvorfor siger De, borgerinde, at De *ikke mere* holder af at se på det? Jeg havde i Deres sted blot sagt *ikke*."

"Ja ser De, borger, det kommer sig af dette: I begyndelsen guillotinerede man kun adelsmænd, meget slette folk lod det til. Alle disse mennesker gik til retterstedet med oprejst holdning, hovedet så højt og en så fornærmende, udfordrende mine, at man ikke kunne have nogen synderlig medlidenhed med dem. Det så man gerne på. Det var et smukt syn at se disse modige folkets fjender i deres kamp med døden. Men så så jeg engang en gammel, gammel mand, hvis hoved hang helt ned på vogntrinet, blive sat på karren. Dagen efter begyndte de med nonnerne. Senere engang så jeg dem tage et barn på fjorten år, og endelig en dag en ung pige på den ene og hendes moder på den anden karre, og de to stakkels kvinder kyssede på fingeren ad hinanden, uden at sige et ord. De var så blege, de så så ulykkelige ud, et så sørgmodigt smil bævede på deres læber, deres fingre, som idelig kun udkastede kys, skælvede således og var så gennemsigtige, perlemorsfarvede, at jeg aldrig glemmer dette gruelige syn og har svoret på, at jeg ikke oftere vil udsætte mig for at få et lignende at se."

"Nå således!" sagde Hoffmann og trak sig tilbage fra vinduet.

"Ja, borger. Men hvad er det, De gør?"

"Jeg lukker vinduet, borgerinde."

"Hvorfor?"

"For ikke at få noget at se."

"De, en mand?"

"Ja, ser De, borgerinde, jeg er kommet til Paris for at studere kunsten og indånde en fri luft. Og hvis jeg nu uheldigvis så et skue som det, De har beskrevet for mig, hvis jeg så en ung pige

eller kone, der frygtede for døden eller hang fast ved livet, blive slæbt til retterstedet, så ville jeg komme til at tænke på min forlovede, som jeg elsker så højt og som måske ... Nej, borgerinde, jeg bliver ikke længere i dette værelse; har De ikke et ledigt mod gården?"

"Ti, ulykkelige! De taler alt for højt; hvis nu en af mine medhjælpere hørte Dem ..."

"Medhjælpere? hvad vil det sige?"

"Det er det republikanske ord for hustyende."

"Og hvis nu et af Deres tyender hørte mig; hvad ville der så ske?"

"Så kunne jeg måske om en tre-fire dage få Dem at se køre her forbi klokken fire om eftermiddagen."

Efter i en hemmelighedsfuld tone at have sagt ovenstående, gik den skikkelige kone ned, og Hoffmann fulgte hende.

Han listede sig ud af huset, frem for alt besluttet på, ikke at ville se dette folkelige skuespil.

Da han nåede enden af kajen, så han gendarmernes sabler blinke, og der opstod en bevægelse blandt mængden; stimlen hujede og gav sig til at løbe.

Hoffmann ilede så hurtigt som benene kunne bære ham til Saint Denis-gade, ad hvilken han styrtede ned som en rasende. Som en buk hoppede han rundt i forskellige smågader og forsvandt i dette virvar af stræder og gyder, som ligger filtret ind i hinanden mellem Ferraille-kajen og Hallerne (fiske- og høkerboderne i Paris).

Da han havde nået Ferroneria-gaden, som han med digterens og malerens skarpsindighed gættede sig til måtte

være den berømte skueplads for Henrik den Fjerdes mord, trak han atter vejret.

Idet han nu idelig gik fremad, idelig søgte, nåede han Saint-Honoré-gaden. Overalt, hvor han gik frem, var man i færd med at lukke butikkerne. Hoffmann beundrede den ro, der herskede i dette kvarter; det var ikke blot butikkerne, man lukkede, men i nogle huse blev også vinduerne tæt tillukkede, som om det skete på et givet tegn.

Dette foretagende kunne Hoffmann snart forklare sig; han så vognene dreje af ind i sidegaderne; han hørte galopperen og så gendarmerne; og endelig opdagede han igennem den begyndende aftendæmring et væmmeligt sammensurium af pjalter, opløftede arme, knipler, der blev svunget, og flammende øjne.

Og ovenover alt dette, en karre.

Ud af denne malstrøm, der kom hen imod ham, uden at skjule sig eller flygte, hørte Hoffmann et så gennemtrængende, så klagende skrig, at han indtil denne aften endnu aldrig havde hørt noget så rædsomt, så hjerteskærende.

På karren sad en hvidklædt kvinde. Skriget kom fra hendes sjæl, fra hendes hele legeme.

Hoffmann følte sine ben svigte. Disse skrig havde sønderrevet hans nerver; han faldt over en afvisersten med ryggen op imod en slet lukket butiksdør. Man havde haft for stort hastværk med at få den i.

Karren kom nærmere, tæt omgivet af sin ledsagelse, en bande røvere og hæslige kvindfolk, dens sædvanlige snyltevæsener; men forunderligt nok var hele denne sværm stille, alt dette kryb hvæsede ikke; kun offeret snoede sig

mellem armene på to mænd og anråbte himmel og jord, mennesker og ting.

Da hørte Hoffmann pludselig ud gennem dørsprækken følgende ord udtalte af en bedrøvet mandsstemme:

"Stakkels du Barry! Er turen nu også kommet til dig."

"Fru du Barry!" udbrød Hoffmann, "er det hende, hende dér på karren?"

"Ja, min herre," svarede en dæmpet smertelig stemme vor rejsende i øret, så tæt op til øret, at han igennem sprækken kunne føle åndepustet af den, som han talte med.

Den stakkels du Barry holdt sig oprejst ved at klamre sig fast til karrens sidevæg; hendes mørkebrune hår, hendes tidligere stolthed, var skåret bort i nakken, men faldt nu fra tindingerne ned som lange, i dødssved badede væger. Hun var smuk med sine forvildede øjne og sin lille mund, der var alt for lille til de frygtelige skrig, den udsendte. Den ulykkelige kvinde rystede af og til på hovedet og søgte med en krampagtige bevægelse af fjerne det hår, der tilslørede hende ansigt.

Da hun kom til afviserstenen, som Hoffmann nu havde sat sig på, råbte hun:

"Hjælp, frels mig! Jeg har intet ondt gjort! Hjælp!"

Og hun havde nær kastet bøddelmedhjælperen, der holdt hende oprejst, over ende.

Dette råb om hjælp vedblev hun uafbrudt med, midt i den tavse klynge der omgav hende. Disse furier, der plejede at håne og fornærme de modige dødsdømte, følte de sig blødere stemt ved synet af denne kvindes forfærdelse og hendes fortvivlede forsøg på at klamre sig fast til livet; de følte, at deres brøl ikke ville have været i stand til at overdøve disse angstens råb, der

tydede på en til vanvid grænsende fortvivlelse, der var udbrud af den dybeste rædsel.

Hoffmann rejste sig; hjertet stod næsten stille i hans bryst; han gav sig til at løbe efter karren ligesom de andre; en ny skygge i dette spøgelsesagtige optog, der fulgte en konges frille på hendes sidste vandring gennem livet.

Fru du Barry så ham, og råbte endnu en gang:

"Lad mig leve! lad mig leve! ... jeg giver alle mine ejendomme til nationen! Herre! ... frels mig!"

"O!" tænkte den unge mand, "det var mig, hun talte til! Stakkels kone, hvis øjekast har været så værdifulde, hvis ord ikke kunne opvejes med guld, hun har talt til mig."

Han standsede. Nu havde karren nået Revolutionspladsen. Igennem den ved en kold regn fortættede tåge kunne Hoffmann nu kun skelne to omrids; det ene af en hvid skikkelse, offeret, det andet en rød, skafottet.

Han så bødlerne slæbe den hvide kjole op ad trappen, han så den forpinte skabning gøre de sidste forsøg på modstand, derpå under frygtelige skrig tabe ligevægten og falde ned på blokken.

Hoffmann hørte hende endnu råbe:

"Nåde hr. bøddel! kun ét minut endnu, hr. bøddel! ..."

Og alt var forbi. Kniven faldt med en vild blinken.

Hoffmann gik bort og lod sig glide ned i den grav, som omgiver pladsen.

Det var et skønt skue for en kunstner, der var kommet til Frankrig for at søge indtryk og vinde ideer.

Gud havde ladet ham overvære en gruelig straffedom over hende, som havde hjulpet med at styrte riget i ulykke.

Denne fru du Barrys feje død syntes ham at udsone hendes brøde. Hun måtte da aldrig have kendt til stolthed, når hun ikke engang forstod at dø! Forstå at dø, ak! ja, det var på den tid den største dyd, som selv de, der aldrig havde kendt fordærvelsen, kunne udfolde.

Hoffmann måtte tilstå, at hvis han var kommet til Frankrig for at se noget helt særligt, så var hans rejse ikke gjort for intet.

Efter dernæst at have trøstet sig lidt med den filosofi, som man kan hente fra historien, sagde han endelig til sig selv:

"Teatret står endnu tilbage. Vel ved jeg, at hverken operadanserinden eller skuespillerinden i tragedien vil gøre indtryk på mig, efter at jeg har set dette skue; men jeg vil være overbærende. Man kan ikke fordre for meget af kvinder, der kun dør for sjov."

"Men først vil jeg dog mærke mig denne plads rigtigt, så jeg ikke oftere kommer i nærheden af den."

9. Prins Paris' Dom

Hoffmann holdt af de pludselige overgange. Efter at have set Revolutionspladsen og det larmende folk omkring skafottet, den mørke himmel og blodet, trængte han til lysekronernes glans, den glade mængde, blomster og liv. Han var ikke aldeles overbevist om, at det skue, han havde set, ville udslettes af hans sjæl ved dette middel; men han ville dog i det mindste adsprede sine øjne, og overbevise sig om, at der dog endnu gaves levende og lattermilde mennesker i verden.

Så gik han da i operaen; men han kom derhen uden at vide, hvorledes det var gået til. Hans bestemmelse var gået foran ham, og han havde fulgt den, som den blinde følger sin hund, mens hans ånd fulgte en helt anden vej mod helt andre indtryk.

Ligesom på Revolutionspladsen var der også her på boulevarden, hvor dengang operahuset lå, der hvor nu Port-Saint-Martin ligger, en stor menneskestimmel.

Hoffmann standsede ved denne stimmel og så på plakaten.

Man gav "Prins Paris' Dom", pantomimisk ballet i tre akter, af den unge hr. Gardel, en søn af Marie Antoinettes danselærer, af den hr. Gardel, som senere blev kejserens balletmester.

"Prins Paris' Dom," gentog digteren sagte hen for sig, mens han så skarpt på plakaten, som om han både gennem øjne og øren ville indprente disse ord i sin hukommelse og fatte deres betydning, "Prins Paris' Dom!"

Men forgæves gentog han ordlyden af ballettens titel, den forekom ham dog meningsløs, så vanskeligt var det for ham at

komme bort fra de gruelige minder, der opfyldte hans sjæl, og at følge den unge hr. Gardels værk, og sætte sig hen i Homers Iliade.

Hvilken vidunderlig tid man dog dengang levede i, da man på en og samme dag om morgenen kunne overvære domfældelsen, om eftermiddagen klokken fire henrettelsen, om aftenen se på dansen, og endelig, når man gik hjem fra disse sindet angribende skuespil, kunne vente selv at blive fængslet!

Hoffmann blev enig med sig selv om, at han, hvis han ikke af en anden fik at høre, hvad der blev spillet, ikke ville kunne fatte det af sig selv, og han måske stod i fare for at blive gal på stedet, med denne plakat for øje.

Han nærmede sig derfor en tyk herre, der med sin kone dannede afslutningen på optoget; tykke folk holder jo altid meget af at være bagest med deres koner, og sagde til ham:

"Med tilladelse, min herre, hvad spilles der i aften?"

"Det kan De jo se på plakaten, herre," svarede den tykke, "der gives *Prins Paris' Dom*."

"Prins Paris' Dom ..." gentog Hoffmann, "O! javel, *Prins Paris' Dom*; nu ved jeg, hvad det vil sige."

Den tykke herre så på den forunderlige spørger, og trak med en yderst foragtelig mine på skuldrene ad den unge mand, der i denne rent mytologiske tid et øjeblik havde kunnet glemme, hvad "Prins Paris' Dom" var for noget.

"Ønsker De en forklaring af balletten, borger?" spurgte en, der handlede med små bøger, idet han nærmede sig til Hoffmann.

"Ja, giv hid!"

Dette var for vor helt endnu et bevis på, at han gik i teatret, og det var ham nødvendigt.

Han åbnede bogen og lod øjet løbe hen over bladene.

Bogen var nydeligt trykt på smukt hvidt papir, og forøget med en fortale af forfatteren.

"Hvor mennesket dog er et forunderligt væsen!" tænkte Hoffmann, idet han så på den nogle linjer lange fortale, som han endnu ikke havde læst, men skulle til at læse, mens han selv blandede sig ind i den almindelige menneskemasse, og gik alene, egenkærlig og ligegyldig på den vej, som hans lyster og hans ærgerrighed foreskrev ham!

- At tænke sig denne unge hr. Gardel, som lod sin ballet opføre den 5. marts 1793, seks uger efter kongens henrettelse, seks uger efter en af de største verdensbegivenheder i vor tid!

På den dag, da balletten er gået, har han haft sin særegne spænding midt i den almindelige spænding; hans hjerte har banket, når der blev klappet; og havde man i dette øjeblik talt til ham om den begivenhed, som endnu rystede verden, eller nævnte Ludvig den Sekstendes navn for ham, så ville han med forbavselse have sagt: "Ludvig den Sekstende, Ludvig den Sekstende? Hvem taler De om?" Og endelig har han, næsten som om hele verden fra den dag af, da han havde overgivet sin ballet til offentligheden, ikke kunne have andet at tænke på end denne teaterbegivenhed, sat sig hen og skrevet en fortale til forklaringen af hans pantomime. Nå! lad os da læse denne fortale og se, om man, uden at se efter den dato, på hvilken den er skrevet, i den kan finde spor af de begivenheder, der er foregået på samme tid, som den er affattet.

Hoffmann lænede sig op ad rækværket omkring teatret og læste:

"Jeg har altid lagt mærke til, at det i den mindste ballet især var dekorationernes glimrende udstyrelse i forbindelse med livligt afvekslende og behagelige adspredelser, der trak bedst hus og fremkaldte det største bifald."

"Man må tilstå," tænkte Hoffmann, "at den mand har gjort en vigtig opdagelse," og i det samme kunne han ikke tilbageholde et smil over denne grundige barnagtighed i forfatterens skrift. "Nå, så han har opdaget, at det tiltrækkende ved balletten ligger i dekorationernes glimrende virkning og i de livligt afvekslende behagelige adspredelser. Hvor det er høfligt mod de herrer Haydn, Pleyel og Mehul, der har lavet musikken til *Prins Paris' Dom*! Videre!"

"Efter at have gjort denne bemærkning, har jeg søgt mig et emne, der kunne bringe de overordentligt talentfulde dansere, som alene findes i Paris, til at fremtræde i deres rette lys, og som ville tillade mig at udvikle de ideer, som tilfældet måtte indskyde mig. Den digteriske historie er den uudtømmelige kilde, som en balletmester især bør øse af; denne bane er ikke uden torne; men man må skyde dem til side for at kunne plukke rosen."

"O, nej! den sætning fortjente at omfattes af en gylden ramme!" udbrød Hoffmann. "Kun i Frankrig kan man skrive noget sådant!" Og han gav sig til at tage bogen nærmere i øjesyn, mens han beredte sig til at fortsætte denne underholdende læsning, der begyndte at opmuntre ham: Men hans ånd, der et øjeblik var blevet revet ud af sin oprindelige sørgelige retning, kom lidt efter lidt tilbage til samme;

bogstaverne løb i ét for hans øjne, han lod den hånd, der holdt "Prins Paris' Dom", synke; hans øjne fæstede sig til jorden, og han mumlede:

"Stakkels kone!"

Det var fru du Barrys skygge, som endnu en gang skød gennem den unge mands hjerne.

Derpå rystede han på hovedet, som om han med magt ville jage tanken om den mørke virkelighed ud af det, og mens han derpå stak det lille hæfte i lommen, købte han en billet og gik ind i teatret.

Salen var fuld og oversvømmet med blomster, juveler, silke og blottede skuldre. Der var en umådelig summen, en summen af kvinder, der var overøste med vellugtende sager, en summen af letfærdige talemåder, som om man var i en sværm af tusinder af fluer, der var lukket inde i en papirsæske, en summen af ord, som i ånden efterlader et lignende spor, som sommerfuglens vinger på barnets fingre, når det griber den og efter to minutters forløb, når det ikke længere ved, hvad det vil gøre med den, strækker hånden ud i luften og sætter den i frihed.

Hoffmann tog plads i nærheden af orkesteret, og under påvirkning af den brændende varme i salen, opnåede han et øjeblik at bilde sig ind, at han havde været der fra morgenstunden af, og at den sørgelig død, som bestandigt svævede for hans indre øje, kun var et mareridt, ikke virkelighed. Og nu gled hans tanke, der som alle andre menneskers havde to spejle, et for hjertet og et for ånden, næsten umærkeligt, i naturlige skridt, under påvirkning af de behagelige indtryk, over på denne unge, blide pige, som han

havde efterladt i sit hjem, og hvis billede i medaljonen forekom ham at møde hans hjerte med sit hjerteslag.

Han så på alle disse kvinder rundt omkring ham, på alle disse hvide skuldre, lyse og mørke hår og buttede arme, på alle disse hænder, der enten legede med en vifte, eller forførerisk ordnede blomsterne i en hårpynt, og nu smilede han hen for sig, idet Antonias navn gled over hans læber, som om dette navn var mægtigt nok til at forjage enhver sammenligning mellem hende, som bar det, og de kvinder, som var forsamlede her og kunne hensætte ham i en verden af minder, der tusinde gange stod over hele denne virkelighed, hvor smuk den for resten ellers måtte være. Og, som om dette endnu langt fra var nok, som om han behøvede at frygte for, at det billede, som han i sine tanker så i det fjerne, skulle opløse sig i et rent ideal, svinde ind til en drøm, stak Hoffmann sin hånd ind på sit bryst og greb om medaljonen, som en frygtsom lille pige, der griber en fugl i reden, og efter at have overbevist sig om, at ingen kunne se ham og med et blik fordunkle det yndige billede, som han havde i sin hånd, tog han sagte den unge piges billede frem, holdt det op for sine øjne, og kastede et øjeblik et af kærlighed og beundring luende blik på det, trykkede det med ærefrygt til sine læber, og skjulte det så igen tæt ved sit hjerte med en bevægelse, som om han kun stak sin hånd ind under vester, så at ingen kunne ane, hvad det var, der fremkaldte et så lyksaligt udtryk på den unge mørkhårede, blege tilskuers ansigt.

Nu blev der givet tegn, og de første takter af ouverturen fløj glade ud af orkesteret, som stridslystne bogfinker fra en busk.

Hoffmann satte sig og gjorde et forsøg på at komme til at ligne andre mennesker, det vil sige blive en opmærksom

tilskuer, og lyttede efter musikken.

Men efter fem minutters forløb hørte han intet mere, og ville ikke længere høre noget; med sådan musik kunne man ikke fængsle Hoffmanns opmærksomhed, så meget mere som han hørte den to gange, da hans nabo, sandsynligvis en stamgæst i operahuset, en beundrer af de herrer Haydn, Pleyel og Mehul, med nynnende fistelstemme og overordentlig nøjagtighed fulgte de forskellige melodier. Foruden denne ledsagelse med munden spillede dilettanten et andet til med fingrene, idet han med en udmærket færdighed, med sine lange, tilspidsede negle slog takten på en tobaksdåse, som han holdt i sin venstre hånd.

Med den for alle forskere egne nysgerrighed, som altid danner et grundtræk i deres karakter, gav Hoffmann sig nu til at iagttage denne person, der sad dér og indpodede sit eget lille orkester på hovedorkestret.

Og personen fortjente virkelig også at tages i nærmere øjesyn.

Tænk Dem en lille mand i sort kjole, sort vest og sorte benklæder, med hvid skjorte og hvidt halstørklæde, begge dele så hvide, så blændende hvide, at det gjorde ondt i øjnene at se på dem, ligesom når man ser på den blanke frostsne. Tænk Dem så halvdelen af denne lille mands magre, som voks gennemsigtige hænder, der trådte frem på de sorte benklæder, som om de var oplyste indvendig fra, skjult under et par omhyggeligt krusede batistes manchetter, der nærmest så ud som et par hvide liljeblade, og De vil da have et billede af hele manden. Se dernæst på hovedet! se på det, som Hoffmann så på det, med nysgerrighed og forbavselse! forestil Dem et ægformet ansigt med en pande, blank som elfenben, med få strittende

hår, der står i buske hist og her omkring på hovedet ligesom træbuske på en græsplet. Udelad alt, hvad der kunne have lighed med øjenbryn, og tænk Dem under det sted, hvor de skulle være, to huller med et par kolde, glasagtige øjne i, der næsten bestandigt hvilede på ét punkt, og som man så meget desto mere fristedes til at antage for livløse, som den lysplet, der af Gud er nedlagt i øjnene på andre mennesker som et glimt fra livets arnested, aldeles manglede i dem. Disse øjne er blå som safiren, uden mildhed, uden hårdhed. De ser, det er vist, men de betragter ikke nogen. En tør, fin, spids næse, en lille mund med læberne halvt åbne, og bag dem to rækker, ikke hvide, men ligesom huden voksagtige tænder, der så ud, som om de var svagt overstrøget med blegt blod, en spids, omhyggeligt raget hage, fremspringende kindben, hule kinder, så at man i hver kunne gemme en valnød; således var den ved Hoffmanns side siddende tilskuers ejendommelige udseende.

Denne mand kun lige så godt være halvtreds som tredive år.

Det ville ikke have været forunderligt, om han havde været firs, og det ville ikke have været usandsynligt, at han kun var tolv år gammel. Han så ud, som han kunne været kommet til verden i samme skikkelse, som han sad der. Sandsynligvis havde han aldrig været yngre, og det var muligt, at han så ældre ud, end han var.

Det var rimeligt, at man, når berørte hans hud, ville havde den samme følelse som ved berøringen af et lig eller en slange.

Af og til åbnede han munden lidt mere, når han ret følte sig henrevet af musikken, og så dannede der sig på hver sin side af munden tre symmetriske små folder, der slog en halvkreds om mundvigen, og holdt sig i fem minutter, efter hvilken tid de

igen lidt efter lidt forsvandt, som de kredse, der opstår i vandet ved faldet af en sten, og som hele tiden bliver større og større i omkreds og svagere og svagere i omrids, indtil de til sidst endelig atter forsvinder i den øvrige vandflade.

Hoffmann kunne ikke blive træt af at se på denne mand, der følte, at han var genstand for en nøjere prøvelse, men ikke af den grund lod sig lokke til at sige et ord. Denne hans billedstøtteagtighed var så stor, at vor digter, der allerede på den tid havde spiren i sig til den fantasifuldhed, som senere skulle fremkalde hans Coppelius, med hænderne støttet mod den bænkeryg, som var foran ham, lagde sit legeme forover, drejede hovedet til højre og forsøgte på at få ham at se lige forfra; hidtil havde han jo nemlig kun set ham fra siden.

Den lille mand så uden forundring på Hoffmann, smilede til ham, tilkastede ham en lille venskabelig hilsen, vedblev at se i retning af et for alle andre usynligt punkt, samt at ledsage orkestret med sin musik.

"Det er besynderligt," sagde Hoffmann til sig selv, "jeg ville have væddet på, at han ikke var levende."

Og som om han endnu ikke ret var overbevist om, at der var liv i det øvrige legeme, uagtet han havde set, at hovedet var levende, kastede han på ny et blik på dette underlige væsens hænder. Da fik han en ny grund til forbavselse. På den ibenholtstobaksdåse, som disse hænder legede med, glimrede der et lille dødningehoved i diamanter.

Hele denne dag skulle fra begyndelsen til enden have et fantastisk anstrøg for Hoffmann, men han var fast besluttet på at komme til bunds i denne sag, og bøjede sig nu ned, som han før havde lagt sig forover, og fæstede sine øjne så fast på

tobaksdåsen, at hans læber var lige ved at berøre den hånd, som holdt den.

Manden, der havde været således genstand for omhyggelig prøvelse, overrakte, da han så, hvor stor interesse hans tobaksdåse havde for hans nabo, tavs dåsen til samme, for at han kunne bese den i ro og mag.

Hoffmann modtog den, drejede og vendte den over tyve gange og åbnede den endelig.

Der var tobak i den!

10. Arsène

Efter med største opmærksomhed at have undersøgt tobaksdåsen, gav Hoffmann den med et stiltiende tegn på sin taknemlighed tilbage til sin ejermand, der besvarede dette med en lige så artig, men om muligt endnu mere tavs genhilsen.

"Jeg vil dog prøve, om han også kan tale," mumlede Hoffmann derpå, vendte sig om til sin nabo og sagde:

"Jeg må bede Dem undskylde mig, min herre; men dette lille dødningehoved i diamanter på Deres tobaksdåse satte mig i begyndelsen i stor forbavselse, da det jo er en meget sjælden prydelse på sligt et stykke."

"Ja, jeg tror virkelig også, at denne dåse er den eneste af sin slags," svarede den ubekendte med en stemme, hvis klang havde meget tilfælles med lyden af sølvpenge, der slås mod hinanden; "det er en gave fra erkendtlige arvinger, hvis fader jeg havde i kur."

"De er altså læge?"

"Ja, min herre."

"Og De helbredte disse unge folks fader?"

"Nej, omvendt, min herre, vi var så uheldige at slå ham ihjel."

"Men hvorledes skal jeg da forslå ordet *erkendtlige*?"

Lægen gav sig til at le.

Hans svar forhindrede ham ikke i at nynne videre, og midt i sin nynnen fortsatte han:

"Ja, jeg tror nok, at jeg har slået den gamle mand ihjel."

"Hvorledes?"

"Jeg prøvede et nyt middel på ham. O, min Gud! En time efter var han død. Det var virkelig besynderligt nok."

Og derpå sang han videre.

"De holder tilsyneladende meget af musik, min herre?" spurgte Hoffmann.

"Ja, min herre, især af denne."

"Nej men hør dog," tænkte Hoffmann, "han er nok lige klog på musik og lægevidenskab."

Nu gik tæppet op.

Den underlige doktor tog sig en pris, satte sig så godt til rette som muligt, på en måde, der viste, at han ikke ville gå glip af det mindste ved skuespillet.

Imidlertid sagde han dog til Hoffmann, som en løst henkastet gisning:

"De er tysker?"

"Ja."

"Jeg kunne straks af Deres udtale gætte Deres fødestavn; et smukt hjem, men en hæslig udtale."

Hoffmann bukkede i anledning af denne halvt artige, halvt dadlende udtalelse.

"Og hvorfor er De kommet til Frankrig?"

"For at se."

"Og hvad har De så fået at se?"

"Jeg har set en blive guillotineret."

"Har De i dag været på Revolutionspladsen?"

"Ja."

"Så har De set fru du Barry blive henrettet."

"Ja," svarede Hoffmann med et suk.

"Jeg har kendt hende meget nøje," vedblev doktoren med et betydningsfuldt blik, der fortolkede ordet "kendt" i dets mest udstrakte betydning. "Det var dog, min sandten, en dejlig pige!"

"Har De også haft hende som patient?"

"Nej, men hendes neger, Zamore."

"Den usling! Efter hvad man har fortalt mig, er det ham, der har angivet sin herskerinde."

"Ja, rigtigt; han var en ivrig fædrelandsven, denne lille neger."

"De kunne gerne have båret Dem lige sådan ad med ham som med den gamle mand, ham med tobaksdåsen."

"Til hvilken nytte? Han havde jo ingen arvinger."

Og doktoren lo atter.

"Og De var ikke til stede ved denne henrettelse for et øjeblik siden," begyndte Hoffmann, der følte en uimodståelig trang til at tale om den stakkels skabning, hvis blodige billede ikke ville vige fra ham.

"Nej, var hun blevet mager?"

"Hvem?"

"Grevinden."

"Det er jeg virkelig ikke i stand til at sige Dem."

"Hvorfor ikke?"

"Fordi jeg så hende for første gang, da hun kom kørende på karren."

"Det var skade. Det ville jeg nok vide, for jeg har kendt hende, da hun var meget fed; men i morgen kan jeg få hendes legeme at se. Ih! Pas på! Se der!"

Med disse ord pegede lægen ind på scenen, hvor i dette øjeblik hr. Vestris, som spillede Paris' rolle, viste sig på

Idabjerget og vred og snoede sig på de mest utænkelige måder med nymfen Oenone.

Hoffmann så efter det, som hans nabo viste ham; men da han nu havde overbevist sig om, at denne mørke læge var aldeles optaget af, hvad der foregik på scenen, og at det, han nylig havde fortalt ham, slet intet indtryk gjorde på ham, sagde han til sig selv:

"Det kunne dog være morsomt, hvis man kunne se, hvordan denne mand ser ud, når han græder."

"Kender De stykkets emne?" begyndte doktoren igen efter nogle minutters tavshed.

"Nej, min herre."

"O, det er meget underholdende. Ja, der såmænd ligefrem rørende scener i det. En af mine venner og jeg fik såmænd forleden aften tårer i øjnene."

"En af hans venner!" tænkte vor digter; "hvad mon det vel kan være for et væsen, som kan være en ven af denne mand? Det er bestemt en graver."

"Ah! Ah! Bravo, bravo, Vestris!" råbte den lille mand og klappede i hænderne.

Den scene, som således fik vor læges bifald, var den, hvori, efter hvad den lille bog, som Hoffmann havde købt ved indgangen, fortalte, Paris griber sit kastespyd og iler de af rædsel betagne hyrder til hjælp mod en frygtelig løve.

"Jeg er ellers ikke nysgerrig," sagde doktoren, "men jeg ville dog gerne have set løven."

Hermed endte første akt.

Nu rejste doktoren sig, lænede sig op mod den stol, der stod foran hans, ombyttede tobaksdåsen med en lille lorgnet, og

begyndte at tage salens damer i nærmere øjesyn.

Hoffmann fulgte uvilkårligt lorgnettens retning og så nu med forbavselse, at den, på hvem den rettede sig, øjeblikkelig skælvede og straks så hen på den, der lorgnetterede hende, som om hun beherskedes af en usynlig magt. Så længe lorgnetten var rettet mod hende, forblev hun i den samme stilling.

"Er denne lorgnet også en gave fra en arving, hr. doktor?" spurgte Hoffmann.

"Nej, jeg har fået den af hr. de Voltaire."

"Har De da også kendt ham?"

"Meget nøje; vi var meget gode venner."

"Var De måske hans læge?"

"Nej, han troede ikke på lægevidenskaben. Det var jo grumme lidt, han i det hele taget troede på."

"Skulle det virkelig være sand, at han i sit dødsøjeblik dog har bekendt sig til kristendommen?"

"Han? Arouet? nej aldrig! han har ikke blot ikke omvendt sig, men han har tilmed handlet ilde med den præst, der blev sendt til ham, for at stå ham bi i hans sidste stund! Det kan jeg sige med bestemthed, da jeg selv var til stede ved den lejlighed."

"Hvad gjorde han da?"

"Arouet skulle til at dø; Torsac, hans præst, iler til ham, og spørger straks ved sin indtrædelse, ret som om det hastede ganske forfærdeligt:

'Min herre, tror De på den af Jesus Christus forkyndte treenige Gud?'

'O, hr. pastor, lad mig nu dø i fred!' svarede Voltaire.

'Sig mig dog blot, om De anerkender Christus som Guds søn!'

'I Djævelens skind og ben, tal ikke til mig om det menneske!' råbte Voltaire, samlede sine sidste kræfter og gav præsten et slag med den knyttede hånd i hovedet, hvorpå han døde. Oh, hvor måtte jeg le! min Gud, hvor måtte jeg le!"

"Ja, det var da virkelig også til at le ad," svarede Hoffmann i en ringeagtende tone, "således kunne man da også tænke sig, at forfatteren til *Møen* måtte dø."

"O, ja, *Møen*!" råbte den lille mand, "hvilket mesterværk, hvilket beundringsværdigt værk! jeg kender kun én bog, der kan måle sig med den."

"Og det er?"

"*Justine*, af hr. de Sade, kender De *Justine*?"

"Nej."

"Eller markis de Sade?"

"Heller ikke."

"Ja, ser De nu, unge herre," sagde doktoren atter med henrykkelse, "*Justine* er noget af det mest usædelige, man kan få at læse. Den handler om Crebillon den Yngre ... så ved De nok besked; den er dejlig. Jeg har haft en ung pige, som havde læst den, som patient."

"Døde hun ligesom den gamle mand?"

"Ja, men hun døde lykkelig, meget lykkelig."

Og lægens øjne flammede af glæde ved mindet om grunden til denne død.

Nu blev der givet tegn til, at anden akt skulle begynde. Det var Hoffmann kærkomment; hans nabo ængstede ham.

"O," sagde doktoren, idet han satte sig med et fornøjet smil, "nu skal vi se Arsène."

"Hvad er Arsène for et væsen?"

"Kender De ikke hende?"
"Nej, min herre."
"Men så kender De jo slet ingen ting, unge mand! – Arsène, ja, det er Arsène; dermed er alting sagt; men nu får De hende jo at se."
Og førend orkestret endnu var begyndt, havde lægen allerede nynnet flere takter af introduktionen til anden akt.
Tæppet gik op.
Teatret forestillede en med blomster og grønt bevokset grotte, der hvælvede sig over en bæk, som havde sit udspring ved foden af en klippe.
Hoffmann lagde sit hoved i sine hænder.
Det var åbenlyst, at det, som han så, ikke formåede at adsprede hans sørgelige tanker og de mørke minder, der havde fået ham til at søge derhen.
"Hvad kunne det nu vel have gjort?" tænkte han, idet han pludselig atter overlod sig til de om dagen modtagne indtryk, "hvad ville verden dog nu kunne være kommet til at lide, hvis man havde ladet denne stakkels kone leve? Hvad skade havde det kunnet afstedkomme, om dette hjerte var vedblevet med at slå, denne mund i at ånde? Hvad skade kunne det have gjort? Hvorfor skulle dette liv så brat afbrydes? Hvilken ret har man til at standse et liv midt i dets flor? Hun kunne dog gerne have været midt iblandt alle disse damer, mens hun nu, hun, som var elsket af en konge, ligger død hen under kirkegårdens muld, uden blomster, uden kors, uden hoved. Hvor hun skreg, min Gud, hvor hun skreg! og så i ét nu ..."
Hoffmann skjulte sin pande i sine hænder.

"Hvad har jeg at gøre her?" fortsatte han til sig selv, "o! jeg vil gå."

Og måske stod han virkelig i begreb med at gå, da hans øje, idet han løftede hovedet i vejret, faldt på en danserinde, som ikke havde været fremme i første akt, og som hele salen så på i dybeste stilhed, med tilbageholdt åndedræt.

"O, hvor den pige er smuk!" råbte Hoffmann højt nok til at blive hørt af sine nærmeste omgivelser og af danserinden selv.

Hun, som havde fremkaldt dette udbrud af beundring, så hen på den unge mand, som uvilkårlig havde givet sine tanker luft, og Hoffmann troede at kunne se et udtryk af taknemmelighed i hendes blik.

Han rødmede og skælvede, som om en elektrisk gnist var faret igennem ham.

Arsène, for hende var det, altså den danserinde, hvis navn den lille gamle mand havde udtalt, Arsène var virkelig en beundringsværdig skabning, en virkelig skønhed, ikke blot en pige, der nu en gang var kommet i ry.

Hun var høj, velskabt og blændende hvid under det røde, som dækkede hendes kinder. Hendes fødder var meget små, og når hun berørte teatergulvet, skulle man tro, at hendes fodspids hvilede på en sky, for man hørte ikke den ringeste lyd. Hun var så slank, så smidig, at en slange ikke ville være i stand til at bugte sig, som denne kvinde gjorde det. Hver gang, når hun i dansen bøjede bag over, skulle man tro, at hendes livstykke måtte sprænges, og hendes livfulde dans, hendes sikkerhed i alle hendes bevægelser tydede på, at hun var sig sin fuldkomne skønhed bevidst, og at hun besad en af disse fyrige karakterer,

som oldtidens Messalina, der måske kunne blive træt at noget lige i øjeblikket, men aldrig overmættet for bestandig.

Hun smilede ikke, som danserinder i almindelighed smiler, hendes purpurlæber skilte sig næsten aldrig ad – ikke fordi hun havde stygge tænder at skjule; for i det smil, som hun havde tilkastet Hoffmann, da han så ligefremt ganske højt havde udtalt sin beundring, havde vor digter fået lejlighed til at opdage to rækker perlehvide tænder, så rene, at hun vistnok kun dækkede dem med læberne, for at luften ikke skulle angribe dem. Hendes sorte, med et blåligt skær glinsende hår var indflettet med akantusblade og vindrueklaser, hvis skygge bevægede sig hid og did på hendes nøgne skuldre. Og hendes øjne! Ja, de var store, svømmende sorte og glimrende, så at de kastede et genskin over deres nærmeste omgivelser. Have Arsène danset i den mørke nat, så ville disse øjne have oplyst pladsen, hvor hun dansede. Hvad der ydermere gav denne unge pige et vist ejendommeligt præg, var, at hun uden nogen som helst grund i den nymferolle, som hun spillede eller rettere dansede, bar et lille sort fløjlshalsbånd, der lukkedes med et spænde eller dog med noget, der lignede et spænde, og som var sammensat af diamanter, der udstrålede en blændende ild.

Lægen betragtede denne kvinde ufravendt; hans sjæl, for så vidt som han havde nogen, syntes at klynge sig fast til den unge piges fod. Det behøver vel næppe at siges, at han ikke trak vejret, så længe hun dansede.

Da lagde Hoffmann mærke til en besynderlighed. Arsène måtte gå til højre eller venstre, frem eller tilbage, men hele tiden var hendes øjne dog rettede på doktoren, og der herskede en tydelig forbindelse mellem hans og hendes blikke. Ja, hvad

mere er, Hoffmann kunne tydeligt se, hvorledes strålerne, som udgik fra Arsènes halssmykke og fra dødningehovedet i doktorens tobaksdåse, ideligt mødtes på halvvejen i lige linje, blandede sig, kastede hinanden tilbage og glimrede i et eneste hvidt, rødt og gyldent stråleris.

"Må jeg låne Deres lorgnet, min herre?" bad Hoffmann, idet han åndede dybt og uden at dreje hovedet, for det var også ham umuligt at få øjet bort fra Arsène.

Doktoren strakte hånden ud imod Hoffmann ligeledes uden den ringeste drejning med hovedet, således at begges hænder et øjeblik forgæves søgte hinanden, før de opnåede endelig at mødes.

Hoffmann greb endelig lorgnetten og satte den for øjnene.

"Vidunderligt," mumlede han.

"Hvilket?" sagde doktoren.

"Intet, intet," svarede Hoffmann, der ville fæste hele sin opmærksomhed på det, som han så. Det var i virkeligheden også besynderligt.

Lorgnetten bragte genstanden så nær, at Hoffmann et par gange udstrakte hånden i den tro, at han måtte få fat i Arsène, der ikke syntes at være lige udenfor glasset, hvorigennem han så hendes billede, men snarere inde imellem lorgnettens to glas. Ikke den ringeste del af Arsènes skønheder undgik således vor tyskers øje, og hendes blikke, der allerede på afstand syntes så glimrende, kastede nu en lyskreds over hendes pande og bragte blodet til at koge i hendes årer over tindingerne.

Den unge mand var i heftig sindsbevægelse.

"Hvem *er* denne kvinde?" sagde han med svag stemme, uden at tage lorgnetten fra øjnene, uden at hvile et øjeblik.

"Det er Arsène, som jeg sagde Dem," svarede doktoren, hvis læber ene syntes at leve og hvis stirrende blik var uadskilleligt forbundet med danserinden.

"Denne pige har da sikkert en elsker?"

"Ja."

"Som hun igen holder af?"

"Ja."

"Og han er rig?"

"Meget rig."

"Hvem er det?"

"Se derhen til venstre ved prosceniet i parkettet."

"Jeg kan ikke dreje hovedet."

"Gør vold på Dem selv."

Hoffmann gjorde det, men det smertede ham i den grad, at han udstødte et skrig derved; det var som hans nakkesener var blevet forstenede, og som om de ved hoveddrejningen blev revet over.

Han så altså hen i den antydede retning.

På denne plads var der kun én mand, men denne mand, der lå sammenbøjet som en lurende løve på rækværkets fløjlsarmpuder, syntes også ene at kunne udfylde hele denne plads.

Det var en rig mand på to til tre og tredive år, med et af lidenskaber furet ansigt. Snarere skulle man tro, at et vulkansk udbrud end børnekopperne havde frembragt alle disse huller, hvis dybder krydsede sig i alle retninger i det fuldstændig oppløjede kød. Hans øjne var i grunden små, men syntes revet vidt åbne af en skærende sjælssmerte. Snart var de matte og hule som et uddødt krater, snart sprudede de flammer som en

vulkan i sit vildeste udbrud. Han ytrede ikke sit bifald ved håndklap, men ved at dundre i balustraden, og ved hver af hans bifaldsytringer var det, som om salen skulle styrte sammen.

"O," sagde Hoffmann, "er det også et menneske, ham, som jeg ser der?"

"Ja, ja, det er en *mand*," svarede den lille sorte, "ja, det er en mand, og tilmed en stor mand."

"Hvad hedder han?"

"Kender De ikke ham?"

"Nej, nej; jer er jo først kommet hertil i går."

"Nå, således! Det er Danton."

"Danton," gentog Hoffmann og gøs. "Ah, så han er Arsènes elsker?"

"Ja!"

"Og uden tvivl elsker han hende?"

"Til raseri, han er formelig vild i sin skinsyge."

Men hvor værdig Danton end kunne være til at tages i øjesyn, så havde Hoffmann dog igen rettet sine øjne på Arsène, hvis lydløse dans havde noget overnaturligt ved sig.

"Tør jeg bede Dem om en oplysning til, min herre?"

"Sig frem!"

"Hvad er det for en form, hun har på agraffen der i hendes halsbånd?"

"En guillotine."

"En guillotine!"

"Ja, man har dem ganske nydelige. Alle fornemme damer bærer mindst én sådan. Den, som Arsène bærer, har hun fået af Danton."

"En guillotine, en guillotine på en danserindes hals," gentog Hoffmann, der følte sig svimmel ved denne tanke, "en guillotine, og hvorfor?"

Og vor tysker, som man let kunne have antaget for en gal mand, strakte armene ud, som om han ville gribe en i dem, for ved et sælsomt optisk bedrag forsvandt af og til rummet mellem ham og Arsène aldeles, så at han bildte sig ind at føle sangerindens ånde på sin pande og fornemme åndedrættet i dette brændende bryst, hvis halvnøgne barm hævede sig som i en glædesrus. Hoffmann var kommet i denne overspændte tilstand, hvor det forekommer os, at vi ånder ild, ja har en fornemmelse, som om brystet skulle sprænges.

"Det er nok det er nok!" sagde han.

Men dansen vedblev, og Hoffmann kom i en sådan febrilsk tilstand, at de to stærkeste indtryk, han den dag havde modtaget, løb sammen i hans forestilling, så at han snart troede, at han så fru du Barry bleg og med afskåret hoved danse på teatret, snart så Arsène danse hen til skafottet og ind i bøddelens arme.

I den unge mands ophidsede fantasi løb blomster og blod, dans og dødskamp, liv og død ud i ét.

Men frem for alt følte han sig som ved elektricitet draget til denne kvinde. Hendes dans hvirvlede ham ind i en sanserus, hvori han glemte himmel og jord og kun attråede hende.

I denne tilstand havde Hoffmann kun én tilflugt, Antonias portræt, medaljonen på hans bryst, den rene kærlighed at sætte imod den sanselige, det rene, ædle mindes magt at modsætte den fristende virkelighed.

Han greb dette portræt og førte det til sine læber; men næppe havde han gjort denne bevægelse, førend han hørte sin nabos skarpe skoggerlatter og så hans spottende mine.

Da gemte Hoffmann rødmende medaljonen, hvor han havde taget den, sprang op, som drevet i vejret af en fjeder, og råbte:

"Lad mig komme ud, lad mig komme ud! Jeg kan ikke blive her længere!"

Og som en vanvittig gik han bort fra orkestret, trådte folk på fødderne og snublede over benene på de rolige tilskuere, der brummede over denne besynderlige herre, som således faldt på at forlade salen midt under balletten.

11. Anden opførelse af Prins Paris' Dom

Hoffmann flygtede ikke ret langt. På hjørnet af Saint-Martin-gaden stod han stille.

Hans åndedræt var pustende, hans pande var badet i sved.

Han lod sin venstre hånd glide hen over sin pande, lagde den højre på brystet og trak vejret dybt.

I dette øjeblik var der en, der lagde sin hånd på hans skuldre.

Han skælvede.

"Ih, ja ved Gud! Det er ham!" sagde en stemme.

Han vendte sig om og gav et skrig fra sig.

Det var hans ven, Zacharias Werner.

De to unge mennesker kastede sig i hinandens arme.

Og derpå krydsedes disse to spørgsmål:

"Hvad gør du her?"

"Hvor skal du hen?"

"Jeg kom hertil i går," sagde Hoffmann, "jeg har set fru du Barry blive henrettet, og for at adsprede mig gik jeg i operaen."

"Og jeg er kommet hertil for et halvt år siden, i fem måneder har jeg set guillotinen i stadig gang med tyve til fem og tyve ofre om dagen, og for at adsprede mig spiller jeg."

"Nå så!"

"Går du med?"

"Nej tak!"

"Du gør uret, jeg er i held; med din sædvanlige lykke ville du kunne vinde en formue, du må jo kede dig rasende i operaen, du, som er vant til ordentlig musik; kom du med mig, så skal du få en god musik at høre!"

"Musik?"

"Ja, guldstykkernes, og desuden er der, hvor jeg går hen, alle adspredelser forenede, yndige pigebørn, delikate aftensmåltider og et glubende spil."

"Tak, min ven, det er mig umuligt, jeg har lovet, ja, hvad mere er, jeg har svoret på ..."

"Til hvem?"

"Til Antonia."

"Du har altså set hende?"

"Jeg elsker hende, min ven, jeg tilbeder hende."

"Nå! Nu kan jeg forstå, at det er det, der har holdt dig tilbage, og du har tilsvoret hende ...?"

"Jeg har tilsvoret hende, at jeg ikke ville spille og ..."

Hoffmann betænkte sig.

"Og, hvilket videre?"

"At jeg ville være hende tro," stammede Hoffmann.

"Ja, så må du ikke komme i nærheden af nummer 113."

"Hvad er "nummer 113" for noget?"

"Det er det hus, som jeg nylig talte om – jeg, som ikke har aflagt noget løfte, går derhen. – Farvel Theodor!"

"Farvel Zacharias!"

Og Werner gik bort, mens Hoffmann blev stående som fastnaglet til pletten.

Da Werner var gået omkring et hundrede skridt væk, huskede Hoffmann på, at han glemt at spørge ham om hans

bopæl, og at den eneste adresse, Zacharias havde ham, var den på spillestedet.

Men denne adresse stod skrevet i Hoffmanns hjerne, som på døren til dette skæbnesvangre hus med tal af ild!

Imidlertid havde det, som var foregået, for en del bragt Hoffmanns selvbebrejdelser til at tie. Således er den menneskelige natur altid overbærende med sig selv, overbærende på grund af sin egenkærlighed.

Han havde holdt sit løfte til Antonia spillet angående, og mente således, at han endnu ikke havde brudt sin ed; men han glemte rent, at det var fordi han var ganske nær ved at bryde den vigtigste del af sin ed, at han stod der som fastnaglet til hjørnet af Boulevarden og Saint-Martin-gaden.

Men, som jeg har sagt, hans modstand mod Werner havde gjort ham overbærende med hensyn til Arsène. Han besluttede da at følge en mellemvej, og i stedet for at gå tilbage til operasalen, hvortil hans fristerånd af al magt drev ham, at vente ved skuespillernes udgang for at se hende tage bort.

Hoffmann kendte alt for godt, hvorledes teatre bygges, til ikke snart at finde denne dør. Han så i Boudy-gaden en lang, dårligt oplyst, uren og fugtig gang, i hvilken smudsigt klædte mænd bevægede sig som skygger, og han begreb, at det måtte være igennem denne dør, at de stakkels dødelige, som den røde og hvide sminke, gazen, silketøjet og pailletterne forvandlede til guder og gudinder, kom og gik.

Tiden løb hen, sneen faldt, men Hoffmann var så bevæget ved det vidunderlige syn, han havde haft, og som havde noget overnaturligt ved sig, at han intet følte til den kulde, der syntes at forfølge de forbigående. Forgæves forvandlede ånden, der

kom ud af hans mund, sig næsten til en damp, som kunne føles og tages på; hans hænder brændte og hans pande perlede. Ja, hvad mere er, han stod ganske stille, lænet op til muren, med øjnene hæftet på gangen; så at sneen, der stadig faldt tættere og tættere, lidt efter lid endelig havde kastet sig som et helt hvidt lagen over den unge student med hans tyske hue og snorefrakke, og givet ham udseende af at være en marmorstøtte.

Endelig begyndte folk, eftersom deres arbejde på teatret var forbi, at komme ud gennem denne gang. Først kom politivagten, så maskinfolkene, så alle disse unævnelige forretningsfolk, som lever af teatret, så de mandlige kunstnere, der var hurtigere færdige med omklædningen, og så damerne og endelig den smukke danserinde, som Hoffmann straks genkendte, ikke blot på hendes yndige ansigt, men på hendes smidige bevægelse i gangen og endelig endnu tydeligere på fløjlshalsbåndet og det glimrende vidunderlige diamantsmykke, som Rædselstiden havde bragt i mode.

Næppe havde Arsène nået udgangsdøren, førend der, forinden Hoffmann endnu havde haft tid til at gøre den mindste bevægelse, kørte en vogn frem; døren blev åbnet, og den unge pige hoppede ind lige så let, som om hun endnu dansede inde på teatret. Igennem ruden kunne man se en skygge, som Hoffmann troede at genkende som Dantons profil, og derpå fo'r vognen, uden at der blev givet kusken nogen befaling om, hvor han skulle køre hen, af sted i galop.

Alt dette, som vi her har brugt en hel del linjer og tid til at fortælle, skete med lynets fart.

Hoffmann udstødte et svagt skrig, da han så vognen haste bort, rev sig løs fra muren, som om han havde været en statue, der sprang ud af sin niche, og løb efter vognen.

Men den var blevet trukket af to alt for raske heste, til at den unge mand, hvor hurtig han end måtte have været i sit rasende løb, skulle have kunne indhente den.

Så længe den fulgte boulevarden, gik al ting godt; selv op ad Bourbon-Villaneuve-gaden, der var blevet omdøbt til "Den nye Ligheds Gade", var der endnu håb, men på Victoire-torvet, der nu havde fået navnet "Folkesvirens Torv", drejede den af til højre og forsvandt for Hoffmanns øjne.

Da han nu hverken ophidsedes af synet eller lyden, sagtnede den unge mand sit løb: Et øjeblik standsede han på hjørnet af Neuve-Eustache-gaden og støttede sig mod muren for at få vejret, men da han hverken kunne høre eller se noget mere, søgte han at finde sig til rette, da det forekom ham på tiden at gå hjem.

Det var ikke nogen let sag for Hoffmann at finde gennem dette virvar af gader, som danner et næsten uopløseligt væv fra enden af Saint-Eustache-gade indtil Corraille-kajen. Men takket være de talrige patruljer, der strejfede rundt i gaderne, hans i god orden værende pas, der ved påtegningen af bommen beviste, at han først var kommet til byen aftenen forud, fik han af borgermilitsen så gode oplysninger, at han endelig fandt sin bopæl og kom op på sit lille værelse, hvor han lukkede sig inde, tilsyneladende alene, men i virkeligheden i selskab med de levende minder fra de begivenheder, han havde oplevet i dagens løb.

Fra denne tid beherskedes Hoffmann mest af to syner, af hvilke det ene lidt efter lidt forsvandt, mens det andet trådte stærkere og stærkere frem.

Det forsvindende syn var fru du Barrys blege, af rædsel fordrejede ansigt, mens hun slæbtes fra fængslet til karren og fra karren op på skafottet.

Det som trådte stærkere og stærkere frem, var den smukke danserindes livfulde smilende ansigt, mens hun hoppede fra teatrets baggrund hen til forgrunden og derfra hvirvlede sig hen til den ene eller den anden side af prosceniet.

Hoffmann gjorde sig al optænkelig umage for at løsrive sig fra dette syn; han tog en blyant frem og skitserede, sin violin ud af kassen og spillede, greb pen og blæk og skrev vers. Men i versene han skrev, holdt han lovtaler over Arsène, melodien han spillede, var den, under hvilken hun var kommet frem på scenen, og hvis hoppende takter ligesom bar hende på sine vinger, og endelig, de udkast han lavede, var billeder af hende med fløjlshalsbåndet og dets vidunderlige prydelse.

Hele natten, den følgende dag, den påfølgende nat og dagen derefter så Hoffmann kun én eller to ting: På den ene side den fantastiske danserinde, på den anden den ikke mindre fantastiske doktor. Der bestod et gensidigt forhold mellem disse i Hoffmanns tanker, så at han ikke formåede at opfatte den ene uden at den anden var med. Heller ikke så han i sine drømme altid blot Arsène danse, nej, orkestret brusede for hans øren, han hørte doktoren nynne og tromme løs på sin tobaksdåse, og af og til gik et lyn forbi hans øje, og blændede ham med stråleglansen fra doktorens diamanter i dødningehovedet og Arsènes i guillotinen, og endelig så han

lægens stive blik, der syntes efter forgodtbefindende at drage den skønne danserinde til sig eller støde hende tilbage, ligesom slangens øje hidlokker eller bortstøder den fugl, som det fortryller.

Tyve, hundrede, ja tusinde gange i disse to dage tænkte Hoffmann: "Du skal dog gå derhen igen i aften;" men lige til det sidste havde han hver gang kastet fristelsen tilbage og lovet sig selv ikke at give efter for den; men han havde måttet ty til alle midler for at tilkæmpe sig denne sejr. Først havde han taget sin medaljon frem, og så havde han villet skrive til Antonia; men Antonias billede så så sørgmodigt ud, at Hoffmann lukkede medaljonen i næsten lige så hurtigt, som han havde fået den frem; og allerede de første linjer i hvert brev, som han begyndte på, var så forvirrede, at han rev ti breve i stykker inden han havde fået skrevet en tredjedel af en side.

Endelig nærmede denne store anden dag efter det første besøg i operaen sig sin ende; nu åbnedes teatret, nu slog klokken syv, og ved det sidste slag, sprang Hoffmann som bortført med magt ned ad trappen og ilede ad Saint-Martin gaden til.

Denne gang brugte han ikke et kvarter, denne gang kom han, uden at behøve at spørge om vejen, som om en usynlig fører ledede hans fod, på mindre end ti minutter til operahusets indgang.

Men sært nok var indgangen denne gang ikke, således som to dage tidligere, belejret af tilskuere, enten fordi en Hoffmann ubekendt hændelse havde gjort skuespillet mindre tillokkende, eller måske fordi tilskuerne allerede var gået ind.

Hoffmann kastede sine syv livres til billettøren, fik sin billet og ilede ind i salen.

Men salen havde aldeles skiftet udseende. For det første var den kun halvt fuld, dernæst så han i stedet for de nydelige damer og fornemme herrer, som havde han troet, at han skulle gense, kun kvinder i morgenkjoler og mænd i jakobinertrøjer; ingen ædelstene, ingen blomster, ingen blottede barme, der bølgede sig i et fornemt teaters vellysteåndende luft; lutter runder huer og røde huer, alle besat med en national kokarde; lutter mørke dragter, en sorgens sky over alle ansigter, og endelig på hver sin side af salen en hæslig buste med et forvredet ansigt, det ene leende, det andet sørgmodigt – en buste af Voltaire og en af Marat.

Ved prosceniet var der et næppe oplyst hul, et mørkt og tomt rum – hulen var der, men løven var forsvundet.

Ved orkestret var to pladser ledige ved siden af hinanden. Hoffmann gik hen til den ene af dem; det var hans.

Den anden var den, som doktoren havde haft, men som vi har sagt, pladsen var tom.

Første akt gik, uden at Hoffmann hørte efter musikken eller så på skuespillerne.

Musikken havde han lært kende og skatte ved sit første besøg.

Skuespillerne havde liden eller ingen værdi for ham; det var ikke for at se dem, han var kommet. Han var kun kommet for at se Arsène.

Tæppet faldt og gik atter op til anden akt, og balletten begyndte.

Den unge mand var i en yderst forventningsfuld spænding; hele hans tanke, sjæl og hjerte var rettet på skuepladsen.

Nu ventede han at se Arsène.

Pludseligt udstødte Hoffmann et skrig.

Det var ikke længere Arsène, der gav Floras rolle.

Den pige, der kom frem var en fremmed, en pige som alle piger.

De spændte nerver slappedes, og Hoffmann sank sammen med et langt suk og et blik rundt omkring til alle sider.

Den lille, sorte mand var nu på sin plads; kun havde han ikke længere sine diamantspænder, sine diamantringe på og sin tobaksdåse med diamant-dødningehovedet i hånden.

Hans spænder var af kobber, ringene af forgyldt sølv og hans tobaksdåse af mat sølv.

Han sang ikke længere og slog ikke længere takt.

Hvorledes var han kommet? Det kunne Hoffmann ikke fatte; han havde hverken set ham komme eller følt ham gå forbi.

"Ih! God aften, min herre!" udbrød Hoffmann.

"Sig borger, min unge ven, og tiltal mig med du, hvis De kan," svarede den lille, sorte mand, "ellers bringer De både mit og måske også Deres eget hoved under kniven."

"Men hvor er hun dog?" spurgte Hoffmann.

"Ja, hvor er hun dog? Som det lader til har hendes tiger, hvis øje ufravigeligt hviler på hende, i forgårs aftes lagt mærke til, at hun udvekslede tegn med en ung mand i orkestret. Som det lader er den unge mand løbet efter vognen; og i går er hendes engagement ved teatret brudt, og Arsène kommer her ikke mere."

"Men hvorledes har teaterdirektøren kunnet gå ind på det?"

"Ja, ser De, min unge ven! Teaterdirektøren vil gerne beholde sit hoved, hvor grimt det end for resten er; men han påstår nu, at han holder mest af det og mener, at det dog var muligt, at et nyt og smukkere ikke ville slå rødder."

"Ih, min Gud! Nu forstår jeg, hvorfor denne sal ser så sørgelig ud!" udbrød Hoffmann. "Derfor ser man altså ingen diamanter, ingen smykker og blomster mere! Derfor altså har De aflagt deres diamantspænder, diamantringe og diamanttobaksdåse! Derfor altså er Apollos og Terpsichores buster på hver sin side af teatret blevet ombyttet med de to hæslige buster der! Uf, hvor de er grimme!"

"Men bedste ven, hvad er alt det, De der fortæller?" spurgte doktoren, "og hvor har De set den sal, De taler om? Hvor har De set mig med diamantringe og en tobaksdåse med diamanter på? Hvor har De endelig set disse buster af Apollo og Terpsichore? Det er nu over to år siden, at man så blomster her; i to år har vore diamanter været forvandlet til papirspenge og vore smykker været smeltede på fædrelandets alter. Og hvad mig angår, da har jeg, Gud være lovet! aldrig haft andre spænder end disse stakkels kobberspænder her, aldrig andre ringe end denne stakkels sølvforgyldte, og aldrig nogen anden tobaksdåse end denne simple sølvdåse. Apollo og Terpsichore har derimod rigtignok en gang været her; men Menneskehedens Venner kom og ituslog Apollons buste, som de erstattede med apostlen Voltaires; og Folkets Venner kom og ituslog Terpsichores, og satte guden Marats i stedet."

"Oh!" råbte Hoffmann, "det er ikke muligt. Som jeg siger Dem, så jeg her i forgårs en sal, der duftede af blomster og glimrede af rige dragter, overøste med diamanter, og opfyldt af

fornemt klædte herrer; da var der ingen af disse fiskerkællinger i morgenkjoler og arbejdskarle i trøjer. Som jeg siger Dem, havde De diamantspænder på deres sko, diamantringe på Deres fingre og en tobaksdåse med et dødningehoved i diamanter i hånden; som jeg siger ..."

"Og jeg unge mand, jeg siger nu også Dem," svarede den lille, sorte mand, "at i forgårs var hun her, jeg siger Dem, at det var hende, der kastede sit tryllekys på alt, at det var hendes beånding, der udklækkede roserne, lod smykkerne skinne som det pure guld og diamanterne i Deres indbildning glimre. De elskede hende, unge mand, og De har set salen gennem Deres kærligheds trylleprisme. Nu er Arsène her ikke længere, Deres hjerte er dødt, trylleriet blænder ikke længere Deres øjne, og De ser kun multum, bomuldstrøjer, groft klæde, røde huer, smudsige hænder og strittende hår. De ser endelig nu verden, som den er, genstandene som de i virkeligheden er."

"O, min Gud!" udbrød Hoffmann, og lod sit hoved synke ned i sine hænder, "er alt dette sandt, er jeg da så nær ved at blive forrykt?"

12. Tobaksklubben

Hoffmann vågnede ikke af denne sløvhedstilstand, før han følte en hånd lægge sig på hans skulder.

Han løftede hovedet i vejret. Alt var udslukt og mørkt omkring ham. Det i mørke indhyllede teater forekom ham som liget af det teater, han havde set i levende live. Den vagthavende soldat spadserede frem og tilbage som en ligvogter; der var ingen lysekroner, ingen musik, ingen stråleglans, ingen støj mere.

Kun én stemme hviskede ham i øret:

"Men borger, borger dog, hvad har De for? De er i operaen, borger; man kan nok sove der, det er sandt nok, men ikke få natteleje."

Endelig så Hoffmann om til den side, hvor stemmen kom fra, og opdagede nu en lille, gammel kone, der trak ham i kjolekraven.

Denne kone var dørvogtersken ved orkesteret, der ikke kunne vide, hvad denne udholdende tilskuer førte i sit skjold, og som ikke ville gå sin vej, førend hun havde set ham gå ud foran sig.

Men da Hoffmann først var vækket af sin søvn, gjorde han ikke længere nogen modstand; han rejste sig sukkende og mumlede:

"Arsène!"

"Ih, ja! Arsène," sagde den lille, gamle kone. "Arsène! Også De, unge mand! De er altså også forelsket i hende ligesom alle de

andre. Det er et stort tab for operaen, og især for os stakkels dørvogtersker."

"For dørvogterskerne?" spurgte Hoffmann, glad over at kunne slutte sig til én, som ville tale med ham om Arsène, "og hvorledes kan det blive et tab for Dem, at hun ikke længere er ved teatret?"

"Ih, ved Gud! Det er da let at begribe. For det første trak hun altid fuldt hus, når hun dansede; så var der en handel med taburetter, stole og små bænke; i operaen betaler man for alt, man betaler stole, taburetter og de små bænke til at stille op på de ellers stående pladser, og det var nu vor lille fordel. Jeg siger *lille fordel*," tilføjede den gamle med en fiffig mine, "fordi der foruden denne var nogle store; De forstår mig nok, borger."

"Store fordele, hvorledes?"

"Ja."

Og den gamle blinkede med øjnene.

"Og hvori bestod da de store fordele? fortæl, min gode kone!"

"De store fordele tilflød os fra dem, der ville have noget at vide om hende; som ville vide, hvor hun boede; som ville have billetter bragt til hende. Der var jo en pris på alt, forstår De nok: Så og så meget for oplysninger, så og så meget for hendes adresse, og så og så meget for elskovsbrevet. Vi havde nu sådan vor lille handel for os selv, og så kunne man da leve anstændigt."

Og den gamle udstødte et suk, der fuldkomment kunne sammenlignes med Hoffmanns ved samtalens begyndelse.

"Ih!" sagde Hoffmann, "så De befatter Dem med at give oplysninger, at opgive hendes adresse og aflevere breve. Påtager De Dem stadig lignende forretninger?"

"Ak, herre, de oplysninger, som jeg ville kunne give Dem, ville ikke kunne være Dem til nogen nytte; ingen ved længere, hvor Arsène bor, og den billet De måtte ville overrække mig til hende, ville være spildt. Man skulle der være en anden, De har lyst til, såsom madam Vestris, jomfru Bigollini eller jomfru ..."

"Tak, men nej tak, min gode kone, jeg ønskede kun at vide noget om jomfru Arsène."

I det samme trak han en daler op af lommen og sagde:

"Der er lidt, fordi De var så god at vække mig."

Derpå sagde han godnat til den gamle, gik med langsomme skridt ned ad boulevarden, bestemt på at følge den samme vej, som han var kommet to aftener tidligere, da den sans, som havde lokket ham hid, var flygtet bort.

Men hvilken forskel var der ikke på de følelser, med hvilke han sidst var ilet denne vej, og dem, med hvilke han nu gik den! og denne forskel i hans stemning trådte tydeligt frem i hans gang.

For to aftener siden løb han som et menneske, der har set håbet flyve forbi, og som nu følger efter det for at fange det, uden at tænke på, at Gud gav det dets himmelblå vinger, for at det aldrig skulle blive indhentet af menneskene. Med åbentstående mund, pustende og stønnende, med panden i vejret og opløftede arme var han dengang ilet af sted; men i dag gik han langsomt som en mand, der, når han uden nytte har jaget efter et glimt af lykken, endelig taber det aldeles af sigte; denne gang gik han med sammenpressede læber, med sænket hoved og nedhængende arme. Sidste gang havde han næppe brugt fem minutter for at komme fra Saint-Martin-Porten til Montmartre-gaden; denne gang brugte han over en time for at

gå det samme stykke vej, og så en time endnu for at gå fra Montmartre-gaden til sit hjem; for i den nedslåede stemning, hvori han befandt sig, var det ham aldeles ligegyldigt, om han kom hjem tidligt eller sent, ja han brød sig i grunden slet ikke om at komme hjem.

Man siger jo, at der er en beskyttende Gud for berusede og forelskede. Denne Gud vågede uden tvivl over Hoffmann. Han lod ham slippe for at møde patruljer, og finde kajerne, broerne og endelig sin bopæl, hvor han til stor skræk for sin værtinde først ankom henimod klokken halv to om morgenen.

Midt i disse sørgelige forestillinger var der dog et lille lyspunkt, der dansede rundt i Hoffmanns hemmeligste tanker ligesom en lygtemand for den natlige vandrer. Lægen, hvis ellers denne læge overhovedet var til, hvis han ikke blot var spil at hans fantasi, et hjernespind af hans ånd; lægen havde sagt ham, at Arsène var taget bort fra teatret af hendes elsker, fordi denne var blevet skinsyg på en ung mand, der sad ved orkestret, og med hvem Arsène havde udvekslet ømme blikke.

Lægen havde desuden tilføjet, at hvad der især havde bragt tyrannens skinsyge til sit højeste, var, at den unge mand var blevet set i skjul over for kunstnernes udgang, og at den unge mand var løbet som en rasende bag efter vognen. Denne unge mand, som fra orkestret havde udvekslet ømme blikke med Arsène, var ham, Hoffmann, og den unge mand, der så rasende havde forfulgt vognen, var ligeledes ham, Hoffmann. Arsène havde da altså lagt mærke til ham, siden hun nu måtte bøde for sin øjeblikkelige åndsfraværelse; Arsène led altså for hans skyld; han var trængt ind i den smukke danserindes liv gennem smertens dør, men han var dog kommet til at spille en rolle i

det, og det var hovedsagen; nu gjaldt det kun om at sætte sig fast der. Men hvorledes? Hvad skulle han gøre? Hvorledes skulle han sætte sig i forbindelse med Arsène, få bud til hende, og få hende underrettet om sin kærlighed?

Det ville allerede være en stor opgave for en indfødt pariser, i denne umådelige by at genfinde den skønne, tabte Arsène. For Hoffmann, der først var kommet hertil for tre dage siden, og som havde meget vanskelige ved at finde sig til rette for sin egen person, var det en ren umulighed.

Han gjorde sig derfor ikke engang den umage at opsøge hende, han forstod udmærket, at her måtte tilfældet komme til hjælp. I hele to dage efterså han dagligt plakaten, og hver dag havde han den sorg at se, at Paris fældede sin dom, uden at hun, der i langt højere grad end Venus fortjente æblet, var med.

Fra nu af tænkte han ikke mere på at gå i operaen.

Et øjeblik faldt det ham ind at gå hen i Konventet eller i Franciskanerklubben, at følge Danton i hælene, hvor han gik og stod, og, ved således dag og nat at udspejde ham, til sidst at opdage, hvor han havde gemt den skønne danserinde. Ja, han gik endog i Konventet, ja, endog i Franciskanerklubben; men Danton var der ikke; han havde ikke været der i omkring otte dage. Danton syntes at være træt af den kamp, han nu havde ført i hen ved to år; det var som om han meget mere var faldet for sin egen lede ved sagen en for nogen andens overlegenhed, og derfor havde trukket sig tilbage fra politikkens kampplads.

Man fortalte, at Danton var taget ud til sit lyststed på landet. Hvor lå dette lyststed? Ja, det vidste ingen: Nogle sagde i Nueil, andre i Auteuil.

Det var lige så vanskeligt at få fat på Danton som at finde Arsène.

Man skulle have troet, at denne Arsènes fravær havde kunnet føre Hoffmanns tanker og hjerte tilbage til Antonia, men forunderligt nok: Det var ikke tilfældet! Hoffmann forsøgte forgæves af al magt at genkalde sig musikdirektørens stakkels datter i Mannheim i hele hendes ynde, med hele den tiltrækningskraft, som hun tidligere havde haft for ham. Et øjeblik kunne vel hans tanker, under viljens herredømme, samle sig i mester Gottlieb Murrs arbejdsværelse; men efter nogle øjeblikkes forløb forsvandt de på borde og pulte ophobede partiturer, mester Murr, der trippede rundt i stuen, og Antonia på hendes kanapé – for at gøre plads for en stor, stærkt oplyst ramme, i hvilken først nogle skygger bevægede sig, så antog disse skygger bestemte former, blev til mytologiske figurer, og så forsvandt igen alle disse halvguder, guder, nymfer og helte og gav plads for én eneste gudinde, blomstergudinden Flora, det vil sige for den guddommelige Arsène, for kvinden med fløjlshalsbåndet, med diamantspændet; og nu henfaldt Hoffmann ikke længere i et drømmeri, men i en henrykkelse, som han ikke slap ud af, førend han kastede sig ud i det virkelige liv, førend han med albuerne stødte mod folk på gaden, førend han kom ud i stimlen og støjen.

Når denne henrykkelse, som Hoffmann således var et bytte for, blev ham for stærk, gik han ud, drev langs med kajerne, gik over Pont-Neuf og standsede på hjørnet af Monnaie-gaden. Der havde Hoffmann fundet en tobaksklub, hvor hovedstadens ivrigste tobaksrygere samledes. Der kunne Hoffmann forestille sig at være i et engelsk værtshus, på et hollandsk spillehus eller

ved et tysk værtshusbord for tilfældige gæster, sådan en tobaksrøg var der, så at ingen andre end tobaksrygere af første klasse kunne ånde der.

Når han så var kommet ind i broderskabets tobaksklub, satte Hoffmann sig ved et lille bord i den dybeste afkrog af stuen, forlangte en flaske øl fra hr. Santerres bryggeri (Santerre havde netop på denne tid nedlagt sin værdighed som borgergeneral til fordel for hr. Henriet), stoppede den umådelige pibe, som vi allerede har stiftet bekendtskab med, lige til kanten, og indhyllede sig i løbet af nogle få minutter i en lige så tæt sky som den, i hvilken gudinden Venus indhyllede sin søn Aeneas, hver gang den ømme moder anså det for nødvendigt at udrive sin højtelskede søn af de rasende fjenders klynge.

Otte til ti dage var forløbet siden Hoffmanns sidste operabesøg, efter den smukke danserindes forsvinden; klokken var et om eftermiddagen; Hoffmann havde nu i hen ved en halv time været i tobaksklubben, og var netop i færd med, så stærkt som hans lungers kræfter tillod ham det, at fremkalde denne røgsky, der skjulte ham for hans omgivelsers blikke, da det forekom ham, at han gennem dampen så en menneskelig skikkelse og derpå igennem al røgen og støjen hørte den lille sorte mands sædvanlige nynnen og trommen på tobaksdåsen; ja, det forekom ham endogså, at nogle blinkende lysstråler fra nogle som stjerner glimtende punkter brød sig vej igennem dampen; han åbnede sine i en blid halvslummer tillukkede øjne, anstrengte sig, og se, lige foran ham sad på en taburet hans nabo fra operaen, som han så meget desto lettere genkendte, som den overnaturlige doktor atter havde eller rettere syntes at

have sine diamantspænder og ringe på og sin tobaksdåse med diamantdødningehovedet i hånden.

"Nå," tænkte Hoffmann, "nu begynder jeg igen at blive gal."

Og han lukkede øjnene.

Men da Hoffmann havde lukket dem, hørte han kun, jo mere han kneb dem sammen, desto stærkere denne nynnen og trommen, og det så tydeligt, så tydeligt, at han begreb, at der måtte ligge en virkelighed til grund for alt dette, og at det ville være ligegyldigt, hvad han gjorde.

Så åbnede han da først det ene øje og så det andet. Den lille, sorte mand sad stadig på sin plads.

"Goddag, unge mand," sagde han til Hoffmann, "De sover, tror jeg, tag Dem en pris; det vil vække Dem."

Og med disse ord åbnede han sin dåse og bød Hoffmann en pris.

Denne strakte maskinmæssigt hånden ud, tog en pris og snusede den op.

Straks forekom det ham, at hans ånd blev klarere.

"Ah!" sagde Hoffmann, "det er Dem, bedste hr. doktor; hvor jeg er glad ved at gense Dem."

"Men når De er så fornøjet over at gense mig, hvorfor har De da ikke opsøgt mig?"

"Jeg kendte jo ikke Deres bopæl."

"Oh! Ikke andet end det! Det havde De kunnet få at vide på den første, den bedste kirkegård."

"Men jeg kendte jo heller ikke Deres navn."

"*Doktoren med dødningehovedet*, alverden kender mig under dette navn. Og desuden er der et sted, hvor De altid kan være sikker på at træffe mig."

"Og hvor da?"

"I operaen. Jeg er læge ved operaen. Det ved De jo godt, da De har set mig to gange der."

"O! Operaen, " sagde Hoffmann, rystede på hovedet og sukkede.

"Ja, kommer De ikke mere der?"

"Nej, jeg kommer der ikke mere."

"Siden Arsène ikke længere giver Floras rolle?"

"Rigtigt, og så længe hun ikke længere giver den, kommer jeg der ikke."

"De elsker hende, unge mand, De elsker hende."

"Jeg ved ikke om den sygdom, jeg lider af, er kærlighed, men det ved jeg, at hvis jeg ikke får hende at se igen, så må jeg enten dø af længsel, eller også bliver jeg gal."

"Fy! De må da ikke blive gal! Nej, fy! De må ikke dø! Mod galskab er der kun få midler og mod døden ingen."

"Men hvad skal jeg da gøre?"

"Ih, min Gud! De må gense hende."

"Hvorledes, gense hende?"

"Ja, naturligvis!"

"Ved De et middel til det?"

"Måske."

"Hvilket?"

"Vent lidt."

Og doktoren gav sig til at drømme, blinke med øjnene og tromme løs på tobaksdåsen.

Efter et øjebliks forløb åbnede han atter øjnene og lod fingrene hvile over dåsen, mens han sagde:

"De er jo maler, har De fortalt mig?"

"Ja, maler, musiker og digter."

"Ja, for øjeblikket har vi nu nok i maleren."

"Nuvel?"

"Nuvel! Arsène har pålagt mig at opsøge hende en maler."

"Hvad skal han?"

"Hvorfor opsøger man vel en maler, for Fanden! For at blive malet."

"Arsènes portræt!" råbte Hoffmann og rejste sig op, "gerne, gerne!"

"Tys, tys! Husk på, at jeg er en værdig mand."

"De er min frelser!" råbte Hoffmann og slog sine arme om den lille, sorte mands hals.

"O, ungdom, ungdom!" mumlede denne hen for sig og ledsagede dette udbrud med en sådan latter, som den, man kunne have ventet sig af hans dødningehoved, hvis det havde været i naturlig størrelse.

"Lad os gå! Lad os gå!" begyndte Hoffmann igen.

"Men De må jo først have en farvelade, pensler og lærred."

"Det har jeg alt sammen hjemme, lad os gå!"

"Lad os gå," sagde doktoren.

Og de gik sammen ud af tobaksklubben.

13. Portrættet

Da de kom ud af tobaksklubben ville Hoffmann vinke af en hyrevogn; men doktoren klappede to gange i sine visne hænder, og på dette tegn, der lød som man havde slået to benradshænder mod hinanden, kørte en med sort overtrukken vogn, med to sorte heste for og en helt sortklædt kusk frem. Hvor havde den holdt? Hvor kom den fra? Ja, det ville have været lige så vanskeligt at sige, som det ville have været for Askepot at sige, hvorfra den vogn kom, der bragte hende til bal hos prins Mirliflora.

En lille, ikke blot i klæderne, men også på huden sort rideknægt, åbnede døren. Hoffmann og doktoren steg ind, satte sig ved siden af hinanden, og i samme nu gav vognen sig til at køre uden nogen som helst støj hen imod Hoffmanns bopæl.

Da de var kommet til døren, betænkte Hoffmann sig på, om han skulle gå op på sit værelse; det forekom ham, at vogn, heste, doktor og tjenerskab måtte forsvinde som det var kommet, så snart han vendte dem ryggen. Men hvorfor skulle doktor, heste, vogn og tjenerskab gøre sig den ulejlighed at køre Hoffmann fra tobaksklubben i Monnaie-gaden til Blomsterkajen? Den ulejlighed ville de jo så have haft for aldeles intet.

Beroliget ved den blotte sunde tankegang steg Hoffmann da ud, gik ind i gæstgiveriet, løb hurtigt op af trapperne, ilede ind i sit værelse, tog paletten, pensel, farvelade og et af de største

stykker lærred, og gik ned igen med samme hast som den, hvormed han var kommet.

Vognen holdt stadig for døren.

Pensler, palette og farvelade blev sat ind i vognen. Rideknægten fik ordre til at bære lærredet.

Derpå satte vognen sig atter i fart med lignende hurtighed og lige så lydløst som før.

Efter ti minutters forløb standsede den foran et yndigt lille hus i Hannovergaden nr. 15.

Hoffmann mærkede sig gaden og husnummeret, for i påkommende tilfælde atter selv at kunne finde derhen uden doktorens hjælp.

Døren sprang op; doktoren måtte uden tvivl være godt kendt i huset; for portneren spurgte ham ikke en gang, hvor han skulle hen. Hoffmann gik med sine pensler, sin farvelade, palette og lærred lige i hælene på doktoren op ad trappen.

De gik op på første sal og trådte ind i et forværelse, som man kunne have holdt for forstuen i Digterens Hus i Pompeji.

Som man vil erindre var modesmagen på den tid græsk; Arsènes forværelse var forskønnet med fresco-malerier og smykket med kandelabre og bronzestatuer.

Fra forværelset trådte doktoren og Hoffmann ind i modtagelsesværelset.

Dette var som forstuen i græsk stil, belagt med sedanerklæde til halvfjerds francs pr. alen. Gulvtæppet alene kostede seks tusinde livres. Doktoren gjorde Hoffmann opmærksom på dette tæppe; det fremstillede Slaget ved Arbelles i billeder, der var en efterligning af mosaikkerne i Pompeji.

Hoffmann blev blændet af denne uhørte overdådighed; han forstod ikke, at man fremstillede sådanne tæpper til at gå på.

Fra modtagelsesværelset kom man ind i dagligstuen, hvor gulvet var belagt med kashmir. I baggrunden af værelset stod i en ramme en lav seng, der lignede en kanapé som den, på hvilken hr. Guerin har fremstillet Dido lyttende til Æneas' fortællinger. Der havde Arsène befalet, at man skulle vente hende.

"Se nu, unge mand," sagde doktoren, "nu er De indført, og nu er det Deres sag at benytte lejligheden på rigtig måde; men jeg behøver vel næppe at sige Dem, at hvis den erklærede elsker fandt Dem her, ville De være fortabt."

"O!" råbte Hoffmann, "lad mig blot få hende at se og ..."

Ordet døde hen på Hoffmanns læber, og han blev stående med stift blik, udstrakte arme og brystet i heftig bevægelse.

En i panelet skjult dør, der var dækket af et spejl, gik op, og Arsène trådte frem, en sand guddom i dette tempel, hvor hun værdigede sin beundrer at vise sig for ham.

Hun bar Aspasias dragt i hele dens oldtidsoverdådighed, med perler i håret, purpurkappen broderet med guld, en lang, hvid kjole om midjen, sammenholdt af et med perler stukket bælte, ringe på hænder og fødder, og midt i alt dette, det vidunderligste smykke, som syntes uadskilleligt fra hendes person, det næppe en tredjedel tomme brede fløjlsbånd med sit uhyggelige diamantspænde.

"Ih! Det er altså Dem, borger, der har påtaget Dem at male mig?" spurgte Arsène.

"Ja," stammede Hoffmann, "ja, frue, og hr. doktoren har været så god at gå i borgen for mig hos Dem."

Hoffmann så sig om, som om han ville bede doktoren om at komme sig til hjælp med et par ord; men doktoren var borte.

"Ih, men!" udbrød Hoffmann ganske forvirret, "ih, men!"

"Hvem søger De efter, hvem søger De efter, borger?"

"Men frue, jeg søger efter, jeg søger efter – jeg spørger efter doktoren, den mand, som har ført mig hid."

"Hvad brug har De nu for den, som har ført Dem ind," svarede Arsène, "De er jo indført."

"Men doktoren, doktoren?" spurgte Hoffmann igen.

"Men," begyndte Arsène utålmodig, "spilder De ikke tiden med at lede efter ham? Doktoren er ved sine forretninger, lad os nu gå til vore."

"Jeg står til Deres tjeneste, frue," svarede Hoffmann og skælvede over hele sit legeme.

"Nå, så De vil nok male mig?"

"Ja, jeg er henrykt, jeg betragter mig som den lykkeligste mand i verden, fordi jeg er blevet udset til at nyde denne gunst; jeg frygter kun for ét."

"O, De vil lege den beskedne. Det gør jo intet til sagen ... Lykkes det ikke for Dem, kan jeg jo prøve en anden. Han vil have et billede af mig. Jeg havde lagt mærke til, at De betragtede mig som en mand, der vel ville fastholde mit billede i Deres erindring, og derfor gav jeg Dem fortrinnet."

"Tak, tak, tusind tak!" råbte Hoffmann, og slugte Arsène med øjnene. "O, ja, jeg har beholdt Deres billede i min hukommelse – der, der, der."

Og i det samme lagde han sin hånd på sit hjerte.

Da vaklede han pludselig og blegnede.

"Hvad fejler Dem?" spurgte Arsène med et lille smil.

"Intet," svarede Hoffmann, "intet, lad os begynde!"

Idet Hoffmann lagde hånden på brystet, havde han følt Antonias medaljon imellem sit bryst og sit linned.

"Lad os begynde," vedblev Arsène. "Det er let nok sagt. Men for det første vil *han* nu slet ikke have mig malet i denne dragt."

Dette ord "han", der nu blev udtalt for anden gang, gik Hoffmann gennem hjertet, som om det kunne have været en af de guldnåle, der bar den nymodens Aspasias hår.

"Og hvorledes ønsker *han* da, at De skal males?" spurgte Hoffmann med kendelig bitterhed i sin betoning.

"Som Erigone."

"Det er udmærket. Vinrankerne i håret vil klæde Dem smukt."

"Tror De?" svarede Arsène og påtog sig en undselig mine. "Men jeg tror, at panterskindet ikke mindre vil bidrage til at skæmme mig."

Hun ringede på en klokke.

"Euchoris," sagde Arsène, "bring mig min thyrsus, min vinløvspynt og tigerskindet."

Derpå borttog hun de to eller tre nåle, som bar hendes hår, rystede lidt med hovedet, og en strøm af sorte lokker flød som et vandfald ned over hendes skuldre, sprang tilbage fra hendes hofter, og rullede sig tæt bølgende lige ned til tæppet.

Hoffmann udstødte et råb af beundring.

"Hvad er der i vejen?" spurgte Arsène.

"Aldrig i mine dage har jeg set mage til hår."

"Derfor vil *han* også, at jeg skal lade det træde frem; det er skyld i, at vi har valgt Erigones dragt, der tillader mig at lade håret hænge frit ned."

Denne gang fik Hoffmann to sår for ét i hendes "han" og "vi".

Imidlertid havde jomfru Euchoris bragt druerne, thyrsen og tigerskindet.

"Er det alt, hvad vi behøver?" spurgte Arsène.

"Ja, ja, det tror jeg," stammede Hoffmann.

"Godt, lad os være ene, og kom ikke, uden når jeg ringer."

Jomfru Euchoris gik ud og lukkede døren efter sig.

"Nå, hjælp mig nu, borger, med at sætte denne hårpynt på; det er Deres sag. Jeg stoler, hvad min forskønnelse angår, meget på Deres maleriske sans."

"Og det gør De ret i!" råbte Hoffmann. "Min Gud! min Gud! hvor De skal blive smuk!"

Han greb vinranken og lagde den om Arsènes hoved med denne for maleren særegne kunstfærdighed, der giver enhver genstand et værd og en glans. Derpå tog han, i begyndelsen skælvende og med det yderste af fingerspidserne, hendes lange, duftende hår, og lod det flydende ibenholt spille mellem topasdruerne og de smaragdgrønne og rubinrøde blade i høstranken; og – som han havde lovet – blev danserinden under hans hånd – hans maler-, digter- og elskerhånd – så smuk, at hun, da hun kastede et blik i spejlet, udstødte et skrig af glæde og stolthed.

"Ja, De har ret, " sagde Arsène, "således er jeg smuk! Lad os nu gå videre."

"Hvorledes, videre?" spurgte Hoffmann.

"Ja, i mit toilette som bakkantinde."

Hoffmann begyndte at fatte hende.

"Min Gud!" mumlede han, "min Gud!"

Arsène løste smilende sin purpurkappe, som nu holdtes tilbage af en eneste nål, som hun forgæves bestræbte sig for at nå.

"Men så hjælp mig dog!" sagde hun utålmodigt, "eller skal jeg kalde Euchoris ind igen?"

"Nej, nej!" råbte Hoffmann, og med et spring var han henne hos Arsène, udtog den stridige nål, og kappen faldt ned for den skønne grækerindes fødder.

"Sådan!" sagde den unge mand og åndede atter let.

"O!" sagde Arsène, "tror De da, at tigerskindet vil tage sig godt ud på denne lange musselinskjole? Det tror jeg ikke; og desuden vil han have en rigtig bakkantinde, ikke sådan en som på teatret, men sådan en som på Carraccis og Albanos malerier."

"Men på Carraccis og Albanos malerier er bakkantinderne jo ganske nøgne," svarede Hoffmann.

"Nå ja! Således vil *han* have mig; kun med tigerskindet, som De nu kan ordne, som De vil; det er Deres sag."

Med disse ord lod hun sin underkjole falde og stod aldeles blottet for Hoffmann.

"O!" sagde Hoffmann og faldt på knæ, "hun er ikke et dødeligt menneske, det er en gudinde."

Arsène stødte med foden til kappen og kjolen.

Derpå tog hun tigerskindet.

"Hvad skal vi gøre med det?" spurgte hun. "Men så hjælp mig dog, borger maler! Jeg er ikke vant til selv at klæde mig på."

Se, det kaldte danserinden i sin uskyldighed "at klæde sig på".

Hoffmann nærmede sig vaklende, som beruset, blændet, tog tigerskindet, hæftede guldkloen fast på bakkantindens skulder,

lod hende sætte sig, eller rettere lægge sig på den med et rødt kashmirs tæppe dækkede seng, hvor hun ville have taget sig ud som en statue af marmor fra Paros, hvis ikke åndedrættet havde hævet hendes barm og smilet åbnet hendes læber. -

"Tager jeg mig godt ud således?" spurgte hun og bøjede den ene arm op over sit hoved og tog fat i en drueklase, og lod, som om hun ville trykke den til sine læber.

"Ja, ja, det er smukt, dejligt, fortryllende!" hviskede Hoffmann.

Og elskeren sejrede over maleren, faldt på knæ og greb med en bevægelse, der var hurtig som tanken, Arsènes hånd og dækkede den med kys.

Arsène trak mere forbavset end vred sin hånd tilbage og spurgte:

"Men hvad har De dog for?"

Og spørgsmålet blev stillet i en så rolig, så kold tone, at Hoffmann sprang op, slog sig for panden og stammede:

"Intet, intet; tilgiv mig, jeg er ved at gå fra forstanden."

"Ja, det tror jeg virkelig," svarede hun.

"Men," udbrød Hoffmann, "hvorfor er det, De har ladet mig kalde? Sig det! Sig det!"

"For at De skulle male mig, intet videre."

"Ja, ja, således er det jo; ja, De har ret; jeg skulle male Deres portræt, ikke andet."

Og med en voldsom anstrengelse af sin viljestyrke, lagde Hoffmann lærredet på staffeliet, tog palet og pensler og begyndte et udkast til det berusende billede, som han havde for øje.

Men kunstneren havde haft for stor tillid til sine evner. Denne henrivende model, ikke blot i sin opflammende virkelighed, men gengivet i mangfoldige spejlbilleder fra de utallige spejle i dagligstuen; denne Erigone og alle de ti bakkantinder, som spejlene fremstillede for ham, dette berusende smil, denne bølgende barm, der kun halvt var skjult under panterskindet med dets gyldne klo, indvirkede for stærkt på ham. Det overgik menneskelige kræfter. Han kastede palette og pensler fra sig, sprang hen til den skønne bakkantinde og trykkede på hendes skulder et kys, der indeholdt lige så megen galskab som kærlighed.

Men i samme øjeblik gik døren op, nymfen Euchoris trådte hastigt ind og råbte:

"Der er han, der er han!"

Og forinden Hoffmann endnu fik tid til at betænke sig, var han af de to kvinder stødt udenfor døren, som lukkede sig efter ham, og denne gang, virkelig vanvittig af kærlighed, raseri og skinsyge, vaklede han hen over gulvet i modtagelsesværelset, gled mere end gik ned ad trapperne, og uden at vide, hvorledes han var kommet der, stod han på gaden, mens hans pensler, farvelade og palette – det gjorde nu ingen ting – men hvad værre var, også hans hat lå oppe hos Arsène. Og det kunne blive farligt.

14. Fristeren

Hvad der endnu mere forhøjede det pinagtige i Hoffmanns stilling, idet det til hans øvrige smerte føjede følelsen af at være blevet ydmyget, var det, at han – den sag stod ham klart for øje – ikke var blevet kaldet til Arsène som en mand, hun havde bemærket på orkesterpladserne i operaen, men slet og ret som maler, som en maskine, der kunne afmale folk, som et spejl til at gengive de billeder, man stiller foran det. Derfor havde Arsène så ligegyldigt taget det ene efter det andet af sine klædningsstykker af foran ham, derfor var hun blevet så forbavset, da han kyssede hendes hånd, derfor var hun blevet så vred, da han kyssede hende på skulderen og sagde, at han elskede hende.

Og var det da ikke også en galskab af ham, en simpel tysk student, der var kommet til Paris med tre-fire hundrede daler, altså en sum, der ikke engang var nok til at betale tapeterne i hendes forstue, i sin lomme; var det da ikke også en galskab af ham at ville tragte efter den fejrede danserinde, der blev underholdt af den ødsle og vellystige Danton? Denne kvinde lod sig ikke røre af ord, men kun af klangen af guld; hendes elsker var ikke dén, der elskede hende mest, men dén, der betalte hende bedst. Havde Hoffmann haft flere penge end Danton, så ville det være Danton og ikke Hoffmann, man satte uden for døren, hvis de trådte ind i huset samtidigt.

Men nu, da det var så sikkert som to og to er fire, nu var det Hoffmann, der var blevet kastet på døren, og ikke Danton.

Hoffmann gik hjem til sit lille værelse mere ydmyget, mere nedslået end han nogensinde havde været.

Så længe han endnu ikke havde stået ansigt til ansigt med Arsène, havde han håbet; men, hvad han nu havde set, denne ligegyldighed overfor ham, der dog var et mandfolk, denne overdådighed, som han havde fundet den smukke danserinde omgivet af, og som ikke blot udgjorde hendes fysiske, men også hendes sjælelige liv, alt dette, som Hoffmann ikke kunne tilfredsstille hende med, hvis ikke en urimelig, uhørt rigdom faldt ham i hænde, eller med andre ord, hvis der ikke skete et mirakel, tilintetgjorde ethvert håb hos den unge mand om at vinde hende for sig.

Aldeles overvældet trådte han ind i sin stue. Hans besynderlige følelser for Arsène, der var rent sanselige, og havde en rent sanselig tiltrækning, hvormed hans hjerte intet havde at skaffe, havde igennem hans attrå, den ophidselse, han havde været udsat for, og feberdrømmene havde skiftet præg.

Men nu var attrå, ophidselse og feberdrømme forsvundet, og havde givet plads for en overvældende tomhed.

Det eneste håb, som endnu stod tilbage for Hoffmann, var at opsøge den sorte doktor, og hos ham at få underretning om, hvorledes han skulle forholde sig, men der var ved den mand noget så besynderligt, noget fantastisk, noget overmenneskeligt, som straks den første gang, da han kom til at sidde ved siden af ham, bragte ham til at tro, at han blev revet ud af det virkelige liv for at hensættes i en drømmende tilstand, hvori hverken hans vilje eller uhildede dømmekraft fulgte ham, hvori han blev et legetøj for en verden, der var til for ham, men ikke for noget som helst andet menneske.

Ikke desto mindre gik han den følgende dag på den sædvanlige tid hen i tobaksklubben i Monnaiegaden; men hvor stærkt han end indhyllede sig i røgskyer, kom der dog intet ansigt, han kunne antage for doktorens, frem igennem dem; han kunne knibe øjnene så tæt sammen, som han ville, der sad dog, når han atter åbnede dem, ingen på den taburet, han havde stillet til rette på den anden side af bordet.

Således hengik otte dage uden resultat.

På den ottende dag blev Hoffmann træt af at vente, forlod tobaksklubben en time før han plejede, det vil sige kl. fire om eftermiddagen, og drev aldeles i tanker over Saint Germain-, l'Auxerrois- og Louvre- til Saint Honoré gaden.

Næppe var han kommet ind i denne, førend han så en stor stimmel henne i nærheden af Innocents-kirkegården, der trak hen imod Palais Royal-pladsen. Nu huskede han på det, som var sket med ham dagen efter hans ankomst til Paris, og straks genkendte han støjen, det var det samme røre, som han havde oplevet ved fru du Barrys henrettelse. Det var ganske rigtigt karrerne, der kom fra Franciskanerklubben med dødsdømte.

Vi kender Hoffmanns modbydelighed for dette skue. Da karrerne hurtigt kom nærmere, ilede han op i et kaffehus på hjørnet af Loi-gaden og vendte ryggen ud mod gaden, lukkede øjnene og holdt hænderne for ørerne; for fru du Barrys skrig lød endnu i hans øren og skar ham i hjertet. Da han endelig troede, at karrerne var forbi, vendte han sig om og så til sin forbavselse Zacharias Werner stige ned af en stol, som han var stået op på for at se bedre.

"Werner!" råbte Hoffmann, og sprang hen til den unge mand, "Werner!"

"Ah, er du der," sagde digteren, "men hvor kommer du fra?"

"Jeg sad her med hænderne for ørerne for ikke at høre de ulykkeliges skrig og lukkede øjnene for ikke at få dem at se."

"Virkelig, kære ven," sagde Werner, "det skulle du ikke have gjort; du er jo maler! Og det, som du her ville have fået at se, ville have givet dig stof til et herligt maleri. Der var nemlig i den tredje karre en kvinde, en dejlig kvinde med en hals, et par skuldre og et hår ... Ja, det var rigtignok skåret af i nakken, men på begge sider fløð det ned lige til jorden."

"Ja," sagde Hoffmann, "men jeg har i denne retning set alt, hvad man kan ønske sig; jeg har set fru du Barry, og jeg behøver ikke at se flere. Tro mig, hvis jeg nogensinde skulle fremstille et maleri af sligt, vil denne ene model være mig tilstrækkelig. For øvrigt vil jeg ikke male mere."

"Og hvorfor ikke?" spurgte Werner.

"Jeg har fået afsky for at male."

"Er et eller andet håb slået dig fejl?"

"Kære Werner, hvis jeg bliver her i Paris, går jeg fra forstanden."

"Du vil gå fra forstanden, hvor du så søger hen, kære Hoffmann; du kan såmænd lige så godt blive i Paris som noget andet sted; men sig mig dog, hvad bringer dig her fra sans og samling?"

"O! Kære Werner, jeg er blevet forelsket."

"I Antonia; det ved jeg; det har du fortalt mig."

"Nej, Antonia," sagde Hoffmann og gøs, "med Antonia er det en anden sag, hende elsker jeg!"

"For Fanden! Den adskillelse er fin; fortæl mig det! Tjenstvillige borger, øl og to glas!"

De to unge mennesker stoppede deres piber og satte sig hver på sin side af bordet, der stod i det mest afsidesliggende hjørne af stuen.

Der fortalte Hoffmann Werner alt, hvad der var hændt ham lige fra den dag, da han havde været i operaen og set Arsène danse, indtil det øjeblik, da han blev skubbet ud af stuen af de to kvinder.

"Og så?" spurgte Werner, da Hoffmann holdt inde.

"Ja, hvad så?" spurgte denne atter ganske forbavset over, at hans ven ikke blev lige så nedslået som han.

"Hvad er der så til at fortvivle over i dét, mener jeg."

"Der er det i det, min kære, at nu, da jeg ved, at denne kvinde kun kan erobres med penge, har jeg tabt alt håb."

"Og hvorfor det?"

"Fordi jeg aldrig vil kunne opdrive fem hundrede louisdorer til at kaste for hendes fødder."

"Og hvorfor skulle du ikke kunne få dem? Jeg har ofte haft både fem hundrede, tusinde og to tusinde louisdorer."

"Men Gud, hvor vil du da, jeg skal tage dem fra?" råbte Hoffmann.

"I det eldorado, som jeg har talt til dig om, ved guldåren, min kære, i spil."

"I spil!" sagde Hoffmann og gøs. "Du ved jo godt, at jeg har svoret Antonia ikke at spille."

"Å!" svarede Werner og lo, "du havde jo også svoret at forblive hende tro."

Hoffmann drog et dybt suk og trykkede medaljonen til sit hjerte.

"Spil, min ven!" vedblev Werner. "O! der skulle du se en bank! Det er ikke sådan en som i Mannheim eller Homburg, der kan sprænges med par tusinde livres. En million, min ven, en million! en guldmine! Jeg tror, at hele Frankrigs skatkammer er flyttet derhen! Der er ingen af disse slette papirer, ingen af disse sedler, der ikke gælder mere end tre fjerdedele af den sum, de lyder på! Lutter smukke louisdorer, dobbeltlouisdorer, firelouisdorstykker! Se her! Har du lyst til at se nogle af dem."

Og Werner trak en håndfuld louisdorer op af lommen og viste Hoffmann dem, og deres glans trængte lige igennem hans øjnes spejl og ned i hans hjerte.

"O, nej, nej, aldrig!" råbte Hoffmann, idet på én gang den gamle officers spådom og Antonias bøn randt ham i hu. "Jeg spiller aldrig mere."

"Du handler galt; med det held, du har, ville du sprænge banken."

"O Antonia! Antonia!"

"Å, min ven, hvem skulle vel fortælle Antonia, at du har spillet og vundet en million, hvem skulle fortælle hende, at du med fem og tyve tusinde livres havde tilfredsstillet din lidenskab for den smukke danserinde? Tro mig, når du vender hjem til Mannheim med ni hundrede og fem og halvfjerds tusinde livres, så vil Antonia ikke spørge dig om, hvorfra du har dine otte og fyrre tusinde fem hundrede livres i renter, eller hvor de fem og tyve tusinde livres som mangler, er blevet af."

Efter at have sagt dette, rejste Werner sig.

"Hvor går du hen?" spurgte Hoffmann.

"Jeg skal hen og se til en lille kæreste, en dame ved det franske teater, der beærer mig med sin forkærlighed, og som jeg til

gengæld deler mine vundne penge med. For Fanden, jeg er digter, jeg holder mig til et litterært teater; du er musikus, og du holder dig til operaen og balletten. Til lykke med spillet, min ven! Meddel Arsène mine ærbødigste hilsener! Glem ikke bankens nummer, det er nummer 113! Farvel!"

"O," sukkede Hoffmann, "det har du allerede fortalt mig, og jeg har ikke glemt det."

Og han lod sin ven Werner gå, uden at tænke på at spørge ham om hans bopæl, lige som ved deres første møde.

Men uagtet Werner gik, blev Hoffmann dog ikke af den grund ene. Alle hans ord havde, så at sige, antaget en skikkelse, man kunne tage og føle på; de glimtede for hans øjne og klingrede for hans øren.

Men hvor skulle Hoffmann også øse guld fra uden ved guldkilden? Var ikke her den eneste mulighed for hans ellers uopnåelige ønskers tilfredsstillelse? Min Gud, havde Werner ikke ret? Havde Hoffmann ikke allerede svigtet den ene del af sin ed? Hvad hjalp det da at holde den anden?

Og så havde Werner jo sagt, at det ikke blot var fem og

tyve tusinde, halvtreds tusinde, hundrede tusinde livres, han her kunne vinde, men langt mere. Horisonten på jorden, i skoven og selv på havet har en grænse; men ved det grønne bord er udsigten uendelig.

Spillets dæmon er som Satan, han fører mennesket op på det højeste bjerg og siger: "Alt dette skal tilhøre dig, om du vil knæle ned og tilbede mig."

Og hvilken lykke, hvilken glæde, hvilken stolthed ville det ikke være, om Hoffmann nu kunne træde ind til Arsène, i den samme dagligstue, som han var blevet skubbet ud af! Med

hvilken foragt ville han ikke knuse denne kvinde og hendes gruelige elsker, når som en eneste svar på spørgsmålet: "Hvad vil De her?" som en ny Jupiter lod en ny guldregn falde ned over den nye Danäe.

Og alt dette var ikke længere noget hjernespind, en drøm, som hans fantasi vuggede ham ind i; alt dette var en virkelighed, en mulighed. Der var lige stor udsigt til vinding og til tab, ja, en større til vinding; for Hoffmann havde som man ved lykken med sig.

O dette nr. 113! Dette nr. 113! Hvor vinkede det ikke ad Hoffmann med brændende cifre! Hvor blinkede det ham ikke i møde som et forræderisk fyrtårn, der lokker skibet mod randen af den afgrund, på hvis bund malstrømmen hyler, idet den hvirvler sig rundt på et guldleje!

Hoffmann kæmpede i over en time med sin mest brændende lidenskab. Og da han så følte, at han ikke kunne modstå længere, kastede han et markstykke på bordet, lod den tjenstvillige borger beholde overskuddet, ilede uden at standse til Blomsterkajen, gik op på sit værelse, tog de tre hundrede daler, som han havde tilbage, og sprang, uden at give sig tid til eftertanke i en vogn, idet han råbte til kusken:

"Til Palais Egalité!"

15. Nummer 113

Palais Royal, som man på den tid kaldte Palais Egalité, og som man også engang har omdøbt til Palais National; for det første, vore oprørere gør, at altid at give gader og torve nye navne, som så, når den gamle tingenes orden atter indtræder, igen ombyttes med de tidligere. Palais Royal altså, for under dette navn kender vi det bedst, var dengang ikke det, som det nu er; men hvad det maleriske, ja endog det forunderlige angår, da stod det i ingen henseende tilbage, især på den aften, i det øjeblik, da Hoffmann ankom dertil.

I sit anlæg afveg det kun lidt fra det nuværende, med undtagelse af at det, som nu tid dags kaldes Orleans Galleriet, dengang var optaget af et dobbelt trægalleri, som senere måtte gøre plads for en spadseregang med seks rækker doriske søjler, at haven i stedet for som nu at være beplantet med lindetræer dengang var beplantet med hestekastanjer, og der, hvor nu vandbassinet er, fandtes et cirkus, en uhyre bygning, dækket med gitterværk, med en mængde vinduer i, og i toppen prydet med buskværk og blomster.

Tro nu ikke, at dette cirkus havde noget at gøre med den slags skuespil, der almindeligvis gives i bygninger med dette navn. Nej, kunstnerne i Palais Egalité havde slet intet til fælles med den herr Price, som nogle år tidligere satte Frankrig i forbavselse og fremkaldte vore dages Mazurier'er og Auriol'er.

Dette cirkus var på den tid optaget af "Sandhedsvennerne", som gav forestillinger der, og som man kunne få lov til at se på,

hvis man abonnerede på parisernes daværende "Sandhedsfakkel", "Jernmunden". Dette blads morgennummer var tillige et adgangskort til forlystelserne på dette sted, hvor man hørte på dette sted, hvor man hørte på taler af alle disse forbundsfæller, der, som de selv sagde, havde sluttet sig sammen med det hæderlige mål for øje at beskytte regering og folk, at tilvejebringe upartiske love, og i alle Verdens afkroge at opsøge sandhedsvenner, hvilket land de så end tilhørte og hvilken mening de end bekendte sig til, og når sandheden da var opklaret, så at prædike den for alle og enhver.

Som De ser, har der altid i Frankrig været folk, der var overbevist om, at det var deres kald at oplyse den uvidende masse, og at hele den øvrige menneskehed kun var en mængde fæ.

Hvor er disse navne, disse tanker og disse forfængelige håb nu henvejrede!

Imidlertid bidrog dette cirkus dog med sin del til støjen i Palais Egalité, og blandede sin skrigende stemme i den store koncert, der hver aften foredroges i haven.

For i denne ulykkelige landflygtighedens, rædselsherredømmets og dødsdommenes tid var Palais Royal blevet livets midtpunkt. Efter dagens lidenskabelige bevægelser og kampe søgte man om natten herhen, for at drømme og forglemme den sandhed, som medlemmerne af samfundskredsen og aktionærerne i cirkus gik på jagt efter.

Mens alle andre kvarterer i Paris var øde og mørke, mens de mørke patruljer, der var sammensat af fangevogterne fra i dag og bødlerne af i morgen, listede om på gaderne som vilde dyr, der søger et eller andet bytte; mens de, som var blevet tilbage

ved en henrettet eller landflygtig ved en henrettet eller landflygtig vens eller pårørendes arne, sørgmodigt hviskede til hinanden om deres frygt eller smerte, stod Palais Royal strålende som en mørkets guddom. Dets fyrre buegange var oplyste, det ædelstene prangede i juvelerernes vinduer, og endelig udspyede det sine, med diamanter overøste, sminkede, og, som det var nødvendigt for at de kunne overleve, i fløjl og silke klædte, fortabte pigebørn, der som glimrende ukyskhedens gudinder spadserede rundt under træerne og på gangene. Der lå i denne prostitutionens overdådighed en sidste spot over fortiden, en sidste forhånelse af kongedømmet.

At fremstille disse skabninger i kongelige påklædninger, det var, efter at have udgydt deres blod, at kaste snavs i ansigtet på dette henrivende hof af i overflod svømmende kvinder, hvis dronning Marie Antoinette havde været, og som oprørsstormen havde revet bort fra Trianon til Revolutionspladsen og guillotinen, ligesom en beruset mand, der slæber sin forlovedes brudekjole efter sig gennem snavset.

Nu var overdådigheden gået over til de afskyeligste kvinder, mens ærbarheden måtte skjule sig i pjalter.

Det var en af de sandheder, som "Sandhedskredsen" havde fundet ud af.

Men det let bevægelige pariserfolk, hos hvem dømmekraften aldrig gør sig gældende, før det har været i raseri, havde ikke øje for det filosofiske i denne modsætning. Det faldt ikke det folk ind, at se den fuldstændige ligheds umulighed, uagtet der også nu var både en glimrende og en fattig, pjaltet verden, uagtet det endog måtte lade sig håne af disse Palais Royals og lastens

væmmelige majestæter, når det, blændet af deres glans, vovede uden tilstrækkelig rigdom på guld at nærme sig en af dem.

Men man var også dengang med hensyn til sædeligheden kommet så langt ud, at disse afstikkende modsætninger nødvendigvis måtte komme frem. Det var ikke længere *på*, men *i* selve vulkanen man dansede, og lungerne, der var vant til den svovlede, med lavadunster opfyldte brændende luft, ville ikke have kunnet nøjes med de milde, duftende luftninger fra fordums tider.

Således stod da Palais Royal hver aften, oplyste alt omkring sig med sin ildkrone og udskreg sit tillokkende råb over den i mørk tavshed hensunkne by.

"Nu er det nat, kom! Her er alt! her er formue og elskovsfryd, spil og kvinder. Her sælges alt, lige til selvmord og snigmord. I som hulker, lider og græder, kommer til mig! I skal se, hvor vi er rige, hvor vi kan le. Har I en datter eller en samvittighed at sælge? Kom, vi vil blænde Jeres øjne med guld og døve Jeres øren med vore skamløse talemåder. Her går lasten med hævet pande, her er forlokkelser; her er glemsel! Kom! kom i aften! Ved I, om I ikke allerede i morgen skal bløde under guillotinen?"

Dette var den store hovedsætning: At man burde nyde livet, mens man havde det, fordi det så hurtigt kunne være forbi.

Og derfor kom man da også.

Midt i alt dette var spillehuset naturligvis det mest besøgte sted. Der var det, at man hentede midler til at nyde alt det øvrige.

Af alle disse helvedhuler var nummer 113 den, som kastede sit røde skin længst bort, og på stor afstand lyste som øjet på en beruset kyklop.

Hvis Helvede bærer noget nummer, må det være nummer 113.

O! Alt var forudset der.

I stueetagen var en beværtning; på første sal, spillesalen; husets bryst omsluttede dets hjerte; det var som det skulle være; og på anden sal kunne den heldige spiller fejre sin sejr og punge sit guld ud igen i en smilende kreds af lokkende Dalila'er.

Der var gjort alt, for at holde pengene inden for husets mure.

Og mod dette huse var det, at Hoffmann, Antonias digteriske elsker, hastede hen.

Nummer 113 var på samme sted, hvor det endnu er, over en eller anden butik i huset Corcelet.

Næppe var Hoffmann sprunget ud af sin vogn og havde fået foden ind i slottets gang, førend en af stedets præstinder bed sig fast på ham; for den fremmede dragt indgød dengang ligesom nu større tiltro end den nationale.

Et land bliver aldrig ringeagtet således af andre, som af sig selv.

"Hvor er nummer 113?" spurgte Hoffmann den pige, som havde bemægtiget sig hans arm.

"Nå! så der vil du hen," sagde Aspasie med ringeagt, "ja, lille ven; det er der ved den røde lygte. Men pas på, at du beholder to louisdorer tilbage, og husk så på nummer 115."

Hoffmann styrtede ind i den betegnede gang, som Curtius i afgrunden, og et minut efter var han i spillesalen.

Der herskede samme støj som ved en offentlig auktion.

Men der blev også solgt grumme meget der.

Værelserne glimrede med forgyldte lister, lysekroner, blomster og smukke kvindfolk, der var prægtigere klædte og

stærkere blottede end de, der gik nedenfor.

Den støj, som kunne høres over enhver anden, var guldklangen. Det var dette uhumske hjertes pulsslag.

Hoffmann gik forbi den sal til højre, hvor man spillede trente-et-quarante, og gik ind til rouletten.

Der stod alle spillerne rundt omkring et stort grønt bord, men af alle disse mennesker, der her var forsamlede i et og samme øjemed, var der ikke to, hvis ydre havde noget tilfælles.

Der var unge og gamle og stadige spillere. Blandt disse folk var der dem, der havde mistet deres fader dagen i forvejen, samme formiddag, eller endnu samme aften, men deres tanker var kun ved kuglen, som blev hvirvlet rundt. Hos spilleren er der kun én følelse, som altid holder sig i live, det er begærligheden, og denne følelse næres og vokser på alle de andres bekostning. Hr. de Bassompierre, som man netop i det øjeblik, da han skulle til at danse med Marie af Medicis, meldte at hans moder var død, svarede: "Min moder er ikke død, førend jeg har danset", var en engel imod en spiller. En spiller, som man ville meddele sligt under spillet, ville ikke engang svare med markiens ord; dels fordi det ville være at spilde tiden, og endelig fordi en spiller aldrig har hjerte og endnu mindre ånd, når han spiller.

Og spiller han ikke, ja, så er dog det samme tilfældet, for han tænker da kun på spil.

En spiller har alle de dyder, som hans last fordrer, han drikker ikke, han er tålmodig og utrættelig. En spiller, der formåede pludseligt at kaste sig over et retskaffent formål med den samme følelsesfylde, med den samme utrolige vedholdenhed, som han lægger for dagen i spillet, ville straks

blive en af de største mænd i verden. Aldrig har Cæsar, eller Hannibal eller Napoleon, selv under udførelsen af deres allerstørste foretagender, udviklet en kraft, der kunne sammenlignes med selv den mindst kendte spillers. Ærgerrighed, kærlighed, følelse, hjerte, ånd, hørelse, lugt og føleevne, alle drivfjedre i det menneskelige liv var hos ham rettet mod ét mål, spillet. Men tro dog ikke, at spilleren spiller for at vinde! Jo, dermed begynder han, men siden spiller han kun for at spille, for at komme i denne besynderlige spænding, som ikke har sin mage i nogen som helst anden lidenskab i livet; denne spænding om, hvorvidt han nu skal tabe eller vinde, som han kan gennemgå så ofte på nogle få minutter, som virker på ham som sporen på hesten, der som en svamp opsuger alle hans sjælsevner, samler og fastholder dem, og endelig, når spillet er ude, pludselig giver dem fri, for ved næste spil atter at samle dem med endnu større kraft.

Det, som gør spillelidenskaben stærkere end enhver anden, er, at den, da den aldrig kan blive mat, heller aldrig kan blive slappet. Spillet er som en elskerinde, der lover og lover, men aldrig overgiver sig. Spillet dræber, men det trættes ikke.

Spillelidenskaben er mandens hysteri.

For en spiller er alt, slægtninge, venner og fædreland, dødt. For ham er der ingen verden til udenfor kortet og kuglen, hans fædreland er den stol, han sidder på, det grønne tæppe, som han støtter sig til. Man kan lade ham riste som den hellige Laurentius, og jeg tør næsten vædde på, at han, hvis man vil spille med ham, mens han bliver rister, ikke vil føle noget til ilden, eller blot se sig om efter den.

Spilleren er tavs. Ordet nytter ham ikke noget. Han spiller, vinder eller taber; han er ikke længere noget menneske; han er kun et viljeløst redskab. Hvorfor skulle han tale?

Den støj, der herskede omkring i salene hidrørte altså ikke fra spillerne, men fra bankørerne, som skrabede guldet sammen og i en snøvlende tone udråbte deres:

"Gør Deres indsatser!"

Men Hoffmann var i dette øjeblik ikke længere iagttager; han var helt optaget af sin lidenskab; ellers ville der have været en hel del studier for ham at gøre.

Hurtigt skød han sig ind imellem spillerne, og nåede hen til bordkanten. Der kom han til at stå imellem en mand, der havde jakobinertrøje på, og en olding, der sad og gjorde nogle beregninger med blyant på papir.

Oldingen, der havde tilbragt hele sit liv med at finde en regel, hvorefter man måtte spille med held, spildte sine sidste dage på at prøve, hvorvidt den var praktisk anvendelig, og sine sidste guldstykker på at se, at den var aldeles uholdbar. Det er lige så umuligt at finde en regel for spillet som at udgrunde selve ånden.

Imellem alle disse hoveder af stående og siddende mænd så man hist og her et kvindehoved, der hvilede sig mod en eller anden skulder, mens damen med fingrene gravede rundt i en gulddynge, og forstod med uforlignelig færdighed uden selv at spille, at gøre sig den enes tab og den andens vinding til sin egen fordel.

Når man så disse bægre fulde af guld og disse pyramider af sølv, havde man meget vanskeligt ved at tro, at den almindelige elendighed var så stor, og at guldet var så meget i værd.

Manden i jakobinertrøjen kastede en bunke papirer på et tal.

"Halvtreds livres!" råbte han, for at angive sit spil.

"Hvad er det for noget?" spurgte bankøren, og trak papirerne hen til sig med sin rive og befølte dem med fingerspidserne.

"Det er sedler," svarede manden.

"Har De ikke andre penge end disse?"

"Nej, borger."

"Så kan De gøre plads for en anden."

"Hvorfor?"

"Fordi vi ikke tager mod sådan noget."

"Der er de af staten berettigede penge."

"Så er det godt for staten, hvis den kan bruge dem; men vi vil ikke have dem her."

"Godt," sagde manden og tog sine sedler tilbage, "det er dog nogle morsomme penge, man kan ikke engang tabe dem."

Og han knugede sedlerne sammen i sin hånd og gik.

"Gør Deres indsatser!" råbte bankøren.

Hoffmann var, som vi ved, en spiller; men denne gang spillede han ikke for spillets skyld, men for at skaffe sig penge.

Den feber, som fortærede ham, bragte blodet til at syde i hans legeme som vandet i en kedel.

"Hundrede thaler på nummer 26!" råbte Hoffmann,

Bankøren undersøgte de tyske penge.

"Gå hen og få dem byttet!" sagde han til Hoffmann, "vi modtager kun franske penge."

Hoffmann ilede ud som en vanvittig, gik ind til en pengeveksler, der netop selv var en tysker, og fik tre hundrede daler omsat i guld, det vil sige i omtrent fyrre louisdorer.

Rouletten havde spillet tre gange, mens han var borte.

"Femten louisdorer på nr. 26!" råbte han og ilede hen til bordet.

"Modtaget!" råbte bankøren.

Rouletten løb.

Hoffmanns nabo indsamlede to håndfulde guld og kastede dem ned i sin hat, som han holdt fastklemt mellem benene, men bankøren skrabede Hoffmanns femten louisdorer til sig.

Nummer 16 var kommet ud.

Hoffmann følte den kolde sved perle på sin pande.

"Femten louisdorer på nr. 26!" vedblev han.

Andre besatte andre numre, og kuglen blev sat i gang.

Denne gang tilhørte alt banken. Kuglen var faldet på nul.

"Ti louisdorer på nummer 26!" sagde Hoffmann med halvkvalt stemme; men han betænkte sig og sagde atter:

"Nej, kun ni," og med disse ord tog han det ene guldstykke tilbage for at kunne spille endnu en gang, for at holde det sidste håb.

Nummer 30 kom ud.

Guldet forsvandt af tæppet som vandet fra kysten ved ebbe.

Åndeløs, med bankende hjerte, mens i et syn Arsènes spottende og Antonias bedrøvede åsyn fo'r forbi hans indre øje, satte Hoffmann med brændende hånd sin sidste louisdor på nr. 26.

I løbet af et minut var spillet omme.

"Vi modtager intet mere!" råbte bankøren.

Med brændende øjne fulgte Hoffmann kuglen, som om det havde været hans eget liv, der hvirvlede rundt med den.

Pludselig kastede han sig tilbage og skjulte sit ansigt i sine hænder.

Han havde ikke blot tabt; men han havde nu ikke en skilling mere, hverken hos sig eller i sit hjem.

En kvinde, som var med, og som man et minut tidligere kunne have vundet med tyve francs, udstødte et vildt glædesskrig og tog en håndfuld guld, som hun havde vundet, til sig.

Hoffmann ville have givet ti år af sit liv for én eneste af denne kvindes louisdorer.

Med en bevægelse, der var hurtigere end tanken, befølte og gennemsøgte han sine lommer for at blive fuldkommen sikker i sin sag.

Lommerne var aldeles tomme, men han følte noget, der var rundt som en daler, på sit bryst, og rask rev han det frem.

Det var Antonias medaljon, som han rent havde forglemt.

"Jeg er frelst!" råbte han og kastede guldmedaljonen som indsats på nummer 26.

16. Medaljonen

Bankøren tog guldmedaljonen, undersøgte den og sagde derpå:

"Gå hen og sælg den, min herre!" (for i nummer 113 sagde man endnu *herre* til hinanden). "Gå hen og sælg den, hvis De har lyst, og spil så med pengene; for som jeg allerede har sagt Dem, modtager vi her kun møntet guld og sølv."

Hoffmann greb medaljonen og forlod spillesalen uden at sige et eneste ord.

Mens han løb ned ad trapperne, summede mange tanker, mangt et råd og mangen en forudfølelse i ham, men han ville ikke høre disse utydelige stemmer, og trådte hurtigt ind til den vekselerer, hos hvem han for et øjeblik siden havde fået louisdorer for sine thalere.

Denne udmærkede mand havde kastet sig mageligt hen i en lænestol, og sad der og læste, med brillerne på den yderste spids af næsetippen. Rundt omkring ham glimrede guldet fra sine kobberkummer, der var overspundne med fin ståltråd, forsynede med små grønne silkegardiner og i højde med bordpladen prydede med en lille dør, der ikke var større end at en hånd netop kunne slippe igennem.

Aldrig har Hoffmann før følt en sådan ærefrygt for guldet.

Han stod som blændet, og dog havde han oppe ved spillebordet set mere guld end her; men dette her var dog noget ganske andet. Der var mellem spillehulens støjende, letflydende og hele tiden i omløb værende guld og vekselererens rolige, alvorlige og stumme, den samme forskel som mellem

sludrehovedet og tænkeren. Man kan ikke gøre noget godt med det guld, der kommer fra rouletten og kortspillet; det tilhører ikke sin ejermand, men ejermanden er dets slave. Det kommer fra en smudsig kilde, og må bruges i et smudsigt øjemed. Der er liv i det, men et ondt liv, og det iler med at forsvinde som det er kommet. Det opmuntrer kun til at følge lastens bane, og gør kun af tvang det gode; det nærer ønsker, hvis opfyldelse koster det dobbelte og firdobbelte af, hvad det er værd, og synes at tabe i værdi, i samme øjeblik som det vindes.

Kort sagt, guldet i spillet har, hvad enten man vinder det eller kun higer efter det, altid kun en skinværdi. Snart er en håndfuld guld en ren ubetydelighed, snart beror et menneskeliv på et eneste guldstykke; men guldet i handelen, det guld, som Hoffmann kom for at søge hos sin landsmand, det har altid den værdi, som det er præget til. Det forlader ikke sit kobberleje, uden at det udfries for noget, der har samme, ja endog end højere værdi end det; det tilbyder sig ikke således i forbigående til enhver, ligesom en letfærdig kvinde; det har selvfølelse. Ja, når det først er kommet ud af vekselererens værge, så kan det komme på afveje; men så længe som det er der, er det ærligt og må skattes i forhold til sit værd. Der bærer det præget af en nødvendighedsgenstand, ikke af legetøj. Der må man *erhverve* det, det kan ikke vindes. Der udslynges det ikke som værdiløse spillemærker af bankørens hånd; det bliver nøjagtigt talt stykke for stykke af vekselereren, og nyder alt det hensyn, som tilkommer det. Der er det tavst, og netop heri ligger dets store veltalenhed. Derfor begyndte Hoffmann, som denne sammenligning på et øjeblik fo'r gennem hjernen, at frygte for at vekselereren ikke skulle ville låne ham noget så værdifuldt

guld på hans medaljon. Han troede det derfor nødvendigt, uagtet at det var tidsspilde, at søge sit mål ad omveje, især da han kom, ikke for at gøre en forretning, men for at bede vekselereren om en tjeneste.

"Jeg ved ikke, om De genkender mig, min herre," begyndte han, "det var mig, som for et øjeblik siden her omsatte nogle hundrede thaler i guld."

"Jo, min herre, jeg kender Dem," svarede vekselereren. "De er tysker?"

"Fra Heidelberg."

"Der har jeg studeret."

"Det er en herlig by!"

"Ja, ikke sandt!"

Imidlertid kogte blodet i Hoffmann. Det forekom ham, som om hvert minut, han ofrede på denne intetsigende samtale, var et år af hans liv, der gik tabt.

Derfor begyndte han da atter med et smil.

"Jeg vover at håbe, at De som landsmand måske ville vise mig en tjeneste."

"Hvilken?" spurgte vekselereren, hvis ansigt ved disse ord formørkedes. En vekselerer holder lige så lidt af at låne ud som myren.

"At låne mig tre louisdorer på denne guldmedaljon."

Samtidig overleverede Hoffmann medaljonen til handelsmanden, som straks vejede den på en vægtskål.

"Skulle De ikke hellere ville sælge den?" spurgte vekselereren.

"O, nej," sagde Hoffmann, "det er allerede meget, at jeg kan sætte den i pant; jeg vil endogså bede Dem, min herre, at bevare denne medaljon omhyggeligt, for den er mig dyrebarere end

mit liv, og jeg kommer igen i morgen for at indløse den. Der måtte en så fortvivlet stilling, som den, hvori jeg netop befinder mig, til, for at jeg skulle sætte den i pant."

"Så vil jeg da låne Dem de tre louisdorer."

Og med hele den alvor, han mente at burde lægge i en sådan handling, lagde vekselereren de tre louisdorer op ved siden af hinanden for Hoffmanns øjne.

"Tak, herre! Tusind tak!" råbte den unge digter; greb de tre guldstykker og forsvandt.

Denne mand ville det aldrig være faldet ind at vove sit guld mod guldet i nummer 113.

Spilleren bliver let til helligdomsskænder, og idet Hoffmann nu kastede det første af sine guldstykker (han ville kun vove dem en for en) på nummer 26, udtalte han samtidig Antonias navn.

Denne gang var Hoffmann ikke i nogen synderlig spænding; der var noget i ham, som sagde ham, at han måtte vinde.

Nummer 26 kom.

Hoffmann indsamlede med strålende ansigt seks og tredive louisdorer.

Derpå lagde han først og fremmest tre til side i sin urlomme for at være sikker på, at han kunne indløse sin forlovedes medaljon og billede; øjensynlig havde *hun* skaffet ham hans første vinding. Han lod tre og tredive louisdorer tilbage på tallet, og det samme tal kom. Han vandt altså 33 gange 36, et tusind og et hundrede og otte og firsindstyve louisdorer eller over fem og tyve tusinde francs.

Nu øste Hoffmann med fulde hænder af en righoldig Paktolos-flod; han besatte sine tal med håndfulde og sprang

uden nogen som helst regel i sit spil fra det ene tal til det andet. Han spillede som en gal mand, men han spillede med held, og ved hver omgang voksede hans vinding ligesom et bjerg, der skød sig op af vandet.

Alle hans lommer i benklæderne, kjolen og vesten, hans hat, hans hænder og bordet foran ham var fulde. Guldet strømmede fra bankørens hænder som blodstrømmen fra et gabende sår ud over Hoffmann. Han var blevet alle de tilstedeværende Dana'ers Jupiter og alle de tilstedeværende spilleres kassemester.

Således mistede han omkring tyve tusinde francs.

Endelig troede han, at han havde nok, tog alt sit guld til sig og ilede ud, beundret og misundt af den tilbageblivende forsamling.

Han ilede lige ad Arsènes bopæl til.

Klokken var blevet et om natten, men det brød han sig ikke om.

Når han kom med sådan en rigdom, mente han, måtte han kunne opnå at blive lukket ind, hvad klokken så end måtte være.

Han glædede sig ved i tankerne at tildække dette skønne legeme, der havde blottet sig for ham, med guld, ved sit guld at blæse live i den marmorstatue, der var forblevet kold overfor hans kærlighed. Nu var han i sine tanker en ægte Prometheus.

Han ville træde ind til Arsène, tømme sine lommer lige til sidste skilling og sige: "Elsk mig nu!" og dagen efter ville han rejse hjem, for om muligt at blive revet ud af denne feberdrøm, der udøvede et så kraftigt herredømme over ham.

Han bankede på Arsènes gadedør, som en herre, der kommer hjem i sit eget hus.

Døren sprang op.

Hoffmann ilede hen imod trappen.

"Hvem der?" råbte portneren.

Hoffmann svarede ikke.

"Hvem vil De til, borger?" gentog samme stemme; og en skygge, der var klædt som skyggerne er det om natten, kom ud af portnerstuen og ilede op ad trappen efter Hoffmann.

På den tid ville man grumme gerne vide, hvem der gik ud og ind; især, hvem der gik ind.

"Jeg besøger jomfru Arsène," svarede Hoffmann og tilkastede portneren tre eller fire louisdorer, som han for en time siden ville have givet sin sjæl for.

Denne måde at tale sin sag på, behagede den tjenesteydende borger.

"Jomfru Arsène bor ikke længere her, herre!" sagde han; for han følte, at han her burde ombytte ordet "borger" med ordet "herre", hvor han havde at gøre med så gavmild en mand. En mand, som fordrer regnskab, kan sige "borger", men en mand, som modtager en gave, kan kun sige "herre".

"Hvorledes!" spurgte Hoffmann, "Arsène er ikke længere her?"

"Nej, herre!"

"De mener vel, at hun endnu ikke er kommet hjem i aften?"

"Jeg mener, at hun ikke oftere vil komme hjem her."

"Hvor bor hun da nu?"

"Ja, det ved jeg ikke."

"Min Gud! Min Gud!" sagde Hoffmann og holdt hænderne for ansigtet, som om han ville holde fast på forstanden, som han var bange for at miste. Alt, hvad der i den sidste tid var foregået med ham, var så forunderligt, at han hvert øjeblik sagde til sig selv: "Nu er jeg nok atter på vej til at blive gal!"

"De kender altså ikke dagens nyhed?" begyndte portneren atter.

"Hvilken nyhed?"

"Hr. Danton er blevet arresteret."

"Hvornår?"

"I går. På hr. Robespierres befaling. Borger Robespierre er dog en stor mand."

"Og så?"

"Ja, så har jomfru Arsène måttet flygte; for som Dantons kæreste kunne hun jo let blive indviklet i hele denne sag."

"Sandt nok. Men hvorledes er hun flygtet bort?"

"Som alle flygter, når de har udsigt til at få kappet hovedet af, på lykke og fromme, lige ud efter næsen."

"Tak, min ven, tak!" sagde Hoffmann og forsvandt efter at have lagt et par guldstykker til i hånden på portneren.

Da Hoffmann atter var på gaden, begyndte han at tænke på, hvad der nu skulle blive af ham, og hvortil han nu skulle bruge sine penge; for naturligvis faldt det ham ikke ind, at han kunne genfinde Arsène, eller at han kunne gå hjem og søge hvile.

Så begyndte han da også at gå lige ud efter næsen, mens hans støvlehæle gav genlyd mod stenbroen, og han selv, om end vågen, dog var aldeles optaget af en smertelig drøm.

Natten var kold. Træerne var afpillede og skælvede i nattevinden som syge, der feberhede havde forladt deres seng, og nu stod der og rystede over de afmagrede lemmer. Rimtågen piskede nattevandrerne i ansigtet, og kun sjældent så man hist og her i husene, hvis mørke masser stod i ét med den mørke himmel, skinnet fra et oplyst vindue gennembryde tågesløret.

Således gik han over den øde boulevard, gennem Royalgaden, som om hans fødder kendte hans tanker og instinktmæssigt førte ham på den rette vej. Endelig så han op og opdagede, at han gik lige ind på Revolutionspladsen, på den plads, som han havde svoret aldrig mere at betræde.

Hvor mørk himlen end var, så tegnede der sig dog på den et endnu mørkere omrids, sort som blæk. Det var omridset af den afskyelige maskine, hvis bloddryppende mund nattevinden aftørrede, og som nu hvilede og ventede på det forestående dagværk.

Det var om dagen, at Hoffmann ikke oftere ville se denne plads; det var for ikke at se blodsudgydelsen, at han ikke ville over den; men om natten var det en anden sag; da var det nok værd for digteren, hos hvem, uagtet alt andet, som ellers beskæftigede ham, den digteriske sans altid var vågen, i nattens stilhed at se og føle på dette mørke skafot, hvis blodige billede endnu i denne time måtte svæve for mange menneskers indre øje.

Kunne der gives nogen skønnere modsætning efter den støjende spillesal end denne øde plads med sit blodige skafot? Efter det bevægede liv denne død, forladthed og ufølsomhed!

Hoffmann gik henimod guillotinen som drevet af en elektrisk magt.

Pludselig og næsten uvidende om, hvorledes det var gået til, stod han lige foran den.

Vinden susede imellem plankerne.

Hoffmann lagde sine arme over kors og betragtede den.

Hvilke tanker måtte ikke bestorme denne mand, der med lommerne fulde af guld og med higen efter at tilbringe en nat i

vellyst i sit hjerte, nu tilbragte denne nat foran et skafot.

Mens han stod således og tænkte, forekom det ham, at en klagende menneskelig stemme blandede sig med den hylende vind.

Han bøjede hovedet forover og lyttede.

Den klagende stemme lod sig atter høre, ikke langt borte fra, men ved hans fødder.

Hoffmann spejdede rundt om sig, men kunne ikke opdage nogen.

Men nu nåede et tredje klageudbrud hans øre.

"Det lød som en kvindelig stemme," mumlede han, "og som om den kom fra rummet under skafottet."

Han bukkede sig for bedre at kunne se, og gik rundt om skafottet. Da han kom til den rædsomme trappe, stødte han med foden til en genstand; han strakte armene ud og kom til at berøre en, der sad på hug på det første trin af trappen, og som syntes helt sortklædt.

"Hvem er De," spurgte Hoffmann, "som sidder her og sover på trappen til et skafot?"

Og samtidig lagde han sig på knæ for at kunne se den, han talte med, i ansigtet.

Men hun talte ikke; med albuerne støttet mod sine knæ hvilede hun sit hoved i sine hænder.

Uagtet nattekulden var hendes skuldre næsten ganske bare, og Hoffmann kunne skimte en sort linje om hendes hvide hals.

Denne linje var et fløjlshalsbånd.

"Arsène!" råbte han.

"Ja vel! Ja, jeg er Arsène!" mumlede den på hug siddende kvinde med en vidunderlig stemme, løftede hovedet i vejret og

så på Hoffmann.

17. Et gæstgiveri i Saint-Honoré-gaden

Hoffmann fo'r forfærdet tilbage; stemmen og ansigtet på trods tvivlede han dog endnu. Men idet Arsène løftede hovedet i vejret, lod hun sine hænder falde ned på sine knæ, og idet hendes hænder faldt bort fra halsen, kom også det besynderlige diamantspænde, som sammenholdt enderne af fløjlshalsbåndet, til syne og glimtede igennem den mørke nat.

"Arsène! Arsène!" gentog Hoffmann.

Arsène rejste sig.

"Hvad gør De her på denne tid?" spurgte den unge mand. "Hvorledes er De kommet her i denne grå kjole! Hvorledes! De går med bar hals."

"Han blev arresteret i går," svarede Arsène. "De kom også for at gribe mig, men jeg flygtede i nat kl. elleve ud af huset, som jeg var, da jeg fandt mit værelse alt for lille og min seng alt for kold, og så kom jeg herhen."

Disse ord blev udtalt med en ejendommelig betoning, uden gestus, uden stigen eller fald i stemmen; de udgik af en blegnet mund, der åbnedes og lukkedes som ved en fjeder; man kunne fristes til at tro, at det var en automat, der talte.

"Men," sagde Hoffmann, "her kan De ikke blive."

"Hvor skal jeg gå hen? Jeg vil ikke gå tilbage, hvor jeg kom fra, førend det er på den yderste tid; der frøs jeg alt for stærkt."

"Så kom hjem med mig!" råbte Hoffmann.

"Med Dem," sagde Arsène.

Og det forekom den unge mand, som om han ved stjernelyset kunne se et foragteligt blik fra de matte, mørke øjne falde på sig; et blik som det, der havde knust ham i den yndige dagligstue i Hannovergaden.

"Jeg er rig, jeg har guld," råbte Hoffmann.

Danserindens øje udsendte et lyn. "Så lad os gå," sagde hun, "men hvorhen?"

"Hvorhen?"

Ja, hvorhen skulle Hoffmann føre denne i overflod og vellevned tilvante kvinde, som, når hun kom ud af operaens blændværksslotte og tryllehaver, var vant til at træde på persiske tæpper og indhylle sig i indiske kashmirs-sjaler?

Visselig kunne han ikke føre hende ind i sit lille studenterværelse; hun ville der føle sig lige så indeklemt, lige så kold som i den ubekendte bolig, hun netop omtalte, og som hun syntes at frygte så meget for atter at skulle betræde.

"Ja, hvorhen?" spurgte Hoffmann, "jeg kender ikke Paris."

"Jeg skal nok vise Dem vej," sagde Arsène.

"O ja! O, ja!" råbte Hoffmann.

"Følg mig!" sagde den unge pige.

Og med en stiv, automatagtig gang, der aldeles ikke lignede den smidige, lette gang, som Hoffmann tidligere havde beundret hos danserinden, gav hun sig til at gå foran ham.

Det faldt ikke den unge mand ind at byde hende armen. Han fulgte hende.

Arsène gik ned ad Royalgaden, som man den gang kaldte Revolutionsgaden, drejede til højre ind i Saint-Honoré-gaden,

som man havde omdøbt til Honorégaden, standsede foran et glimrende hotel og bankede på.

Døren sprang straks op.

Portneren så forbavset på Arsène.

"Tal!" sagde hun til den unge mand, "eller de vil ikke lade mig komme ind, og så må jeg vende om og atter sætte mig på trappen op til guillotinen."

"Min ven," sagde Hoffmann rask og trådte hen imellem portneren og den unge pige, "da jeg kom over de "Elysæiske Marker", hørte jeg et råb om hjælp; jeg kom netop tidsnok til at forhindre fruen her i at blive snigmyrdet, men for sildigt til at forhindre, at hun blev udplyndret. Giv mig hurtigt Deres bedste værelse; lad et godt bål blive tændt på derinde, og lad os få et godt aftensmåltid. Der er en louisdor til dem selv."

Og han kastede en louisdor på bordet ved lampen, hvis stråler alle syntes at samle sig i Ludvig den Femtendes strålende billede.

En louisdor var på den tid en stor sum, et hundrede og fem og tyve francs i sedler.

Portneren aftog sin uldne hat og ringede. En opvarter ilede til.

"Skynd dig! Skynd dig! Det bedste værelse i hotellet til herren og fruen!"

"Til herren og fruen?" gentog opvarteren forbavset og målte afvekslende Hoffmanns simple og Arsènes lette påklædning.

"Ja," sagde Hoffmann, "det bedste og det smukkeste; men det må være godt varmt og oplyst. Der har De en louisdor for Deres ulejlighed."

Opvarteren syntes at være modtagelig på samme måde som portneren; han bøjede sig for louisdoren, pegede på en prægtig trappe, der dog kun var halvt oplyst på grund af den fremrykkede nattetid, men som til gengæld var belagt med et tæppe, en for datiden storartet overdådighed.

"Behag at gå op," sagde han, "og vent så ved døren til nr. 3."

Og derpå forsvandt han i løb.

Ved første trin standsede Arsène.

Den lette sylfide syntes at have en uovervindelig besværlighed ved at løfte foden.

Man skulle have næsten troet, at hendes lette atlaskes sko havde blysåler.

Arsène lagde sin hånd på den arm, som den unge mand bød hende, og følte han ikke trykket af danserindens hånd, så følte han desto mere den kulde, der igennem den meddelte sig til hans legeme.

Endelig lykkedes det Arsène med en voldsom anstrengelse at bestige det første trin og dernæst de øvrige, men ved hvert trin udstødte hun et suk.

"Stakkels pige," sagde Hoffmann, "hvor De må have lidt!"

"Ja," svarede Arsène, "ja, jeg har lidt meget, grumme meget!"

De kom til døren nr. 3.

Men næsten samtidig med dem kom opvarteren med et sandt bål; han åbnede døren til værelset, og i et nu stod kaminen i lys lue og lysene var tændte.

"De er sikkert sulten?" spurgte Hoffmann.

"Det ved jeg ikke," svarede Arsène.

"Den bedste mad, man kan opdrive os, opvarter!" sagde Hoffmann.

"Herre," bemærkede opvarteren, "man siger ikke længere *opvarter*, men *opvartende borger*; men herren betaler så godt, at De for mig kan sige, hvad De vil."

Og fornøjet over sin spøg gik han bort med ordene:

"Om fem minutter skal aftensmaden være anrettet."

Da døren havde lukket sig efter opvarteren, kastede Hoffmann et blik fuldt af kærlighed på Arsène.

Hun havde så megen hast med at komme hen til ilden, at hun ikke en gang havde givet sig tid til at tage en lænestol, men kun havde sat sig på hug henne ved ildstedet i samme stilling som den, Hoffmann fandt hende i henne ved guillotinens fod, og nu satte hun igen albuerne på sine knæ, og syntes med begge hænder at bestræbe sig for at holde hovedet lige på skuldrene.

"Arsène! Arsène!" sagde den unge mand, "jeg sagde dig før, at jeg var rig, ikke sandt? Se her! Har jeg sagt usandhed?"

Hoffmann begyndte at tømme sin hat ud på bordet: hatten var fuld af louisdorer og dobbeltlouisdorer, og de strømmede fra hatten ud over marmorpladen, med denne for guldet egne klang, som man let kunne skelne fra enhver anden.

Efter hatten kom turen til lommerne, og den ene efter den anden udøste disse det umådelige udbytte, han havde høstet i spillet.

En flydende, glimtende gulddynge hobede sig op på bordet.

Ved denne lyd syntes Arsène atter at få liv; hun drejede hovedet om, og synet syntes at fuldføre den genoplivelse, som var begyndt igennem hørelsen.

Hun rejste sig, stadig stiv og ubevægelig – men den blege læbe smilede – hendes glasagtige øjne fyldtes atter med lys og kastede stråler, der blandede sig med dem fra guldet.

"O!" sagde hun, "- og alt dette tilhører dig?"

"Ikke mig, men dig, Arsène."

"Mig!" sagde danserinden.

Og hun badede sine blege hænder i metaldyngen.

Den unge piges arme forsvandt indtil albuerne i det.

Nu syntes denne kvinde, hvis hele higen og tragten guldet havde været, at komme ret til live igen ved berøringen med guldet.

"Mit!" sagde hun, "mit!" Og hendes stemme antog metallets bølgende klang, som flød vidunderligt sammen med louisdorernes.

To opvartere trådte ind og bar et helt anrettet bord, som de nær havde tabt ved synet af den rigdom, som den unge pige æltede med sine knyttede hænder.

"Godt så," sagde Hoffmann, "champagne! Og lad os så være ene."

Opvarteren bragte flere flasker champagne og trak sig derpå tilbage.

Hoffmann gik hen og lukkede døren efter dem og slog en skodde for.

Derpå nærmede han sig atter, med øjne, der brændte af kærlighed, Arsène, som stod ved bordet og indsugede liv, ikke af foryngelsens, men af Paktolos' kilde.

"Nå?" spurgte han hende.

"Guldet er smukt," sagde hun, "det er lang tid siden, at jeg har rørt ved det."

"Nå! Kom så og spis!" sagde Hoffmann, "og så kan Danaë siden bade sig i guldet, så meget hun lyster."

Og han slæbte hende hen imod bordet.

"Jeg fryser," sagde hun.

Hoffmann så sig om. Vinduerne og sengen var omhængt med rødt damask. Han rev et gardin ned fra vinduet og gav Arsène det.

Arsène svøbte sig i det, og som af sig selv lagde det sig i folder om hende som en oldtidskappe, og udtrykket i hendes blege ansigt trådte endnu skarpere frem under dette draperi.

Hoffmann blev næsten bange.

Han satte sig til bords, drak to eller tre glas champagne lige efter hinanden. Da syntes det ham, som om Arsènes øjne fik lidt mere liv.

Han skænkede for hende og hun drak.

Nu ville han også have hende til at spise, men hun takkede.

Og da Hoffmann ville nøde hende, sagde hun:

"Jeg ville ikke kunne synke."

"Så lad os drikke."

Hun holdt sit glas frem.

"Ja, lad os drikke."

Hoffmann var både tørstig og sulte; han spiste og drak.

Især drak han; han trængte til dristighed; ikke fordi Arsène, således som i sit hjem, syntes oplagt til at gøre modstand mod ham med foragt og magt, men fordi der udstrømmede en isnende kulde fra den skønne selskabsdame.

Efterhånden som han drak, fik Arsène, i det mindste for *hans* øjne, mere og mere liv; men besynderligt nok, hver gang hun tømte et glas, rullede nogle røde dråber fra halsbåndet ned på hendes bryst. Hoffmann så forbavset på det, men kunne ikke fatte det. Endelig forekom det ham rædsomt, overnaturligt, han bekæmpede en indre gysen, tiltalte endnu ivrigere flasken, og

drak på Arsènes smukke øjne, hendes smukke hænder og hendes smukke mund.

Hun fulgte godt med ham, drak lige så stærkt som hun, og syntes at oplives, ikke ved den vin, hun selv drak, men ved den, Hoffmann drak.

Pludselig rullede en brand ud af bålet.

Hoffmann fulgte med øjnene den retning, som den flammende brand tog. Den standsede, idet den stødte mod Arsènes fod.

Uden tvivl for at varme sig havde Arsène taget sine strømper og sko af. Hendes lille hvide fod hvilede på kaminens marmorplade, med hvilken den syntes at udgøre et hele.

Hoffmann udstødte et skrig.

"Arsène! Arsène!" råbte han, "pas på!"

"Hvorfor?" spurgte danserinden.

"Branden! Branden, som berører din fod."

"Tag den bort," sagde hun roligt.

Hoffmann bukkede sig og fjernede branden, hvis flammer slog højt op om hendes fod; men til sin skræk bemærkede han, at den ikke havde angrebet denne, som tværtimod havde udslukket ilden på det sted, hvor den var kommet i berøring med branden.

"Drik!" sagde han.

"Lad os drikke!" sagde Arsène.

Og i det samme holdt hun sit glas hen til ham.

Den anden flaske var tømt.

Men Hoffmann følte, at vinrusen ikke var ham nok.

Han fik øje på et pianoforte.

"Godt!" råbte han.

Han følte, at musikken kunne hjælpe ham til en bedre rus.

Han sprang hen til pianoet.

Ganske naturligt flød den *pas-de-trois*, som Arsène havde danset med i "Paris' Dom", da han første gang så hende, fra hans fingre.

Men det forekom Hoffmann, som om pianoets strenge var af stål. Dette instrument alene gjorde lige så megen støj som et helt orkester.

"Ih!" sagde Hoffmann, "nå, lad gå da!"

Denne støj bibragte ham den rus, han søgte; ligeledes rejste Arsène sig ved de første takter.

Disse tonestrømme havde, som det lod til, indviklet hele hendes skikkelse som et ildnet.

Hun kastede damask-gardinet langt bort fra sig, og hvilket vidunder, der stod hun, som om hun kunne være undergået en af disse trolddomsforandringer, der foregår på teatret, uden at man ved hvorledes, ikke længere i den grå kjole og med de nøgne skuldre, men i Floras dragt, helt overøst med blomster, i en sky af gaze, bævende af fryd.

Hoffmann udstødte et skrig og med fordoblet kraft drev han pianofortet til at slippe sine helvedsmagter løs, der i brusende strømme væltede ud fra det stålstrenge.

Da hildedes Hoffmann atter i det samme blændværk, som da han første gang så hende i teatret, gennem doktorens lorgnet. Denne dansende kvinde, der lidt efter lidt var kommet til live igen, udøvede en uimodståelig magt over ham. Til tumleplads havde hun taget hele rummet mellem pianoet og alkoven, og på omhængets røde baggrund trådte hun nu frem som et fra Helvede udsendt forlokkende syn. Hver gang hun fra stuens

modsatte ende dansede hen mod Hoffmann, rejste han sig fra sin stol, og hver gang hun atter trak sig tilbage i stuens dyb, følte Hoffmann sig revet med i hendes dans. Uden at Hoffmann kunne forklare, hvorledes det gik til, slog han nu over i en anden takt; det var ikke længere den melodi, som han havde hørt i operaen, men en vals, der strømmede ud igennem hans fingre; og denne vals var Beethovens "Attrå"; den kom af sig selv som et udtryk for hans tanker, der banede sig vej gennem hans fingre. Også Arsène havde skiftet takt; først drejede hun sig rundt på et sted, men lidt efter lidt udvidede hun kredsen og nærmede sig Hoffmann.

Hoffmann stønnede, han følte hende komme, han følte hende nærme sig, han kunne indse, at hun i sin kreds ville komme og berøre ham, og at han da måtte springe op og tage del i denne fortærende dans. Han grebes på én gang af kærlighed og rædsel. Endelig udstrakte Arsène i sin forbidansen sin hånd og berørte ham med sin fingerspids. Hoffmann udstødte et skrig og sprang op, som om han var blevet berørt af en elektrisk gnist, fløj efter danserinden, greb hende, omslyngede hende med sine arme og dansede videre, mens den i virkeligheden ophørte melodi endnu tonede for hans indre øre. Nu, da han kunne se, at det var den levende, den rigtige Arsène, trykkede han hende til sit hjerte, indsugede med sine blikke hendes øjekast og indåndede hendes ånde, mens hans egen hede ånde strømmede ud over hendes hals, skuldre og arme, som ikke længere hvirvlede sig rundt i en luft, der kunne indåndes, men i et flammehav, hvis ild trængte ned i brystets dybeste grund på de to dansende, indtil de endelig berusede sank om i hinandens arme.

Da Hoffmann den følgende dag vågnede op, trængte en bleg pariservinterdags matte lys ind gennem det vindue, hvor gardinet var revet fra. Han så sig om, uden at kunne fatte, hvor han var. Da følte han en livløs masse hvile i sin venstre arm. Han vendte sig om til denne side og så nu, ikke længere den skønne operasangerinde, men den blege, unge pige fra Revolutionspladsen hvile ved sin side.

Da mindedes han alt, trak sin af kulde næsten stive arm bort under hendes legeme, og da han så, at hun forblev ubevægelig, greb han en kandelaber, hvori der endnu brændte fem lys, og ved dagens og disses forenede skin, genkendte han Arsène, stiv, bleg og med lukkede øjne.

Hans første tanke var, at den forudgående udmattelse i forbindelse med de opflammede lidenskaber havde kastet den unge pige i en afmagt. Han greb hendes hånd, den var kold; han lagde hånden på hendes hjerte; det slog ikke mere.

Da fo'r en frygtelig tanke gennem hans hjerne; han trak så voldsomt i en klokkestreng, at den gik over derved, sprang hen til døren, åbnede den og ilede nogle trappetrin ned med råbet:

"Hjælp! Hjælp!"

Netop i samme øjeblik kom en lille, sort mand op ad trappen. Han så i vejret, og Hoffmann udstødte et skrig. Det var operalægen.

"Ih! Det er Dem, kære herre," sagde lægen, der også genkendte Hoffmann. "Hvad er her på færde? Hvorfor al den støj?"

"O, kom! O, kom!" sagde Hoffmann uden at opholde sig med at give lægen nogen forklaring over, hvad han ønskede af ham,

idet han håbede, at synet af Arsène skulle virke bedre på lægen end alt, hvad han kunne sige. – "Kom!"

Og han trak ham med ind i værelset.

Derpå greb han kandelabren, trak lægen hen mod sengen, holdt lyset hen til Arsènes ansigt og sagde:

"Se dog, se!"

Men lægen syntes ingenlunde forskrækket over det.

"Ih!" sagde han, "det var pænt af Dem at udkøbe dette legeme, for at det ikke skulle rådne i den store fællesgrav … Det var smukt, unge mand, meget smukt."

"Dette legeme …" sagde Hoffmann, "… udkøbt … den fælles grav … Hvad er alt det, De der siger? … O, min Gud!"

"Jeg siger, at vor stakkels Arsène er blevet arresteret i går morges kl. otte, dømt kl. to og henrettet kl. fire i går eftermiddags."

Hoffmann troede, at han skulle miste forstanden, og greb doktoren i brystet.

"Henrettet i går eftermiddags kl. fire!" råbte han nær ved at kvæles; "Arsène henrettet!"

Og han gav sig til at le; men denne latter var så besynderlig, så skingrende, så afvigende fra menneskelig latter i almindelighed, at doktoren så ganske forvirret på ham.

"Tvivler De på det?" spurgte han.

"Om jeg tvivler," råbte Hoffmann, "jo, det gør jeg rigtignok, jeg har spist til aften, danset med hende, vi har rigtig moret os!"

"Da er det et vidunderligt tilfælde, som jeg vil opbevare i de lægevidenskabelige årbøger," svarede doktoren, "og De kommer til at bekræfte Deres udsagn for forhøret. Vil De ikke nok?"

"Jeg kan ikke bekræfte Deres udsagn ved min underskrift; jeg siger jo netop, at De taler usandhed, at det er en umulighed, at sagen ikke kan forholde sig således."

"Nå, så De siger, at sagen ikke forholder sig således," gentog doktoren, "og det siger De til mig, fængselslægen, mig, der har gjort alt for at frelse hende; men til ingen nytte; til mig, som sagde hende farvel, da hun steg i karren. De siger, at det ikke forholder sig sådan! Vent lidt!"

Lægen strakte hånden frem, trykkede på en lille fjeder i diamantspændet og aftog fløjlshalsbåndet.

Hoffmann udstødte et rasende skrig. Hovedet, der ikke længere ved noget bånd fastholdtes til skulderen, rullede fra sengen ned på gulvet og standsede ved Hoffmanns fod, ligesom branden var standset ved Arsènes.

Den unge mand sprang tilbage og styrtede ned ad trappen med udråbet:

"Jeg er blevet vanvittig!"

Der var ingen overdrivelse i Hoffmanns udråb. Den svage skillevæg, som hos digteren, hvis evner i hjernen altid overanstrenges, står imellem fantasi og galskab, synes tit i færd med at gennembrydes, og i hans hoved knagede den nu, som en mur, der er i færd med at briste.

Men på den tid fik man ikke lov til at løbe langt i gaderne i Paris uden at måtte afgive forklaring på, hvorfor man løb. Pariserne var i det nådens år 1793 blevet i høj grad nysgerrige, og så snart man så en mand løbe, standsede man ham for at få at vide, hvad han løb efter, eller hvorfor han løb.

Således standsede man da også Hoffmann i nærheden af "Den himmelfarende Marias kirke", som var blevet til en vagtstue, og bragte ham til vagtkommandøren.

Der indså Hoffmann den virkelige fare, hvori han svævede. Nogle tog ham for en adelsmand, der ilede bort i løb, for hurtigere at nå grænsen, andre råbte: "Før ham til Pitts og Coburgs befuldmægtigede!" atter andre: "Til Revolutionsdomstolen!" og det var endnu mindre behageligt. Undertiden kunne man slippe fra lygtepælen, som abbed Manry kan tjene til eksempel på; men Revolutionsdomstolen kom man aldrig lykkelig tilbage fra.

Da forsøgte Hoffmann at forklare, hvad der var hændt ham siden aftenen i forvejen. Han fortalte om spillet, og hvorledes han med lommerne fulde af guld var ilet til Hannovergaden; om hvorledes den kvinde, han søgte, ikke længere var der; om hvorledes han i sin lidenskabelige stemning var strejfet om i Paris' gader, var kommet hen på Revolutionspladsen; havde fundet genstanden for sin kærlighed siddende på trappen op til guillotinen; om hvorledes hun havde ført ham til gæstgiverstedet i Honorégaden, og om hvorledes han der, efter en i en sanserus tilbragt nat, ved sin opvågnen ikke blot havde fundet en død, men en halshugget kvinde i sin arm.

Alt dette var meget usandsynligt, og Hoffmanns fortælling vandt heller ingen tiltro. De ivrigste sandhedsvenner råbte på løgn, de mere mådeholdende på galskab.

På dette sagens standpunkt åbnede en af de omkringstående følgende samtale for at få lys i sagen:

"De har, siger De, tilbragt natten i en gæstgivergård i Honorégaden?"

"Ja."

"Der har De tømt Deres af guld fuldt proppede lommer ud på bordet?"

"Ja."

"Der har De spist til aften og sovet med den pige, hvis hoved, idet det trillede ned for Deres fødder, har forårsaget Dem den skræk, som beherskede Dem i det øjeblik, da vi standsede Dem?"

"Ja."

"Nuvel, så lad os gå til gæstgivergården. Guldet kan måske være borte, men pigen må være der endnu."

"Ja," råbte alle, "til gæstgivergården! Til gæstgivergården!"

Hoffmann havde gerne været fri for at opsøge denne, men han måtte bøje sig for mængdens vilje.

Han gik da ud af kirken og op ad Honorégaden, og så sig om efter huset.

Vejen fra "Den himmelfarne Marias kirke" til Royalgaden var ikke lang, og dog søgte Hoffmann forgæves, først mere skødesløst, og dernæst med mere opmærksomhed og endelig med beslutsomhed. Han fandt intet, der kunne lede ham på sporet af gæstgiveriet fra dagen i forvejen, hvor han havde tilbragt natten, og hvorfra han nys var gået ud. Ligesom eventyrslottene, der forsvinder, når maskinmesteren ikke længere har brug for dem, var hotellet i Honorégaden forsvundet, efter at den helvedesscene, som vi har forsøgt at gengive, var udspillet.

Alt dette faldt ikke i de dagdriveres smag, som fulgte Hoffmann, og som nu nødvendigvis måtte have noget for deres

ulejlighed; og dette noget måtte enten være fundet af Arsènes lig eller Hoffmanns fastholdelse som en mistænkelig person.

Men da man ikke fandt liget af Arsène, var der allerede stærk tale om Hoffmanns fængsling, da denne pludselig opdagede den lille, sorte mand henne i gaden og kaldte ham til hjælp, for at han skulle bevidne sandheden af hans udsagn.

En læges udsagn har altid stor betydning hos mængden. Denne forklarede, hvad han var, og fik lov til at komme hen til Hoffmann.

"O, den stakkels, unge mand," sagde han og greb Hoffmanns hånd, tilsyneladende for at føle hans puls, men i virkeligheden for hemmeligt at give ham et tegn, at han ikke måtte modsige ham; "O, den stakkels, unge mand, han er da altså flygtet."

"Flygtet? Hvorfra?" råbte tyve stemmer i munden på hinanden.

"Ja, hvorfra?" sagde Hoffmann, der ikke ville benytte den af doktoren antydede vej til frelse, som han anså for nedværdigende.

"Fra hospitalet naturligvis," svarede lægen.

"Fra hospitalet?" råbte man atter, "fra hvilket hospital?"

"Fra sindssvageanstalten!"

"O, hr. doktor," råbte Hoffmann, "jeg frabeder mig denne spøg."

"Stakkels djævel," råbte doktoren, og lod, som om han ikke hørte, hvad Hoffmann sagde, "stakkels djævel! Hans kæreste er omkommet på skafottet."

"Ja, ja," sagde Hoffmann, "det er sandt; jeg elskede hende højt; dog ikke så meget som Antonia."

"Stakkels unge mand!" faldt flere kvinder ind, der begyndte at føle medlidenhed med Hoffmann.

"Ja," vedblev doktoren, "og efter den tid står bestandig et rædsomt syn for hans øjne; han tror, at han spiller ... at han vinder ... at han nu skal komme i besiddelse af sin kæreste, og løber rundt i gaderne med lommerne fulde af guld, at han finder hende ved guillotinens fod, at han fører hende med sig ind i et prægtigt slot, i et eller andet glimrende hotel, hvor de tilbringer natten med at drikke, synge og spille, og endelig finder han hende død. Er det ikke den historie, han har fortalt jer?"

"Jo, jo," råbte sværmen, "ord til andet!"

"Og nu, " sagde Hoffmann med flammende øjne, "vil De måske sige, at det ikke er sandt, doktor? – De, som åbnede diamantspændet på fløjlshalsbåndet ... Oh, jeg burde have anet noget, da jeg så champagnen pible frem under fløjlshalsbåndet; da jeg så den flammende brand rulle hen på hendes nøgne fod – og denne nøgne, døde fod at slukke branden i stedet for at brændes af den."

"Kan I nu se, kan I nu se," sagde lægen med et medlidende øjekast og klagende stemme, "se, nu gribes han igen af sit vanvid."

"Hvorledes, mit vanvid?" råbte Hoffmann; "hvorledes, De vover at sige, at det ikke er sandt! De vover at sige, at jeg ikke har tilbragt natten med Arsène, som er blevet guillotineret i går! De vover at sige, at det er usandt, at hendes hoved blot holdtes til kroppen af fløjlshalsbåndet! De vover at nægte, at De aftog halsbåndet, og at hovedet da rullede hen over gulvtæppet! O, hr. doktor, tilstå, at hvad jeg siger er sandhed."

"Ikke sandt, mine venner, nu har I fuldkomment syn for sagen?" sagde doktoren.

"Ja, ja," råbte hundrede stemmer blandt mængden.

De blandt de tilstedeværende som ikke råbte, rystede bedrøveligt på hovedet til tegn på, at de var overbeviste.

"Nuvel da," sagde doktoren, "så skaf mig en hyrevogn, at jeg kan bringe ham tilbage."

"Hvorhen?" råbte Hoffmann, "hvor vil De bringe mig tilbage?"

"Hvor?" svarede doktoren, "til sindssvageanstalten, som De er flygtet fra, bedste ven."

Og derpå tilføjede han sagte:

"Lad mig handle, for fanden, eller jeg svarer ikke for Deres skæbne. Disse folk ville ellers tro, at De har drevet spøg med dem, og vil sætte Dem i fængsel."

Hoffmann udstødte et suk og lod sine arme synke.

"Kan I nu se," sagde doktoren, "nu er han så blid som et lam. Krisen er overstået ... så, min ven ... så ..."

Og lægen lod som om han beroligede Hoffmann med hånden, som man klapper en sky hest eller ophidset hund.

Imidlertid havde man fået fat i en hyrevogn og bragte den hid.

"Nå, stig nu rask ind," sagde lægen til Hoffmann.

Hoffmann adlød. Denne strid havde udtømt alle hans kræfter.

"Til Bicêtre!" sagde doktoren højt, idet han steg ind bag efter Hoffmann.

Men straks fortsatte han sagte til den unge mand:

"Hvor vil De sættes af?"

"Ved Palais Egalité," fremførte Hoffmann med vanskelighed.

"Kør kun, kusk!" råbte doktoren.

Derpå hilste han ud til mængden.

"Doktoren leve!" råbte stimen.

For når først mængden er sat i bevægelse, må den altid lade en eller anden leve eller dø.

Ved Palais Egalité lod doktoren vognen holde.

"Farvel, unge mand," sagde doktoren, "og hvis De vil følge mit råd, så rejs til Tyskland jo før, jo hellere. Her er ikke godt at være i Frankrig for folk med en fantasi som Deres."

Og han stødte Hoffmann, der endnu var ganske fortumlet af hvad der var hændt ham, ud af vognen; og denne ville nu være gået lige ind under en kærre, der kørte forbi i modsat retning, hvis ikke en ung mand havde kastet sig i vejen for ham, og holdt ham tilbage i sine arme, netop i samme øjeblik, som kusken på kærren nu også af al magt holdt sine heste tilbage.

Hyrevognen fortsatte sin vej.

De to unge mennesker, såvel den, der havde været ved at falde, som den, der havde støttet ham, udstødte i samme nu et forbavset udråb:

"Hoffmann!"

"Werner!"

Den sidste så i hvilken slaphedstilstand hans ven befandt sig, og førte ham ind i Palais Royals have.

Da klarede minderne sig om alt, hvad han havde oplevet, i Hoffmanns hukommelse, og han huskede på medaljonen, som han havde sat i pant hos den tyske vekselerer.

Forfærdet udstødte han et skrig ved tanken om, at han havde tømt alle sine lommer ud på marmorbordet. Men i samme nu

huskede han på, at han havde lagt tre louisdorer til side i sin urlomme for at kunne indløse den.

Lommen havde trofast bevaret, hvad der var blevet den betroet. De tre louisdorer var der endnu.

Hoffmann rev sig løs af sin vens arme og råbte: "Vent her!" og derpå ilede han til vekselererens butik.

For hvert skridt, han tog, var det ham, som om en tæt tåge, der havde hvilet over ham, lettedes mere og mere, til luften omkring ham endelig blev ren og klar.

Ved vekselererens dør standsede for at trække vejret; det gamle syn, synet fra sidste nat var næsten forsvundet.

Han sundede sig et øjeblik og trådte så ind.

Vekselereren og hans kobberkummer var på deres plads.

Ved lyden af Hoffmanns trin drejede vekselereren hovedet om imod ham.

"Ih!" sagde han, "det er Dem, unge landsmand; ja, jeg må rigtignok tilstå Dem, at jeg ikke gjorde regning på at få Dem at se igen."

"De vil forhåbentlig ikke dermed sige, at De har solgt medaljonen?" råbte Hoffmann.

"Nej, jeg havde lovet Dem at opbevare den, og havde man end budt mig fem og tyve louisdorer for den, i stedet for de tre, som De skylder mig, så ville den dog ikke være kommet ud af min butik."

"Her er de tre louisdorer, men jeg må tilstå Dem, at jeg ingen renter kan give," sagde Hoffmann halvt frygtsomt.

"Renter for en nat," sagde vekselereren, "De vil da ikke drive spøg med mig; renter for tre louisdorer en nat igennem, af en landsmand! Aldrig!"

Og han gav ham medaljonen tilbage.

"Tak, min herre," sagde Hoffmann, "og nu," fortsatte han med et suk, "står der kun tilbage, at gå ud for at skaffe mig penge til hjemrejsen til Mannheim."

"Til Mannheim," sagde vekselereren, "så De er fra Mannheim?"

"Nej, min herre, jeg ikke fra Mannheim; men jeg bor i Mannheim; min forlovede bor i Mannheim; hun venter mig, og jeg drager nu hjem for at gifte mig."

"Nå således," bemærkede vekselereren.

Hoffmann havde allerede fat på låsegrebet, da vekselereren atter begyndte.

"De skulle ikke kende en gammel ven af mig i Mannheim, en gammel musikus?"

"Gottlieb Murr?" råbte Hoffmann.

"Netop! Kender De ham?"

"Om jeg kender ham! Det skulle jeg mene; hans datter er min forlovede."

"Antonia!" udbrød atter vekselereren.

"Ja, Antonia," svarede Hoffmann.

"Hvorledes, unge mand, De vender tilbage til Mannheim for at ægte Antonia?"

"Visselig, ja!"

"Så bliv De hellere i Paris, for Deres rejse vil være til ingen nytte."

"Hvorfor?"

"Jo, her har jeg et brev fra hendes fader, hvori han meddeler mig, at Antonia for otte dage siden, klokken tre om

eftermiddagen pludselig er død, mens hun sad og spillede på harpe."

Det var den samme dag, da Hoffmann havde begivet sig til Arsène for at male hende; det var netop i samme øjeblik, som han trykkede sine læber til danserindens blottede skulder.

Bleg, skælvende, tilintetgjort åbnede Hoffmann medaljonen for at trykke Antonias billede til sine læber, men elfenbenet var så hvidt, som om det aldrig endnu havde være berørt af en kunstners pensel.

Der var intet mere tilbage, der kunne minde Hoffmann om Antonia. To gange havde han svigtet sin ed. Ikke en gang billedet af hende, han havde tilsvoret evig kærlighed, blev tilbage.

To timer efter satte Hoffmann ledsaget af Werner og den gode vekselerer, sig i vognen, der gik til Mannheim, hvor han ankom netop i rette tid til at ledsage Gottlieb Murrs afsjælede legeme til dets sidste hvile. Den gamle mand havde i dødsøjeblikket forlangt at blive begravet ved siden af sin elskede Antonia.

Om "Kvinden med fløjlshalsbåndet"

Forfatter: Alexandre Dumas (1802-1870).
Org.udgave: *La Femme au collier de velours.* Føljeton i *Le Constitutionnel* 22. september 1849 – 27. oktober, bogudgave Alexandre Cadot, Paris 1850.
Denne udgave baseret på: *Fløielshalsbaandet*. Roman af Alexander Dumas. Feuilleton til *Folkebladet*, København 1863.
Oversætter: Ikke oplyst i forlæg.
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter illustration af Jean-Adolphe Beauce (1818-1875): "*Il prit la main d'Arsène et la couvrit de baisers*" fra udgaven *La Femme au collier de velours, etc.*, Marescq & Cie, Paris 1857.

ISBN 978-87-7979-872-4

2. ebogsudgave, tidl. udgave ISBN 978-87-7979-107-7 (Ølstykke 2006).

www.ebib1800.dk

Note 1: Hippo Regius, senere Hippona, nu Bona, var Numidiens hovedstad og skueplads for den hellige Augustinus' virksomhed

---

Note 2: **Sallust:** En latinsk forfatter, hvis værk brugtes som skolebog.

Note 3: Søg, og du skal finde.

Note 4: Francis Wey har offentliggjort nogle interessante optegnelser angående Nodiers død, men kun skrevet for venner og trykt i femogtyve eksemplarer.

Note 5: Nåde, Herre!

Note 6: Hav nåde, Herre, med mig stakkel.